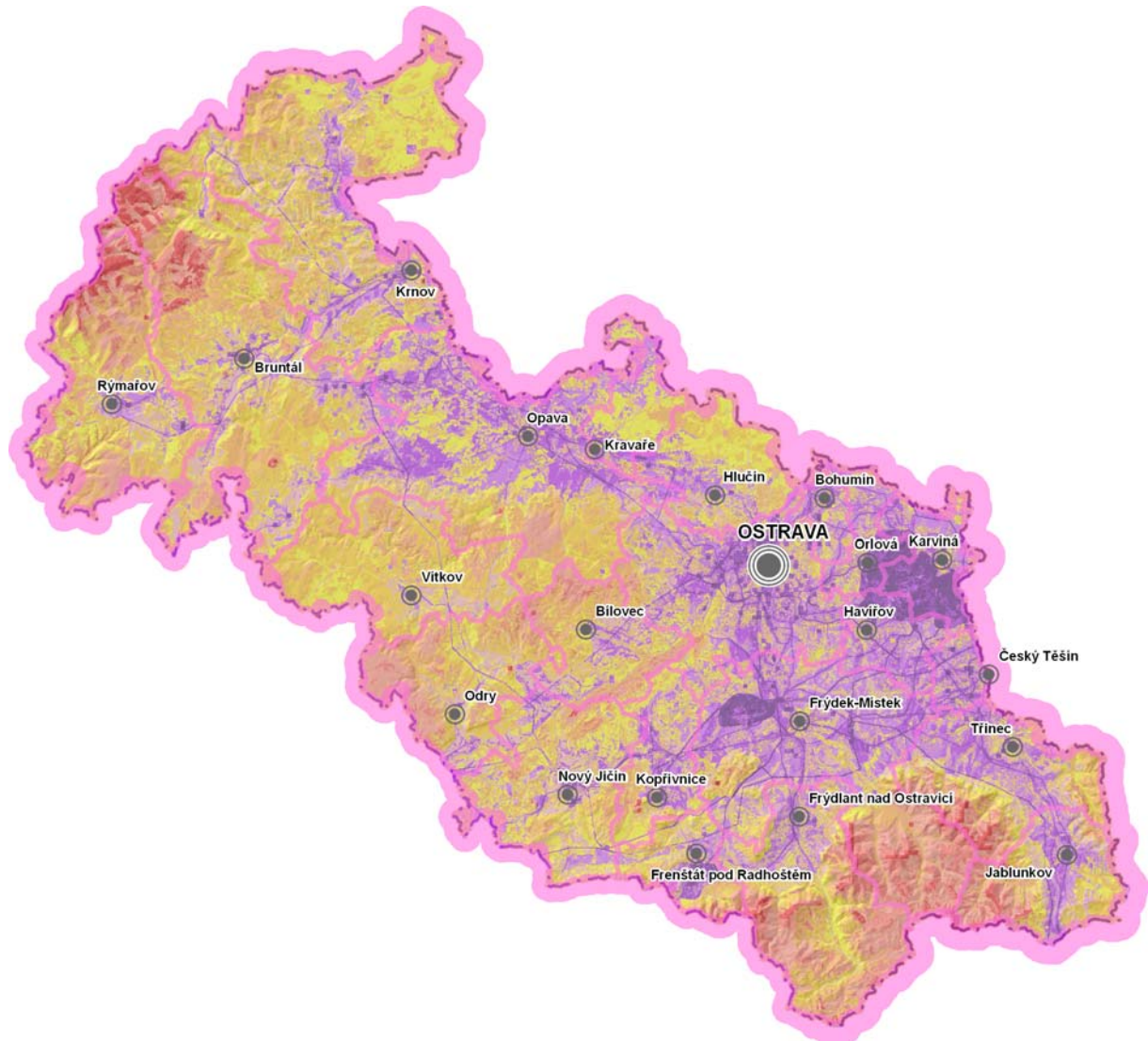

CÍLOVÉ CHARAKTERISTIKY KRAJINY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

Územní studie – metodická část

Objednatel:
Moravskoslezský kraj
28. října 117, 702 18 Ostrava

Pořizovatel:
Krajský úřad Moravskoslezského kraje,
odbor územního plánování, stavebního řádu a kultury
28. října 117, 702 18 Ostrava

Projektant:
Atelier T-plan, s.r.o.
Na Šachtě 497/9, Praha 7 – Holešovice, 170 00

CÍLOVÉ CHARAKTERISTIKY KRAJINY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

Územní studie – II. etapa
Metodická část

.....
RNDr. Libor Krajíček
jednatel a ředitel společnosti

.....
RNDr. Libor Krajíček
manažer projektu

.....
Doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc.
odborný garant

květen 2013
zakázka č. 2012 004

ŘEŠITELSKÝ TÝM

Atelier T-plan, s.r.o.

- RNDr. Libor Krajíček *manažer projektu*
- Mgr. Alena Kubešová, Ph.D. *analýza přírodních hodnot se zaměřením na krajinotvorné složky, přírodní charakteristiky území*
- Ing. Michal Nosál *GIS analýzy, příprava grafických výstupů, datový sklad*

Externí spolupráce

- Doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc. *vedoucí expert, analýza civilizačních hodnot, metodická část, vymezení krajinných oblastí a cílových charakteristik krajiny, definice požadavků a opatření k ochraně krajiny*
- Doc. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D. *kulturně historická analýza, kulturně historické charakteristiky*
- Ing. Luboš Hruška – Tvrdý, Ph.D. a kolektiv (PROCES s.r.o. Ostrava) *socioekonomické charakteristiky území MSK, vymezení rozvojových a hospodářsky, resp. demograficky slabých oblastí MSK*

OBSAH:

1. ÚVOD - VÝCHODISKA A PRINCIPY PRO VYMEZOVÁNÍ SPECIFICKÝCH KRAJIN (KRAJINNÝCH OBLASTÍ) MSK.....	1
1.1. Cíle a úkoly metodické části studie.....	1
1.2. Principy metodického rámce.....	2
1.3. Postup vymezení specifických krajin.....	6
1.4. Postup definování cílových charakteristik krajiny	12
2. ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VÝZNAMY	16
2.1. Krajinná oblast – specifická krajina.....	16
2.2. Krajinná oblast – oblast krajinného rázu	18
2.3. Cílová charakteristika krajiny – cíl zajištění kvality krajiny.....	19
2.4. Výklad pojmů užívaných ve studii	20
3. ATRIBUTY OSOBITOSTI KRAJINY.....	27
3.1. Atributy vnitřního uspořádání krajinné struktury	27
3.2. Atributy vizuálního projevu krajinné struktury.....	28
3.3. Užití metodických postupů a jejich generalizace	30
4. KVALITATIVNÍ A KVANTITATIVNÍ KRITÉRIA PRO VYMEZENÍ SPECIFICKÝCH KRAJIN A JEJICH ODŮVODNĚNÍ.....	43
4.1. Kritéria přírodní charakteristiky	44
4.2. Kritéria kulturní a historické charakteristiky	47
4.3. Kritéria civilizační charakteristiky	50
4.4. Kritéria vizuální charakteristiky	51
4.5. Diferenciace krajiny dle kategorizovaných hodnot	54
5. TECHNICKÝ POPIS GEOGRAFICKÝCH ANALÝZ.....	57
5.1. Použitý hardware, software, vstupní data	57
5.2. Analýzy prostorového uspořádání krajiny (I. etapa)	58
5.3. Vymezení přechodových pásem mezi specifickými krajinami (III. etapa)	68
5.4. Ostatní pracovní podklady	70

1. ÚVOD - VÝCHODISKA A PRINCIPY PRO VYMEZOVÁNÍ SPECIFICKÝCH KRAJIN (KRAJINNÝCH OBLASTÍ) MSK

1.1. Cíle a úkoly metodické části studie

Cíle a úkoly územní studie Cílové charakteristiky krajiny Moravskoslezského kraje¹ jsou definovány v zadávací dokumentaci, zpracované pořizovatelem územní studie (Krajský úřad MSK – odbor územního plánování, stavebního řádu a kultury).

Cílem studie je vytvoření relevantního podkladu pro zpracování následné územně plánovací dokumentace. Výsledky studie budou sloužit pro aktualizaci ZÚR MSK a pro důsledné vymezení specifických krajin ve smyslu Evropské úmluvy o krajině a pro stanovení cílových charakteristik pro každou z identifikovaných krajin.

Vymezení charakterově specifických krajinných oblastí koresponduje s požadavky Evropské úmluvy o krajině² z roku 2000, která byla Českou republikou ratifikována v roce 2004. Tato úmluva počítá s ochranou krajiny uplatňovanou na veškerém území. Uvádí se v ní, že: „ochrana krajiny znamená činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti“ a dále „týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených“. Závazky vyplývající z Evropské úmluvy o krajině se promítají jak do zájmů památkové péče, tak i ochrany přírody a krajiny a musí být koordinovány nástroji územního plánování.

Vymezení specifických krajin může sloužit jako jeden z impulsů pro vnímání regionální identity, pro postupné vytváření regionálního povědomí a vnímání regionu obyvateli jako specifického, něčím zvláštního a neopakovatelného území. Poznání minulosti a uvědomění si specifických rysů a hodnot krajinného rázu může sloužit k tzv. „regionální identifikaci“ obyvatel. I k tomu bude nutná pochopitelná a kreativní komunikace s obyvatelstvem, osvěta a výchova, jak požaduje i Evropská úmluva o krajině.

Článek 5: Všeobecná opatření

Každá Strana se zavazuje:

- a právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity;*
- b zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, prostřednictvím přijetí specifických opatření uvedených v článku 6;*
- c zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik zmiňovaných v písmenu b výše.*

¹ Dále jen MSK.

² Dále jen EÚoK.

1.2. Principy metodického rámce

1.2.1. ZÁKLADNÍ OTÁZKY HODNOCENÍ

Všechny dílčí části studie musí směřovat k tomu, aby byly nalezeny specifické vlastnosti krajiny, které jsou důležité pro definování specifických, charakteristických, osobitých krajin a následně pak pro definování cílových charakteristik – spíše cílů, které budou tyto vlastnosti chránit a rozvíjet. Analýza území, vymezení specifických krajin a definování cílových charakteristik krajiny musí dát odpovědi na následující principiální otázky:

- **Čím jsou přírodní, kulturní, historické a civilizační podmínky jednotlivých částí MSK specifické natolik, aby ovlivnily specifický charakter krajiny?**
- **Kde se tyto specifické podmínky mění a kde tudíž mohou být hranice mezi jednotlivými specifickými krajinami (krajinnými oblastmi)?**
- **Které přírodní, kulturní, historické a civilizační podmínky jsou natolik specifické a významné pro charakter krajiny, že budou chráněny a rozvíjeny cílovými charakteristikami krajiny?**

1.2.2 OSOBITOST JAKOŽTO STRUKTURÁLNÍ VLASTNOST KRAJINY

Určité specifické rysy struktury přírodních složek odlišují krajiny od krajin s odlišnou strukturou, s odlišným podílem jednotlivých prvků přírodní charakteristiky a s rozdílným charakterem jednotlivých prvků. To se může projevovat např. rozdílným georeliéfem jednotlivých segmentů krajiny, dynamikou terénu a jeho sklonitostí ovlivňujícími biotu i civilizační procesy osidlování a kultivace krajiny. Jiným příkladem je lesní krajina kde v monokulturách hospodářských lesů dominují velké plochy přirozených lesních porostů, představujících nejenom cennost krajiny, ale také její vizuální neobyčejnost (vrcholové bučiny, suťové lesy atd.). Jedná se též např. o přírodní procesy sukcese v opuštěné postindustriální krajině nebo v bývalých těžebních krajinách.

Osobitost krajiny tkví také v prvcích a procesech civilizačních. Nejedná se v tomto případě jenom o hlediska socioekonomická – o význam hospodářského využití krajiny a přítomnost zařízení dopravní a technické infrastruktury, ale také o hlediska sociokulturní, zejména o kulturní vývoj krajiny, postupnou kultivaci a osidlování, o charakter zástavby a struktury sídel, o kulturní tradice a o demografické podmínky a tendence.

Pro metodiku vymezení specifických krajin a definování cílů k zajištění jejich kvalit vycházíme z toho, že osobitost krajiny vychází jak z uspořádání krajinné struktury a podílu jednotlivých složek, jejich vztahů a významů, ale také – a to zejména - z vizuálního projevu vnitřní struktury krajiny a probíhajících procesů. Krajinná struktura se projevuje systémovými vazbami jednotlivých složek (složky přírodní a složky kulturní, resp. civilizační) a jejich vizuálním projevem. Jedná se proto o z hlediska krajinných analýz o fyzickou (hmotnou) trojdimenzionální prostorovou strukturu. Tato struktura se též vyznačuje nehmotnými atributy, důležitými pro identitu a jedinečnost krajin. Těmito atributy jsou zejména významy jednotlivých složek (významy vědecké, užitkové a duchovní). Hovoříme proto o osobitosti jakožto o strukturální vlastnosti krajiny.

Ne všechny atributy se však projevují stejně významně ve vztahu k osobitosti krajiny. Jejich význam je rozdílný, některé atributy se uplatňují spíše v drobnějším měřítku a větší podrobnosti analýzy krajiny, jiné jsou pro osobitost krajiny dominantní a uplatňují se i na regionální úrovni.

1.2.3 CENNÉ A SPECIFICKÉ, UNIKÁTNÍ A ZNEHODNOCENÉ

Cennost jevů přírodní, kulturní a historické charakteristiky spočívá dle tohoto metodického rámce v ojedinělosti a unikátnosti jevů – v jedinečnosti znaků krajinné scény a způsobu jejich projevu. Např. liniiová zeleň na hranicích pozemků je běžným znakem vizuální scény. Výrazná struktura takového členění krajiny však bývá ojedinělá a stává se specifickým rysem krajiny. Např. lesní lánové vsi s radiálním členěním plučiny jsou reprezentativní pro určité oblasti Západních Čech stejného pro oblasti těšínského Slezska jsou reprezentativními rozptýlené formy pravidelné dvorcové slezské zástavby. Jedná se o specifické rysy krajiny, i když vlastní jev – forma sídla není ojedinělá.

Zadání studie uvádí jakožto protilehlé stupně žebříčku hodnocení kvality krajiny pojmy - unikátní a znehodnocené, pozoruhodné a zdevastované³. Takovouto škálu hodnocení a protikladné stupně hodnot však lze použít pouze u hodnocení určitého – úzce vymezeného jevu. Hodnocení charakteru krajiny, její osobitosti a specifických rysů je však širším hodnocením, ve kterém hrají roli i hlediska iracionální (ve smyslu EÚoK – „krajina...tak, jak je vnímána obyvateli...“). Nejenom že východiska, ze kterých hodnocení vychází jsou účelově vybrána (použitelnost v interpretacích, dostupnost a kompatibilita dat atd.), ale výsledný názor je kontextuálně podmíněn pohledem obyvatel na určité kvality krajiny, které nesou konkrétní významy a příběhy a představují znaky identity. Interpretace výsledků hodnocení mohou být mnohoznačné a je třeba je proto neustále směřovat k cílům studie – k vymezení specifických krajin a k definování kvalit a hodnot těchto specifických krajin, které bude třeba zohlednit v „cílových charakteristikách“ - cílech zachování a rozvíjení kvalit a hodnot krajiny.

Studie cílových charakteristik vnáší do tohoto přístupu řád tím, že pracuje s pojmy a materiálem (daty) objektivizovanými procesem zpracování a projednávání územně plánovacích podkladů a dokumentací a oborových analýz a koncepcí. Rovněž vyhodnocení vizuálních kvalit pracují s běžnými architektonickými, urbanistickými a krajinářskými postupy definování kvalit krajiny (resp. „prostoru“) a doplňují je poznatky z individuálního a kolektivního hodnocení určitých specifických krajin MSK (území Ostravské aglomerace, Karvinsko, Osoblažsko).

³ Nejedná se přitom o pojmy opozitní (antonyma), nýbrž o pojmy z různých hodnotících škál – pojmu „unikátní – jedinečný, ojedinělý“ by odpovídal protikladný pojem „běžný, obvyklý“ a nikoliv „znehodnocený“. V zadání je pojem „unikátní“ zřejmě chápán jako „jedinečně zachovalý“, čemuž protiklad „znehodnocený“ skutečně odpovídá. Ještě zřetelnější je to u pojmů „pozoruhodné“ – „zdevastované“.

1.2.4 DELIMITAČNÍ⁴ A EVALUAČNÍ⁵ KRITÉRIA HODNOCENÍ KRAJINY A JEJICH VYUŽITÍ PŘI DELIMITACI SPECIFICKÝCH KRAJIN A PŘI DEFINOVÁNÍ CÍLOVÝCH CHARAKTERISTIK KRAJINY

Studie pracuje se dvěma druhy kritérií, která jsou zaměřena k vymezení hranic specifických krajin a k definování cílových charakteristik krajiny. Jsou to **kritéria delimitační** a **kritéria evaluační**.

Delimitační kritéria jsou využitelná pro delimitaci (rozhraničení) území s různých kvalitami krajiny a ke stanovení hranic (rozhraní) takových území. Jsou to hlavní kritéria pro vymezení specifických krajin na území kraje. Delimitačními kritérii jsou výsledky krajinářských analýz provedených v této studii, které stanovují **dílčí rozhraní** segmentů krajiny s rozdílnou kvalitou (kategorizace území dle cennosti) nebo ve schématech ukazují **výrazné projevy rozdílnosti krajinné struktury a jejího obrazu**.

Právě výrazné **projevy rozdílnosti krajinné struktury a jejího obrazu** jsou prvořadými delimitačními kritérii. Jedná se **georeliéf**, vyjádřený hranicemi geomorfologického členění. Georeliéf určuje základní prostorové členění krajiny, ovlivňuje krajinnou scénu a její rozlišitelnost. Význam terénních dominant a terénních horizontů, sklonitost terénu, relativní převýšení, resp. dynamika terénu a dimenze terénem ohraničených krajinných prostorů – to jsou základní a stálé (prakticky neměnné) vizuální atributy fyzické struktury krajiny.

V druhé řadě se jedná o takové vlastnosti území, jakými je **soustředění jevů** (ať hodnocených pozitivně nebo negativně, ať se projevujících v krajinně významně nebo méně významně) v určitém území. Toto soustředění má své důvody v přírodních podmínkách nebo v kulturním a historickém vývoji či ve vlivech technicko – civilizačních. Takové jevy a jejich soustředění pak mohou představovat **charakteristický rys určité krajiny** – rys, který bude jedním z **hledisek vymezení specifické (osobité) krajiny** a který bude též představovat **kvalitu krajiny** figurující v cílových charakteristikách (cílech zajištění kvality krajiny) specifické krajiny. Jedná se především o přírodní hodnoty, jejichž význam v krajinně byl kategorizován do podoby odstupňovaných krajinných hodnot stejně jako o kategorizaci kulturních a historických hodnot.

Delimitační kritéria jsou představována na jedné straně soustředěním určitých znaků podobného charakteru nebo podobného významu⁶. Je zřejmé, že delimitační kritéria mají kvantitativní povahu. Osobitost a rázovitost krajiny však také závisí na cennosti jednotlivých znaků, které mohou představovat unikátní hodnoty⁷. Delimitační kritéria mají také kvalitativní povahu.

Využitím delimitačních kritérií v krajinných analýzách vznikají tzv. „**dílčí krajinná rozhraní**“ (viz kap. 1.3 – Postup vymezení specifických krajin), která představují východiska pro definitivní vymezení specifických krajin. Jako delimitační kritéria bylo v této studii použito členění georeliéfu a výsledky analýz, uvedených v následující tabulce.

⁴ Delimitace – určení hranic, rozhraničení.

⁵ Evaluace – určení hodnoty resp. zhodnocení kvality.

⁶ Studie vychází z toho, že výrazné soustředění specifických znaků krajiny se projeví čitelnou rázovitostí a osobitostí krajiny.

⁷ Cennost a jedinečnost takto soustředěných znaků se projeví ojedinělostí krajinných hodnot a jedinečným obrazem krajiny.

DRUH DELIMITAČNÍCH KRITÉRIÍ	ANALÝZA NEBO KRAJINNÉ ČLENĚNÍ, ZE KTERÝCH LZE ODVODIT DÍLČÍ KRAJINNÁ ROZHRAŇÍ
PROJEVY ROZDÍLNOSTI KRAJINNÉ STRUKTURY A JEJÍHO OBRAZU	geomorfologické členění
	členění reliéfu
	prostorová generalizace land use
SOUSTŘEDĚNÍ ZNAKŮ ROZDÍLNÉ CENNOSTI	kategorizace dle krajinných hodnot přírodní charakteristiky (krajinné hodnoty základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres I.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot kulturní a historické charakteristiky (krajinné hodnoty mírně snížené, základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres II.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot civilizační charakteristiky (krajinné hodnoty výrazně snížené, snížené, mírně snížené, základní, mírně zvýšené) (Výkres III.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot vizuální charakteristiky (krajinné hodnoty výrazně snížené, snížené, mírně snížené, základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres IV.B)
	výsledná syntéza kategorizace dle krajinných hodnot (Výkres V.)

Evaluační kritéria vycházejí z krajinářských analýz, provedených v první – analytické části této studie. Jsou to kritéria pro stanovení pozitivních a negativních hodnot krajiny, která lze využít pro stanovení cílů zabezpečí kvalit vymezených krajin.

Jedná se zde jednak o význam v rázu krajiny - vliv na krajinou scénu a jednak o cennost daného jevu v rámci širší krajinné oblasti. Tyto vlastnosti se týkají každého jevu v krajině. Zatímco význam v rázu krajiny je možno na regionální úrovni odvozovat především z plošného rozsahu určitých jevů nebo z prostorového účinku (vizuálního dosahu) dominantních jevů (kulturní dominanty, krajinné dominanty, viditelnost nejvýznamnějších krajinných horizontů), cennost je možno odvozovat ze zařazení daného jevu do některé kategorie ochrany dle zákona č. 114/1996 Sb. o ochraně přírody a krajiny nebo do zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči a z posouzení unikátnosti daného jevu v rámci regionu nebo kraje. **Kategorie ochrany, indikující cennost přítomných jevů** představuje **evaluační kritérium** pro definování kvalit území.

Generalizovaným výstupem je souhrnný názor na krajinářský význam některých jevů, který je zařazuje do kategorií ve stupnici od kladných do záporných hodnot. Zatímco hranice jednotlivých kategorií území z hlediska jejich krajinářské hodnoty jsou využity jako kritéria delimitační (pro rozhranění specifických krajin), vlastní **kategorie území**, ležící v jednotlivých krajinných oblastech představují **evaluační kritéria** pro definování kvalit území a stanovení cílových charakteristik krajiny jakožto cílů k zabezpečení těchto kvalit v jednotlivých specifických krajině.

Jako evaluačních kritérií byla v této studii využita kategorizace jevů, indikující krajinářský význam a cennost přítomných jevů a diferenciací krajiny dle kategorizovaných hodnot (viz analytická část této studie – kap. 2.3, 2.4, 3.5, 3.7, 4.2, 5.3.).

DRUH EVALUAČNÍCH KRITÉRIÍ	KATEGORIZOVANÉ JEVY A KATEGORIZOVANÁ ÚZEMÍ VYUŽITELNÁ PRO DEFINOVÁNÍ KVALIT KRAJINY
KATEGORIZACE JEVŮ Z HLEDISKA KRAJINÁŘSKÉHO VÝZNAMU A CENNOSTI	Jevy přírodní charakteristiky
	jevy kulturní a historické charakteristiky
	jevy civilizační charakteristiky
	jevy vizuální charakteristiky
DIFERENCIAČNÍ ÚZEMÍ DLE KATEGORIZOVANÝCH HODNOT	kategorizace dle krajinných hodnot přírodní charakteristiky (krajinné hodnoty základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres I.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot kulturní a historické charakteristiky (krajinné hodnoty mírně snížené, základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres II.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot civilizační charakteristiky (krajinné hodnoty výrazně snížené, snížené, mírně snížené, základní, mírně zvýšené) (Výkres III.B)
	kategorizace dle krajinných hodnot vizuální charakteristiky (krajinné hodnoty výrazně snížené, snížené, mírně snížené, základní, mírně zvýšené, zvýšené, vysoké) (Výkres IV.B)
	výsledná syntéza kategorizace dle krajinných hodnot (Výkres V.)

1.3. Postup vymezení specifických krajin

Princip spočívá v názoru, že osobitost a rozlišitelnost krajiny spočívá ve výraznosti, cennosti a jedinečnosti charakteristických vlastností – atributů krajiny. Jedná se o atributy vnitřního uspořádání a vizuálního projevu (obrazu) krajinné struktury.

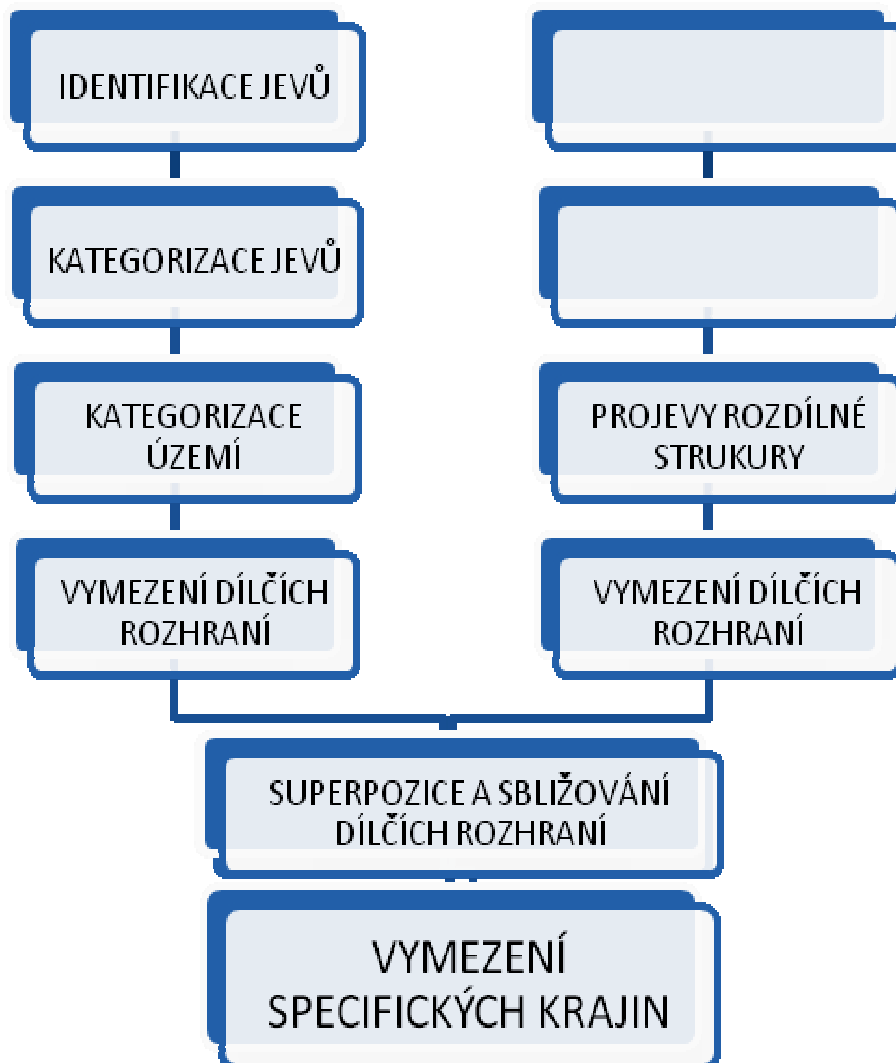
A. Je třeba tedy v analytické části práce **identifikovat cenné znaky krajiny**, které symbolizují jevy nacházející se v krajině. Některé jevy vyjadřují další vlastnosti krajiny, které jsou cenné a mohou mít nehmotnou povahu (spočívají v jevech přírodních, kulturních, památkových sociodemografických, socioekonomických) a v obrazu krajiny se projevují nepřímě. Identifikace vychází jak z existujících podkladů (ÚAP, ZÚR, generel OPK, oborové dokumenty – památkové hodnoty), tak i z vlastních podkladů, analyzujících některé kvality krajiny – sociodemografická studie s vyhodnocením tendencí vývoje, vyhodnocení dochovanosti historických krajinných struktur, analýzy prostorových vztahů v krajině a jejich vyhodnocení z hlediska vlivu na rozlišitelnost krajin.

B. Druhým krokem je **kategorizace znaků**, kdy je identifikovaným znakům přiřazena krajinářská hodnota a jsou tím zařazeny do kategorií. Přiřazení krajinářské hodnoty bylo provedeno expertním soudem kolektivu zpracovatelů. Na základě součtu znaků, resp. jejich agregace (počítačové zpracování s expertní korekcí výsledků) je **kategorizována i krajina do segmentů s rozdílnou krajinářskou hodnotou**.

C. Třetím krokem je **vymezení hranic specifických krajin** na základě hranic kategorizovaných segmentů krajiny a na základě hranic, vyplývajících z rozdílné struktury krajiny. Zatímco podklady pro vymezení dílčích hranic vyplývají z počítačově provedené kategorizace území a z digitálních dat podkladových materiálů,

superpozice dílčích vrstev a jejich postupné sblížování s nastavením priorit některých vrstev v určitých úsecích bylo provedeno expertním způsobem.

Postup vymezení hranic specifických krajín je znázorněn v diagramu

IDENTIFIKACE JEVŮ vychází z krajinářské analýzy, provedené v analytické části této studie. V této fázi je identifikována přítomnost znaků a hodnot tvořících specifické rysy, osobitost a jedinečnost krajiny. Identifikace je popsána v kapitolách analytické části této studie a ve grafické části – výkresech I.A, II.A, III.A, IV.A.

KATEGORIZACE JEVŮ vychází z posouzení jejich významu v charakteru krajiny – významu v krajinné scéně a cennosti daného jevu v rámci širší krajinné oblasti. Kategorizace jevů byla provedena do kategorií 3, 2, 1, 0, -1, -2, -3, přičemž jevy (znaky a hodnoty) přírodní, kulturní a historické charakteristiky nemají záporné kategorie.

Kategorizace jevů jednotlivých charakteristik se provádí expertním způsobem, kdy **jednotliví členové expertního týmu⁸ přiřazují příslušné hodnoty jevům**, které jsou disponibilní v datové podobě a pocházejí buď z existujících územně plánovacích podkladů, z územně plánovací dokumentace (zejména PÚR, ÚAP a ZÚR), z oborových dokumentů a analýz na úrovni kraje (Koncepce ochrany přírody a krajiny, sociodemografické analýzy) nebo z vlastních doplňujících analýz provedených v rámci této studie (dochovanost historických struktur krajiny).

Poté dochází ke **sjednocení kategorizace expertním týmem. a to způsobem lokální relevance**. Konvergence rozdílných hodnot některých jevů vychází z lokální relevance jevu - ze společného posouzení konkrétního jevu a jeho významu v konkrétní lokalitě. Jedná se v podstatě o **objektivizaci subjektivních soudů formou ankety expertů⁹**, přičemž je možno předpokládat, že při použití stejných teoretických a praktických vstupů by i jiná skupina expertů došla k podobné shodě – podobné kategorizaci. Obecně lze kategorizaci jevů vyjádřit následovně:

➤ **Vysoká hodnota (kategorie 3)**

⇒ je přisouzena takovým pozitivně vnímaným jevům, které dominantně určují charakter a jedinečnost krajiny svým vizuálním významem nebo svým významem přírodním či kulturně-historickým. Může se jednat o významné znaky, které jsou pro určité segmenty krajiny reprezentativní nebo dokonce emblematické¹⁰.

➤ **Zvýšená hodnota (kategorie 2)**

⇒ je přisouzena takovým pozitivně vnímaným jevům, které se významně projevují v charakteru krajiny a které mají značný význam přírodní, či kulturně-historický¹¹.

➤ **Mírně zvýšená hodnota (kategorie 1)**

⇒ je přisouzena takovým pozitivně vnímaným jevům, které mají doplňující význam pro charakter krajiny, které mají vyšší než běžný význam pro krajinu¹².

➤ **Základní (běžná) hodnota (kategorie 0)**

⇒ je přisouzena takovým indiferentně vnímaným jevům, které se výrazněji vizuálně neprojevují v charakteru krajiny, resp. nevytvářejí její pozoruhodnost¹³.

⁸ Členové expertního týmu by měli disponovat kvalifikací v oborech přírodních věd, sociálních a ekonomických věd, krajinného inženýrství, krajinářské architektury, urbanismu a územního plánování, informačních technologií a GIS

⁹ Objektivizace formou intersubjektové shody

¹⁰ Sem byly zahrnuty např. I. a II. zóny CHKO, MZCHÚ významně se projevující v obraze krajiny, kulturní krajinné dominanty (vizuální význam), kulturní památky, které mají dominantní vliv na krajinu, národní kulturní památky (jedinečná cennost a často i vizuální význam) a památkové rezervace (jedinečná cennost), dominanty nadregionálního významu a významné – nadregionální – krajinné horizonty

¹¹ Sem byly zahrnuty jevy se spoluurčujícím významem pro charakter krajiny, např. přírodní parky, III. a IV. zóna CHKO, kulturní památky, krajiny s výrazně dochovanou krajinnou strukturou nebo památkové zóny, krajinné dominanty s výrazným prostorovým vlivem atd.

¹² Sem byly zahrnuty jevy příznivé pro vnímání charakteru krajiny (např. lesy, ostatní vodní plochy a toky) nebo takové, které se projevují spíše v dílčích lokalitách krajiny. Jsou to např. cenné stavby, které nejsou kulturními památkami a nemají dominantní význam nebo částečně dochované fragmenty historických krajinných struktur. Stejně tak lázeňská a rekreační sídla, pohledové horizonty s pozitivním vizuálním vlivem atd.

¹³ Sem byly zahrnuty jevy přírodní a kulturně-historické charakteristiky málo se vizuálně projevující, jako např. NRBC, RBC, kulturní památky v zastavěném území měst či zemědělská krajina bez výrazněji dochovaných historických struktur. Patří sem však také civilizační jevy, které jsou vnímány jako indiferentní hodnota, ale mají nesporný význam v prostorové a funkční struktuře krajiny (např. obytné a smíšené území sídel, významné stavební dominanty – komíny, věže, technická zařízení a pod.).

➤ **Mírně snížená hodnota (kategorie -1)**

⇒ je přisouzena takovým negativně vnímaným jevům, které mají doplňující význam pro charakter krajiny¹⁴

➤ **Snížená hodnota (kategorie -2)**

⇒ je přisouzena takovým negativně vnímaným jevům, které se významně projevují v charakteru krajiny¹⁵

➤ **Výrazně snížená hodnota (kategorie - 2)**

⇒ je přisouzena takovým negativně vnímaným jevům, které dominantně určují charakter svým vizuálním významem nebo svým dalšími negativními dopady¹⁶.

KATEGORIZACE ÚZEMÍ je diferenciací krajiny dle soustředění a významu kategorizovaných hodnot (viz analytická část této studie – kap. 2.3, 2.4, 3.5, 3.7, 4.2, 5.3.). Základem je soustředění kategorizovaných jevů (znaků a hodnot), které může představovat charakteristický rys určité krajiny – rys, který bude jedním z hledisek vymezení specifické (osobité) krajiny a který bude též představovat kvalitu krajiny. Jsou vymezeny plochy vysokých, zvýšených, základních, event. snížených krajinných hodnot.

„Technický“ postup kategorizace území v prostředí ArcGIS je popsán v Kap. 5 „Technický popis geografických analýz“. Jedná se o tzv. dílčí syntézy krajinných hodnot, zpracované formou tématických výkresů pro kategorizované znaky přírodní charakteristiky, kulturní a historické charakteristiky, civilizační charakteristiky a vizuální charakteristiky.

Principem je takové vyhodnocení, kde v každém místě (pixelu) se projeví ta nejvyšší přítomná hodnota (pokud v určitém pixelu je přítomen jev 3. kategorie a jev 2. kategorie, výsledná hodnota bude „3“ a pixel bude zařazen do nejvyšší kategorie). Výstupem jednotlivých syntéz je území kategorizované:

- u přírodních charakteristik do **čtyř kategorií** (krajinné hodnoty **vysoké /3/, zvýšené /2/, mírně zvýšené /1/ a základní /0/**),
- u kulturně-historické charakteristiky do **pěti kategorií** (přibývá **kategorie krajinných hodnot mírně snížených /-1/**),
- u civilizační charakteristiky do pěti kategorií (**krajinné hodnoty mírně zvýšené /1/, základní /0/, mírně snížené /-1/, snížené /-2/ a výrazně snížené /-3/**)
- vizuální charakteristiky do **sedmi kategorií** (od krajinných hodnot **vysokých /3/ po výrazně snížené /-3/**).

Výsledná syntéza krajinných hodnot je dána součtem hodnot čtyř dílčích výstupů (rastrů), takže v každém místě (pixelu) se přítomné hodnoty sčítají. Vzniká tak kategorizace krajiny do ploch s hodnotami pohybujícími se mezi +9 a -7.

¹⁴ Sem byly zahrnuty jevy, obecně přijímané jako pro charakter krajiny rušivé či disharmonické, které se však nevýrazně projevují v charakteru krajiny (např. železniční trať vícekolejná, silnice I. tř. dvoupruhová a II. třídy čtyřpruhová, lokality s přeměněnou krajinnou strukturou atd.).

¹⁵ Sem byly zahrnuty jevy, obecně přijímané jako pro charakter krajiny rušivé či disharmonické, které se výrazně projevují v charakteru krajiny (např. silnice I. třídy čtyřpruhová, území ovlivněné důlní činností, lokality ovlivněné vizuálním vlivem vybrané technické infrastruktury atd.)

¹⁶ Sem jsou zahrnuty jevy, obecně přijímané pro charakter krajiny jako rušivé či disharmonické, které se zásadně projevují v charakteru krajiny (např. spalovna, skládka, kaliště, odval, lokality ovlivněné kumulovaným vizuálním vlivem silniční a technické infrastruktury atd.)

Jak výstupy jednotlivých syntéz - kategorizace území dle hodnot jednotlivých charakteristik – tak i výsledná syntéza představují podklady pro vymezení dílčích hranic, předjímajících rozhraničení – delimitaci- specifických krajin.

VYMEZENÍ DÍLČÍCH KRAJINNÝCH ROZHRAŇÍ NA ZÁKLADĚ KATEGORIZACE ÚZEMÍ je provedeno tak, že dílčí krajinná rozhraní (vzniklá na základě dílčích syntéz a výsledné syntézy) sledují hranice jednotlivých kategorií území a generalizují je na základě jejich reálného projevu v charakteru krajiny.

Za **PROJEVY ROZDÍLNÉ KRAJINNÉ STRUKTURY**, které se projevují v obrazu krajiny, v této studii považujeme výrazné charakteristiky krajiny, vyplývající z rozdílného georeliéfu a z Land Use, resp. z území měnících se charakteristik.

VYMEZENÍ DÍLČÍCH KRAJINNÝCH ROZHRAŇÍ na základě projevů rozdílnosti krajinné struktury a jejího vizuálního projevu. Jedná se především o výrazné charakterové odlišnosti georeliéfu, geomorfologická a biogeografická rozhraní a hranice vyplývající z Land Use.

SUPERPOZICE DÍLČÍCH KRAJINNÝCH ROZHRAŇÍ A JEJICH SBLIŽOVÁNÍ formou postupného porovnávání vzájemných průmětů dílčích krajinných rozhraní a jejich postupného sblížování zvažováním priorit jednotlivých delimitačních kritérií je metodou směřující k výsledné delimitaci (rozhraničení) specifických krajin.

Metoda superpozice má v této studii podobu postupného vzájemného překrývání vrstev (dílčích krajinných rozhraní) nad mapovým podkladem (topografická mapa, ortofotomapa), přičemž ne všechny vrstvy mají v určité lokalitě stejný význam. Je to proto, že do určování hranic vstupují vizuální hlediska. Obecně lze říci, že charakter terénu a charakter využití území jsou základními atributy rozdílnosti charakteru krajin. V určitém místě krajiny však může vystupovat do popředí např. přítomnost výrazných stop historické kultivace krajiny, která může být unikátním atributem identity krajiny. Jedná se tedy o průnik vrstev (dílčích krajinných rozhraní) o různé (resp. proměnlivé) důležitosti

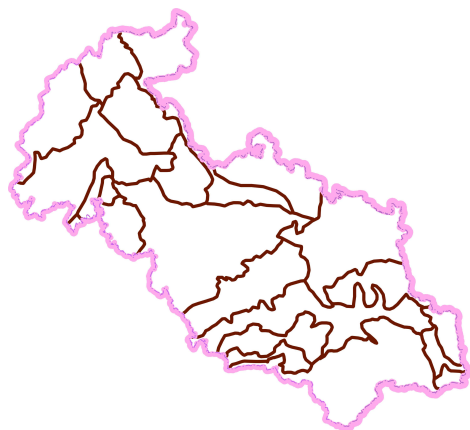
VYMEZENÍ HRANIC SPECIFICKÝCH KRAJIN je provedeno na základě výsledků předchozího kroku – superpozice dílčích rozhraní – expertním posouzením a další optimalizací a upřesnění provádí expertní tým analýzou ortofotomap a doplňujícím terénním průzkumem.

Vymezování hranic jednotlivých specifických krajin tj. sblížování dílčích rozhraní, která byla vytvořena na základě analytické části (analýzy prostorové skladby, kategorizace území a výsledná syntéza, georeliéf, biogeografické členění), bylo posouzeno expertem, který na základě své odbornosti pro každou specifickou krajinu vyhodnotil významnost dílčích hranic v jednotlivých úsecích a následně našel v krajině rozpoznatelné linie, kterými jsou hranice specifických krajin popsány tak, aby studie mohla být použitelným podkladem pro územně plánovací dokumentaci – dokumentace závazné pro rozhodování v území (viz další bod – Vymezení hranic specifických krajin).

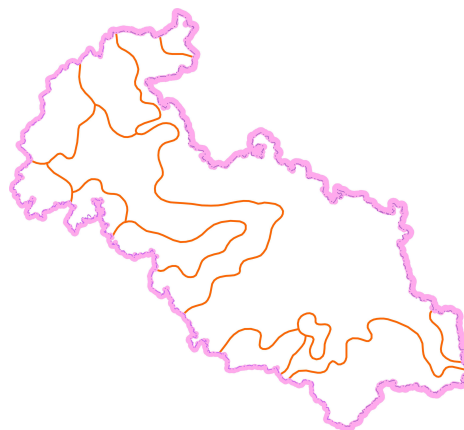
PŘECHODOVÁ PÁSMA. S ohledem na exaktní postup vymezení specifických krajiny (viz výše) v kontrastu s často postupným změnám charakteristik sousedících specifických krajin byla v rámci IV. etapy studie vymezena přechodová pásma, ve kterých je nutno pracovat s cílovými charakteristikami a opatřeními obou sousedících krajin. V případech, kdy se v přechodovém pásmu střetává více krajin, uplatňují se v závislosti na charakteru záměru a jeho umístění v přiměřeném rozsahu cílové charakteristiky všech „styčných“ krajin“. Jako

pomůcka pro diferenciaci významu jednotlivých specifických krajin v jednotlivých částech přechodového pásma byl pro každé pásmo zpracován přehled plošného podílu krajin v katastrálních územích, do kterých vymezené přechodové pásmo zasahuje. Technický popis vymezení přechodových pásem s využitím GIS je popsán v kapitole 5.3. tohoto svazku.

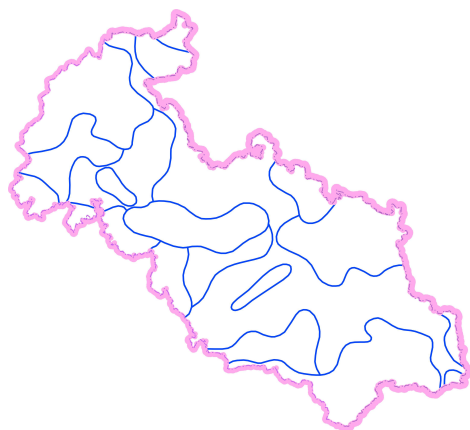
PŘÍKLADY VYMEZENÍ DÍLČÍCH KRAJINNÝCH ROZHRAŇÍ

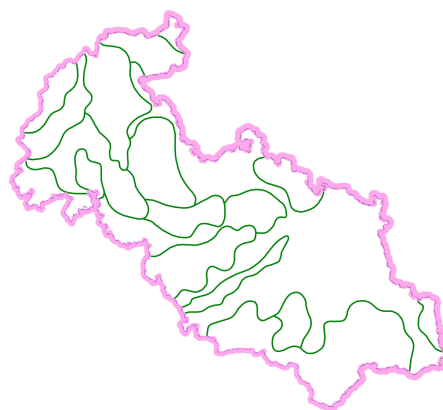
Rozhraní převzatá z geomorfologického členění

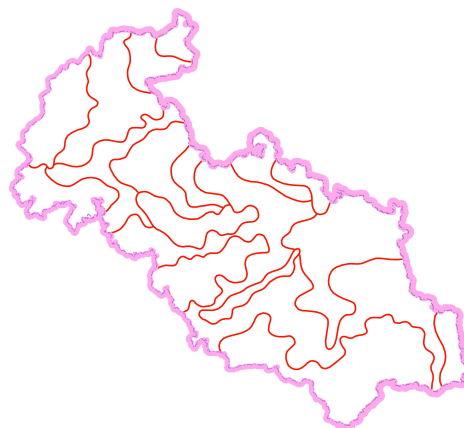
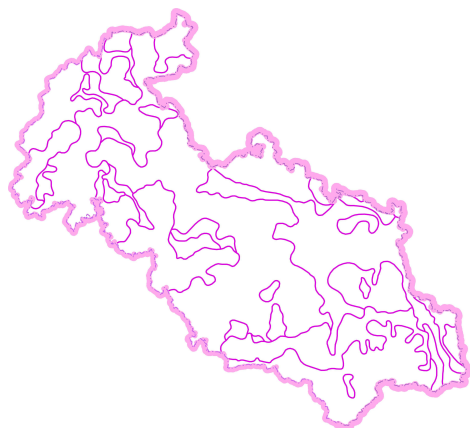
Rozhraní odvozená z rozdílnosti charakteru reliéfu

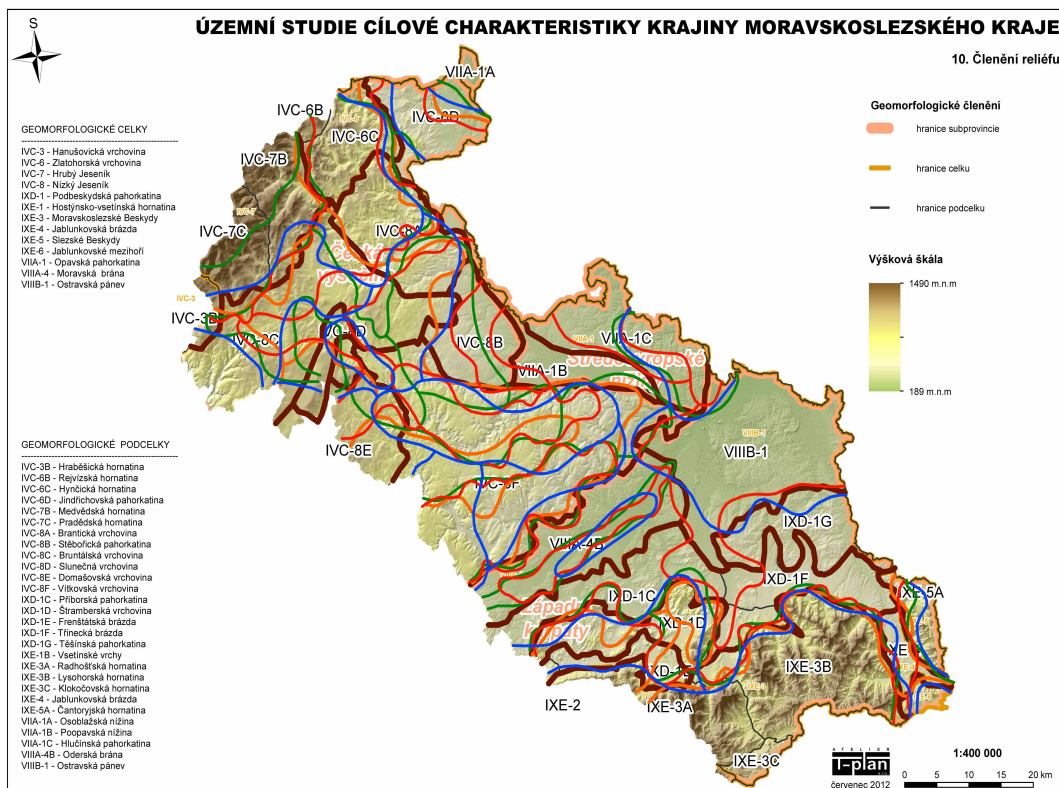

Rozhraní odvozená z prostorové generalizace land use

Rozhraní odvozená ze schématu Přírodní charakteristika - kategorizace území dle krajinných hodnot

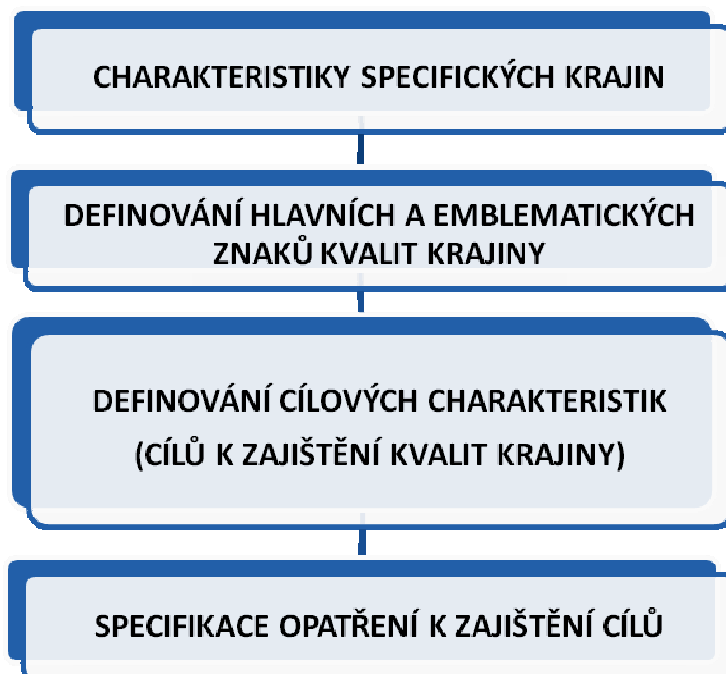

Superpozice dílčích rozhraní pracovně promítnutá do schématu členění reliéfu

1.4. Postup definování cílových charakteristik krajiny

Cílová charakteristika krajiny (ve smyslu EÚoK) představuje „...přání a požadavky obyvatel týkající se charakteristických rysů krajiny, v níž žijí, formulované pro danou krajinu kompetentními veřejnými orgány“. Má vyjádřit cílový stav zachovávající event. rozvíjející kvality krajiny tak, aby zůstala zachována a rozvíjela se její osobitost a jedinečnost. Výstup této studie naplňuje druhou část citované věty. Reflexe požadavků veřejnosti nebyla v rámci pořizování Studie uvažována. Úkolem studie bylo sumarizovat a vyhodnotit dostupné informace o území, relevantní pro vymezení specifických krajin a návrh cílových charakteristik. Role veřejnosti nebude opomenuta. Návrhová část studie bude v rámci procesu pořizování aktualizace ZÚR MSK podkladem mj. pro zpracování kap. F) „Stanovení cílových charakteristik krajiny, včetně územních podmínek pro jejich zachování nebo dosažení“. Veřejnost bude mít možnost vyjádřit se ve všech fázích projednávání. Zároveň je třeba upozornit, že těžiště zapojení veřejnosti ve smyslu EÚoK spočívá v lokální úrovni (ÚP a ÚAP ORP), kde je možné vzhledem měřítku podrobnosti řešit konkrétní požadavky na uspořádání krajiny.

Cílové charakteristiky jsou doprovázeny opatřeními k uskutečňování cílů, zajišťujících ochranu, zachování a rozvoj kvalit krajiny. Kroky postupu k definování cílových charakteristik krajiny ukazuje diagram na následující stránce.

CHARAKTERISTIKY JEDNOTLIVÝCH SPECIFICKÝCH KRAJIN (viz III. etapa této studie) se skládají z těchto částí:

- Vymezení hranic specifické krajiny vč. odůvodnění
 - ⇒ na základě delimitačních a evaluačních kritérií postupem popsaným výše
- Popis přírodních, kulturně historických charakteristik, vizuální scény a prostorových vztahů dané specifické krajiny na podkladě výsledků analýz zpracovaných v rámci I. etapy studie doplněných o zjištění z terénního průzkumu
- Sociodemografické a ekonomická charakteristiky
 - ⇒ stručné shrnutí vlastností, jevů a vývojových trendů, které jsou z hledisek sociodemografických a socioekonomických důležité a pro specifickou krajinu příznačné,
 - ⇒ s cílem postihnout trendy, které by ve svém důsledku mohly mít negativní dopady na krajinu (např. pokles intenzity obhospodařování ⇒ ztráta charakteru kulturní krajiny), na rozdíl od konkrétních záměrů (viz dále) se důsledky nastíněných trendů uplatňují postupně, v delším časovém horizontu
 - ⇒ jsou zpracovány na základě interpretace vybraných údajů Studie sídelní struktury Moravskoslezského kraje (PROCES – Centrum pro rozvoj regionů, s.r.o. Ostrava, 05/2012)
- Negativní nebo rušivé jevy v krajině, jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních hodnot
 - ⇒ zobecněný přehled stávajících podstatných jevů a činností situovaných v rámci konkrétní specifické krajiny, které narušují kvalitu jejích přírodních a krajinných složek

- ⇒ konkrétní záměry, sledované ve vydaných ZÚR MSK a aktualizovaných ÚAP MSK (2013), jejichž realizace může působit rušivě ve vztahu k charakteru, znakům, vlastnostem a hodnotám specifické krajiny, do níž je záměr lokalizován
- ⇒ míra narušení krajinných hodnot je klasifikována na základě technických (vizuálně vnímaných) charakteristik jednotlivých záměrů v kontextu základních charakteristik příslušné specifické krajiny. Vychází přitom z předpokladu, že existující jevy jsou v řadě případů do vnímání krajiny zahrnuty a jsou chápány jako součást území.
- ⇒ v případě záměrů na realizaci nových větrných parků (min. 3 stožáry VTE) nebo jednotlivých větrných elektráren (1 – 2 stožáry) byla formou geografické analýzy orientačně vyhodnocena jejich viditelnost do vzdálenosti 7 km, ve které lze předpokládat významné vizuální uplatnění v obrazu krajiny vč. identifikace takto dotčených specifických krajin. Výšky osy rotoru byly převzaty z dokumentací EIA, pokud nebyly známy byla modelově použita výška 105 m.

DEFINOVÁNÍ HLAVNÍCH A EMBLEMATICKÝCH ZNAKŮ KVALIT KRAJINY je důležitým krokem k definování cílových charakteristik neboť tyto znaky vystihují podstatu osobitosti, rázovitosti a jedinečnosti každé specifické krajiny. Některé ze znaků mohou být tak výrazné a nezaměnitelné, že se stávají znakem, resp. symbolem (např. scenérie, silueta, charakteristická hodnota), který reprezentuje a označuje určitou a ne jinou krajinu. Takové znaky nazýváme **emblematické** (podobně jako např. ikonické či kultovní scenérie).

Podkladem pro identifikaci významných a emblematických znaků je kategorizace jevů a hodnot z hlediska jejich osobitosti, rázovitosti a jedinečnosti v rámci každé specifické krajiny provedená v I. etapě prací. Odůvodnění takto vybraných znaků je zpracováno na základě vyhodnocení přírodních, kulturně historických charakteristik, resp. dle vizuální scény a prostorových vztahů dané specifické krajiny.

DEFINOVÁNÍ CÍLOVÝCH CHARAKTERISTIK KRAJINY je, společně s návrhem opatření k jejich dosažení, obsahem IV. etapy studie. Ve smyslu EÚoK navazuje na charakteristiky vymezených specifických krajin (Návrhová část I. – Vymezení specifických krajin), které vyjadřují osobitost a jedinečnost charakteru krajiny, vyjadřují kvality krajiny a charakterizují tendence, které mohou současné kvality krajiny ovlivnit. Cílové charakteristiky se opírají o identifikované hodnoty krajiny, osobité rysy a o definované hlavní a emblematické znaky krajiny (I. a III. část studie) a formulují cíle, které zabezpečují zachování a možný rozvoj či vytváření kvalit krajiny.

Cílem studie je vytvořit odborný a formální rámec pro řešení ÚPD a rozhodování o změnách v území (s dopadem na krajinu), který by neměl být překročen. S ohledem na toto zadání jsou cílové charakteristiky prioritně zaměřeny a ochranu významných hodnot a specifických rysů krajiny. Studie zároveň akceptuje činnost člověka v území jako zásadní podmínku pro zachování kulturní krajiny, včetně funkčních systémů k tomu nezbytných. V prokazatelně nezbytných případech, kdy zvýšená míra urbanizace území jednoznačně vyplývá z využívání vysoce specifických vlastností území a tento stav není možné ani v dlouhodobém výhledu (cca 20 – 30 let) zásadním způsobem změnit bez narušení vlastnických vztahů, proto cílové charakteristiky víceméně reflektují současný stav a pouze formulují opatření na stabilizaci dochovaných hodnot a postupné zastavení probíhajících urbanizačních trendů.

SPECIFIKACE K ZAJIŠTĚNÍ CÍLŮ. S formulací cílových charakteristik, vyjadřujících cíle k zachování a rozvíjení kvalit krajiny, bezprostředně souvisí návrh opatření k jejich dosažení, případně k posílení, resp. ochraně hodnot a emblematických znaků příslušné specifické

krajiny. S ohledem na aplikaci těchto opatření v rámci nástrojů územního plánování jsou návrhy formulovány pro potřeby aktualizace ZÚR především ve formě:

- ⇒ územních podmínek pro zachování a dosažení stanovených cílových charakteristik,
- ⇒ požadavků na upřesnění územních podmínek koncepce ochrany přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území,
- ⇒ kritérií a podmínek pro rozhodování o změnách v území,

s předpokladem následného upřesnění v podrobnosti řešení ÚP a promítnutí do:

- ⇒ základní koncepce rozvoje území obce, ochrany a rozvoje jeho hodnot
- ⇒ koncepce uspořádání krajiny
- ⇒ stanovení podmínek pro využití ploch s rozdílným způsobem využití

Vzhledem k pojetí a zaměření ÚS (viz výše) nejsou vymezována opatření v kategoriích přípustné / nepřípustné. S přihlédnutím k ust. § 36, odst. 3 stavebního zákona nelze v měřítku ÚS, odpovídající podrobnosti řešení ZÚR, formulovat a odůvodnit opatření v požadované míře konkrétnosti v rozsahu a s náležitostmi, které vyžaduje opatření obecné povahy ve smyslu §§ 171 – 174 správního řádu. Konkretizace těchto opatření musí být realizována na lokální úrovni (tj. především v rámci řešení ÚP) za současného zapojení veřejnosti ve smyslu příslušných ustanovení EÚoK.

2. ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VÝZNAMY

2.1. Krajinná oblast – specifická krajina

Zadání studie požaduje **vymezení krajinných oblastí** ve smyslu bezešvého pokrytí území Moravskoslezského kraje (MSK) a následně na **definování cílových charakteristik krajiny pro tyto vymezené krajinné oblasti**. Tento požadavek reaguje na obsah ZÚR - nutnost vymezení „oblastí se shodným krajinným typem“ a „vymezení cílových charakteristik krajiny“ dle Příl. č. 4 k vyhl. č. 500/2006 Sb., ve znění vyhl. č. 458/2012 Sb. Sama příloha k vyhláše odkazuje u pojmu cílových charakteristik na EÚoK, u pojmu „oblastí se shodným krajinným typem“ však nikoliv.

Pojem „**oblasti se shodným krajinným typem**“ (dále **OSKT**) ve smyslu odst. (2), písm.c) Přílohy č. 4 k vyhl. č. 500/2006 Sb.) uvedený v příloze vyhlášky v zásadě předpokládá vymezení určitých **typů krajiny** na území kraje, vymezení oblastí a jejich přiřazení těmto krajinným typům. Vzniká tak rozčlenění území dle **typických znaků a vlastností**. Dle rešerše, kterou zpracoval ÚÚR Brno v roce 2011 a která byla věnovaná porovnání způsobu vymezení OSKT v různých ZÚR je situace velmi různorodá¹⁷. Pokud budeme vycházet z toho, že vymezení OSKT odpovídá požadavku EÚoK, dojdeme k problému nesprávného výkladu, resp. překladu EÚoK do českého jazyka. V originále se totiž nehovoří o „typech“ nýbrž o „krajínách“.

¹⁷ **Jihočeský kraj** - 6 krajinných typů (lesní, lesopolní, polní, rybníční, říční, urbánní) a v jejich rámci 31 oblastí krajinného rázu (spojuje se zde členění dle typických a individuálních vlastností).

Jihomoravský kraj – 48 oblastí se shodným krajinným typem založené na základě Typologie české krajiny (Low) vychází z 20 základních typů krajiny a 12 krajinných oblastí regionálního významu (do určité míry se vedle typických vlastností bere v úvahu regionalizace, tedy individualizace krajiny).

Královéhradecký kraj – 8 základních typů krajiny (horské krajiny při horní hranici lesa, lesní krajiny, lesozemědělské krajiny atd.) a 12 oblastí krajinného rázu. Cílové charakteristiky pro jednotlivé oblasti se shodným krajinným typem.

Liberecký kraj – 6 krajinných typů (krajina horských holí, krajina lesní, krajina lesozemědělská atd.) – pro každý ty jsou stanovena možná ohrožení a zásady využívání. 19 oblastí krajinného rázu, společná a specifická kritéria a podmínky péče o krajinný ráz.

Moravskoslezský kraj – typy krajin (krajina lesní, leso-luční, polní atd.) a cílové charakteristiky a 12 oblastí krajinného rázu.

Olomoucký kraj - běžné typy krajin (zemědělská, lesozemědělská a lesní, vzácná krajina rybníční, unikátní krajina horských holí, urbanizovaná krajina, 14 konvizačních celků. Zásady využívání území pro konvizační celky (krajina je do určité míry diferencovaná dle individuálních kvalit)(dle typologie české krajiny).

Pardubický kraj – 7 krajinných typů (krajina horských holí, lesní rybníční, lesozemědělská, zemědělská atd.). Pro jednotlivé typy jsou stanoveny obecné podmínky pro územní plánování.

Plzeňský kraj - běžné a vzácné typy krajiny a 38 prostorově oddělených rázovitých oblastí krajiny, 169 krajinných singularit.

Hl.m. Praha – 2 krajinné typy, 4 krajinné typy dle využití území a 6 typů dle reliéfu krajiny (dle Typologie české krajiny)

Středočeský kraj – 8 krajinných typů (sídlení, příměstská, rekreační atd.) a 3 podtypy, cílové charakteristiky.

Kraj Vysočina – 7 krajinných typů (krajina lesní, rybníční, lesozemědělská harmonická a ostatní atd.). Pro typy krajiny je uvedeno cílové využití krajiny a zásady pro její využívání.

Ústecký kraj – 4 krajinné typy podle osídlení, 6 typů podle využití území, 16 typů podle reliéfu. Cílové charakteristiky. (dle Typologie české krajiny).

Zlínský kraj – 7 krajinných typů (krajina lesní, lesní s lukařením, lesní pasekářská atd.), cílové využití krajiny a zásady pro jejich využívání.

Článek 6,1,a,i

vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území;

Article 6 C, a, i)

to identify its own landscapes throughout its territory;

Artikel 6 , C, a, i)

die eigenen Landschaften in ihrem gesamten Hoheitsgebiet zu erfassen;

Jedině v českém a slovenském překladu se jedná o část věty „**vymezit své vlastní typy krajiny**“. Překlad je zde evidentně nesprávný a zkreslující smysl EÚoK. Nejedná se o jazykovou, ale o obsahovou záležitost, kde „**typ**“ představuje **typické vlastnosti**, ale vlastní krajiny ve smyslu **vlastní (svoje) = specifické, charakteristické**, má podstatně jiný smysl – vyjadřuje především **individuální vlastnosti** krajiny. V souladu s úvahami z I. etapy této studie bude studie i nadále používat pro pojem „své vlastní krajiny“ (...its own landscapes, ... die eigenen Landschaften) pojem „**specifické krajiny**“ (**SpK**).

Pojem krajinného typu byl diskutován v I.části této studie v Kap. 1.2.“Diskuse základních pojmů Evropské úmluvy o krajině“, odst. 2. Jedině v českém a slovenském překladu se jedná o část věty „*vymezit své vlastní typy krajiny*“. Žádná jiná jazyková mutace, ani anglický originál, nehovoří o typech krajiny. Překlad je zde evidentně nesprávný a zkreslující smysl EÚoK. Nejedná se o jazykovou, ale o obsahovou záležitost, kde „*typ*“ představuje typické znaky, ale vlastní krajiny ve smyslu **vlastní (svoje) = specifické, charakteristické, osobité** má podstatně jiný smysl – vyjadřuje především **individuální vlastnosti** krajiny.

Je však možno nahlížet na pojem „*typ*“ i jiným pohledem a to jako na „*typ*“ ve významu „*ráz*“ (viz Akademický slovník cizích slov, Academia 2001). „Krajinný typ“ je dán souhrnem vlastností, které jsou společné a charakteristické pro různé segmenty krajiny. Krajinný typ reprezentuje krajiny, které jsou příbuzné svými vlastnostmi nebo kvalitami. Typologické členění je protikladné individuálnímu členění krajiny – u typologického členění hledáme společné reprezentativní vlastnosti, u individuálního členění hledáme specifické, neopakovatelné, jedinečné jakož i unikátní vlastnosti krajiny. Abychom našli shodu mezi zákonnými pojmy „krajinný typ“ a odborným pojmem (korespondujícím se smyslem EÚoK) „vlastní (specifická) krajina“, musíme se obrátit k významu „*typ*“ jako např. (o člověku)“...to je zajímavý typ“, nebo (o krajině)“... to je zajímavý typ krajiny“. V takovém smyslu (viz zmiňovaný Akademický slovník cizích slov) se jedná o „*typ*“ jako označení pro „zvláštnost“, „rázovitost“, „odlišnost“ a nikoliv o zobecnitelné typické vlastnosti.

V průběhu zpracování studie byla vyvinuta iniciativa i ze strany zadavatele studie, která směřovala k upravení termínu v novelizaci vyhlášky 500/2006 a termín „oblasti se shodným krajinným typem“ byl nahrazen ve smyslu EÚoK termínem „typy krajin podle stanovených cílových charakteristik“ .

2.2. Krajinná oblast – oblast krajinného rázu

Vymezení „oblasti krajinného rázu“ (OKR) musí korespondovat obsahově s dikcí §12 zák. č. 114/1992 Sb. a nemůže rámeček tohoto zákonného ustanovení překračovat. Vymezení „vlastních (specifických krajin“ dle EÚoK však nemusí mít přímou vazbu na ustanovení o krajinném rázu, i když je logické, že rázovitost krajiny bude hrát při vymezení „vlastních (specifických) krajin“ velkou roli. Je však nesporné, že se nemůže jednat o totožné pojmy, resp. o pojmy, vyjadřující stejné členění krajiny.

„**Oblastí krajinného rázu“ (ObKR)** je krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik (Vorel a kol. 2004). Jedná se o členění, které je dosti podrobné, vychází z preventivního hodnocení území a je použitelné pro ÚAP na úrovni ORP nebo na úrovni velkoplošných ZCHÚ.

Krajinná oblast ve smyslu „specifická krajina“ (SpK) je ve smyslu Evropské úmluvy o krajině (EÚoK) osobitou krajinou, „vyznačující se zvláštními hodnotami, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem“ (EÚoK). Jedná se o krajiny na úrovni regionálního členění, t.j. krajiny, které jsou specifické vedle základních geologických a geomorfologických, resp. biogeografických vlastností a charakteru vegetačního krytu také charakterem hospodářského využití a osídlení **venkovské (rurální) krajiny**, charakterem osídlení, výrobních, skladových, a infrastrukturních ploch **městské a příměstské (urbánní a suburbánní) krajiny a krajiny aglomerací**, charakterem a strukturou výrobních a skladových ploch, ploch technické a dopravní infrastruktury, aktivních a pasivních těžebních ploch včetně vodohospodářských zařízení **industriální a postindustriální krajiny** včetně průmětů těchto vlastností do **obrazu krajiny a do rozlišitelnosti a osobitosti jejích panoramat**.

Specifická krajina (SpK) je vymezována dle většího souboru kritérií, má výrazně regionální význam, tedy i větší rozlohu. V členění dle vyšších geomorfologických jednotek (charakteristika georeliéfu je jedním ze základních hledisek vymezení SpK) odpovídá spíše geomorfologickému celku, event. několika podcelkům, oblast krajinného rázu (ObKR), v hodnoceních nazývaná většinou krajinným celkem, odpovídá spíše geomorfologickým podcelkům nebo několika okrskům.

Vymezování specifických krajin a definování znaků jejich osobitosti zahrnuje v první řadě vizuální aspekty, které vyjadřují jedinečnost, reprezentativnost a rázovitost krajiny. V tom vzniká shoda ve vymezování a definování krajin ve smyslu krajinného rázu dle § 12 zákona č. 114/1992 Sb. a mezi vymezením krajin dle EÚoK. Vymezení krajin dle EÚoK však vyžaduje další hlediska. V čl. 5, odst. B EÚoK se uvádí: „*zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, prostřednictvím přijetí specifických opatření uvedených v článku 6*“. Obsah jednotlivých pojmů - „*ochrana krajiny*“ znamená *činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti*; „*správa krajiny*“ znamená *činnost, která má, z hlediska udržitelného rozvoje, zajistit*

pravidelné udržování krajiny s cílem řízení a harmonizace změn, které jsou způsobeny sociálními, hospodářskými a environmentálními procesy; "plánování krajiny" znamená činnosti s výhledem do budoucna, zvýšení hodnoty, obnovu nebo vytvoření krajiny.

Je evidentní, že šíře problematiky pojímané Evropskou úmluvou o krajině je mnohem větší, než velmi utilitární cíl § 12 Zák. č. 114/1992 Sb., který je úzce věnován ochraně krajinného rázu před činnostmi snižující jeho hodnotu (jedná se zejména o povolování staveb a jiné činnosti, které by mohly změnit nebo snížit krajinný ráz). Zatímco u vymezení specifických krajín dle EÚoK a dle Vyhl. 500/2006 Sb. se jedná o zachování a rozvíjení hodnot krajiny v souvislostech přírodních, kulturně-historických, estetických, sociodemografických, socioekonomických a územně-technických na regionální úrovni, u ochrany krajinného rázu se jedná o ochranu rázu krajiny před záměry snižujícími hodnoty krajinného rázu především na lokální úrovni¹⁸.

2.3. Cílová charakteristika krajiny – cíl zajištění kvality krajiny

Cílové charakteristiky krajiny ve smyslu odst. (1), písm. f) Přílohy čl 1 k vyhl. č. 500/2006 Sb.) jsou přímo vázány na EÚoK (viz pozn. č. 5 v příloze k vyhlášece). Vystává tudíž opět problém výkladu, resp. překladu EÚoK.

Jedině v českém překladu se vyskytuje pojem „**cílová charakteristika**“ – ve všech jiných jazykových mutacích se vyskytuje v souladu s anglickým originálem pojem „**kvalita krajiny**“. Významově jsou pojmy „kvalita“ a „charakteristika“ odlišné a zdá se, že došlo překladem ke zkreslení smyslu EÚoK.

Článek 1,c

“cílová charakteristika krajiny” znamená přání a požadavky obyvatel týkající se charakteristických rysů krajiny, v níž žijí, formulované pro danou krajinu kompetentními veřejnými orgány;

D Cílové charakteristiky krajiny

- Každá Strana se zavazuje, po konzultaci s veřejností v souladu s článkem 5 c, definovat cílové charakteristiky krajiny pro vymezené a vyhodnocené krajiny.

Article 1 c "

"Landscape quality objective" means, for a specific landscape, the formulation by the competent public authorities of the aspirations of the public with regard to the landscape features of their surroundings;

¹⁸ V případě preventivního hodnocení např. CHKO nebo NP záběr přesahuje lokální úroveň, cílem takového vymezení oblastí a míst krajinného rázu však přesto směřuje k regulaci zejména lokálních záměrů, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz.

D Landscape quality objectives

- Each Party undertakes to define landscape quality objectives for the landscapes identified and assessed, after public consultation in accordance with Article 5.c.

Artikel 1 c)

"Landschaftsqualitätsziel" in Bezug auf eine bestimmte Landschaft die von den zuständigen staatlichen Stellen formulierten Ansprüche der Öffentlichkeit an die Landschaftsmerkmale ihrer Umgebung;

Podstatným jménem v anglické ani německé versi není „kvalita“, ale „cíl“. Nejedná se tedy ani o „cílové charakteristiky“, ani o správnější „cílové kvality (hodnoty)“, ale o „**cíle kvality krajiny**“ nebo o „**cíle zajištění kvality krajiny**“.

Tato studie bude proto chápat pojem „cílové charakteristiky krajiny“ ve smyslu „cíle zajištění kvality krajiny“.

2.4. Výklad pojmů užívaných ve studii

Atribut krajiny (krajinného rázu)

Charakteristická vlastnost vyjadřující přírodní, kulturní nebo historické kvality segmentu krajiny, projevující se v její osobitosti. Osobitost krajiny je vlastností krajinné struktury (strukturální vlastností) a proto tkví jak v attributech vnitřního uspořádání krajinné struktury, tak i v attributech vizuálního projevu krajinné struktury.

Bariérové plošky

V analýzách prostorového uspořádání zobrazují vizuální překážky (bariery), jakými jsou porosty, liniové prvky nelesní stromové zeleně, zástavba a další hmotné prvky, které brání výhledu. Výška vizuální překážky je vyšší než 8 m.

Civilizační charakteristika

Zahrnuje takové jevy v krajině, které mají původ v hospodářské exploataci krajiny (s výjimkou zemědělství a lesního hospodářství) a v technickém zabezpečení území.

Civilizační složky

Civilizační složky krajinné struktury (vedle složek přírodních – biotických a abiotických) zahrnují prvky, jevy, vztahy a procesy související s osvojením, kultivací a exploatací krajiny historickém vývoji a v současnosti. V nástrojích ochrany krajiny a nástrojích územního plánování jsou zpravidla zahrnuty pod kulturní, historickou a civilizační charakteristiku.

Civilizační struktury

Civilizačními strukturami rozumíme skladbu civilizačních prvků, které tvoří funkční celek. Může se jednat o skladbu sídleních, výrobních, dopravních a technických funkcí nebo

o koridor dopravní a technické infrastruktury s paralelními trasami či o větší průmyslové území.

Činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa

Taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik.

Delimitační kritéria

Kritéria k vymezení – delimitaci – specifických krajín na území MSK. Může se jednat o kritéria kvalitativní i kvantitativní povahy.

Emblematické znaky

Některé ze znaků charakterizujících specifickou krajinu mohou být tak výrazné a nezaměnitelné, že se stávají znakem (např. scenérie, silueta, charakteristická hodnota), symbolem, který reprezentuje a označuje určitou a ne jinou krajinu. Takové znaky nazýváme emblematické (podobně jako např. ikonické či kultovní scenérie).

Estetická hodnota krajiny

Estetická hodnota krajiny vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je závislá nejenom na vlastnostech subjektu (pozorovatele, návštěvníka, obyvatele) a na jeho pocitech a schopnostech vnímání, ale také na fyzických vlastnostech objektu (krajiny).

Estetické kvality krajiny

Souhrn objektivně popsateľných vlastností krajiny vizuálně vnímaných v krajinné scéně, které jsou důvodem atraktivnosti a působivosti (emocionální a racionální) určitých míst v krajině. Jedná se především o konfiguraci bodových, liniových a plošných prvků, o texturu a barevnost, způsob vymezení prostoru a formy prostorů, o znaky rozlišitelnosti a zapamatovatelnosti scenérií. Vysoká (a specifická) estetická kvalita se většinou projevuje výraznou vizuální atraktivností krajiny.

Evaluační kritéria

Kritéria pro stanovení pozitivních a negativních hodnot, příležitostí a hrozeb – ke stanovení cílů zabezpečí kvalit vymezených krajín. Mezi evaluační kritéria zahrnujeme především kritéria kvalitativní

Harmonické měřítko krajiny

Vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům udržitelného využívání dané krajiny. Z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítka celku a měřítka jednotlivých prvků.

Harmonické vztahy v krajině

Vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), udržitelnost užívání krajiny, harmonický soulad jednotlivých prvků a prostorů krajinné scény

Heterogenita krajiny

Analýza heterogenity vychází z principu, že pro popsání krajiny je určující i počet jedinečných druhů plošek (v našem případě kategorii Land Use) ve sledovaném čtverci o straně 500m.

Identita kulturní krajiny

Identita krajiny je vlastností vzniklou vztahem mezi obyvateli a krajinou. Tento vztah se vytváří v krajině která má výrazný a pro dané místo či oblast typický charakter, s přítomností stop historického vývoje krajiny a s významným duchovním významem.

Krajina

Část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona 114/1992 Sb.)

Krajina příměstských oblastí velkých měst (suburbánní krajina)

Krajina, jejíž vývoj, struktura a charakter jsou ovlivněny funkčními, provozními, sociálními a územně-technickými nároky funkcí města. Jedná se o pás krajiny přiléhající k okraji zástavby, přičemž v charakteru této krajiny hrají významnou roli zástavba, komunikace a technická infrastruktura.

Krajina příměstských oblastí velkých měst (suburbánní krajina)

Krajina, jejíž vývoj, struktura a charakter jsou ovlivněny funkčními, provozními, sociálními a územně-technickými nároky funkcí města. Jedná se o pás krajiny přiléhající k okraji zástavby, přičemž v charakteru této krajiny hrají významnou roli zástavba, komunikace a technická infrastruktura.

Krajina regionálních rekreačních vazeb

Části (segmenty, resp. koridory) krajiny, ve kterých se projevují vzájemné vazby mezi těžišti osídlení a rekreačně atraktivními oblastmi. Regionální rekreační vazby se fyzicky projevují v území nároky na dopravní propojení, na veřejnou infrastrukturu a na vhodnost krajiny pro rekreační využití.

Krajinářský význam určitého jevu

Význam určitého jevu ve vnitřním uspořádání krajinné struktury nebo ve vizuálním projevu krajinné struktury (v obrazu krajiny)

Krajinná oblast

Krajinná oblast ve smyslu „specifická krajina“ je ve smyslu Evropské úmluvy o krajině (Eúok) osobitou krajinou, „vyznačující se zvláštními hodnotami, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem“ (Eúok). Jedná se o krajiny na úrovni regionálního členění, t.j. krajiny, které jsou specifické vedle základních geologických a geomorfologických, resp. biogeografických vlastností a charakteru vegetačního krytu také charakterem hospodářského využití a osídlení venkovské (rurální) krajiny, charakterem osídlení, výrobních, skladových, a infrastrukturních ploch městské a příměstské (urbánní a suburbánní) krajiny a krajiny aglomerací, charakterem

a strukturou výrobních a skladových ploch, ploch technické a dopravní infrastruktury, aktivních a pasivních těžebních ploch včetně vodohospodářských zařízení industriální a postindustriální krajiny včetně průmětů těchto vlastností do obrazu krajiny a do rozlišitelnosti a osobitosti jejích panoramat.

Krajinná scéna

Vizuálně vnímaná část krajiny. Krajinnou scénu představuje scénérie vnímaná z určitého místa nebo sled scénérií vnímaných pohybem krajinou.

Krajinná struktura

Vzájemné uspořádání prvků, funkcí a procesů přírodních (biotických a abiotických) a civilizačních (sociokulturních a socioekonomických) v krajině. Struktura krajiny se projevuje jejím vnitřním řádem funkčního uspořádání (systémovými vazbami) a vnějším projevem – obrazem – prostorovým uspořádáním (prostorovými vztahy, prostorovou organizací).

Krajinné struktury v zastavěném území.

Krajinnými strukturami v zastavěném území rozumíme koridory vodotečí s doprovodnou zelení, souvislé vegetační celky lesních porostů, plochy trvalých travních porostů s rozptýlenou nelesní vegetací apod.

Krajinný prostor

Část krajiny, ohraničená vizuálními bariérami (svahy, okraje porostů, okraje zástavby) a tvořící vnímatelnou a srozumitelně oddělenou část (místnost v krajině). Je konviziální - pozorovatelný ze všech jeho míst.

Krajinný ráz

Je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik

Kulturní a historická charakteristika

Zahrnuje projevy kulturního a historického vývoje krajiny včetně struktury osídlení a charakteru sídel a včetně vazby sídel na zemědělské a lesohospodářské využití krajiny.

Kulturní dominanta krajiny

Kulturní dominantou krajiny je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují souhrn charakteristik daného místa či oblasti

Kulturní hodnoty krajiny

Kulturní hodnoty takové prvky a struktury v krajině, které vznikly způsobem osidlování a kultivace krajiny a využívání přírodních zdrojů.

Kvalitativní atributy krajiny

Specifický charakter prvků, zvláštnost a neobvyklost jevů vytvářejících jedinečnost

Kvantitativní atributy krajiny

Soustředění znaků a hodnot spoluvytvářejících cennost krajiny z hlediska přírodního, kulturně-historického či z hlediska estetických kvalit, o význam určitých jevů v obrazu (rázu) krajiny, o prostorové uspořádání prvků v krajině.

Místo krajinného rázu

Část krajiny relativně homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu.

Mozaikovitost krajiny

Analýza mozaikovosti krajiny spočívá v určení počtu všech plošek kategorií Land Use ve sledovaném čtverci o straně 500 m.

Oblast krajinného rázu

Oblast krajinného rázu je krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik.

Obraz krajiny

Vnější vizuální či senzuální projev vnitřní struktury krajinných složek přírodních a civilizačních. Je vnímán staticky (z určitých míst výhledů) či dynamicky (v pohybu) podobě krajinných panoramat, krajinné scény jednotlivých krajinných prostorů nebo jako série dílčích scénérií – částí krajinné scény.

Obraz sídla

Vnější vizuální či senzuální projev urbánní struktury. Je vnímán staticky (z určitých míst výhledů) či dynamicky (v pohybu) především z volných prostorů a z míst umožňujících vnímání panoramat či dílčích scénérií.

Prostorová členitost krajiny

Analýza prostorové členitosti krajiny spočívá v určení počtu bariérových plošek kategorií Land Use ve sledovaném čtverci o straně 500 m.

Prostorová generalizace

Prostorová generalizace v síti čtverců (gridu, strana čtverce 500m), použitá v tvorbě analýz prostorového uspořádání, proběhla většinovým principem nad rastrovým ekvivalentem vektorové podoby dat o velikosti pixelu 25m. Do daného čtverce se tedy promítla ta kategorie Land Use, která byla zastoupena největším podílem na ploše daného čtverce.

Prostorové uspořádání krajiny

Uspořádání vizuálně vnímatelných prostorových útvarů (konvexních a konkávních tvarů, resp. elevací a depresí – vyvýšenin, hřbetů, údolí, kotlin) a jejich vzájemné vizuální

vztahy – (návaznost, oddělenost, průhledy) a konfigurace jednotlivých hmotných prvků krajiny (bodových, liniových, plošných).

Prostorové vztahy v krajině

Vzájemné vztahy mezi hmotnými prvky krajinné struktury (bodovými, liniovými, plošnými).

Prvky a struktury nelesní zeleně

Soliterní dřeviny a skupiny dřevin, liniové porosty, doprovody cest a vodotečí, drobné lesíky a remízky dotvářející prostorovou strukturu krajiny.

Přírodní hodnoty

Přírodní hodnoty jsou dány kvalitativními parametry zastoupených ekosystémů ve vztahu k jejich udržitelnosti, reprezentativností aktuálních znaků ve vztahu ke stanovištním podmínkám, prostorovými parametry, harmonickým charakterem interakcí mezi ekosystémy, výraznými přírodními dominantami krajiny.

Přírodní charakteristika

Zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů. Projevuje se jako souhrn znaků a hodnot.

Sídelní zeleň

Soustava ploch s vegetačním krytem, které leží v zastavěném území sídla.

Specifická krajina – viz „krajinná oblast“

Systém sídelní zeleně

Systém ploch sídelní zeleně, které mají vzájemnou prostorovou návaznost a které v zastavěném území plní funkci ekostabilizační, hygienickou, rekreační a prostorotvornou.

Terénní členitost krajiny

Analýza terénní členitosti krajiny spočívá v určení poměru skutečné plochy krajiny ku planimetrické ploše v daném čtverci. Hovoříme o tzv. indexu skutečné plochy, který prakticky nabývá hodnot od 1 do 1,3. Z vyššího indexu ukazuje na prostorově dynamičtější krajinu.

Urbanizovaná krajina

Krajina, v které vedle přírodních složek terénu, vody a vegetačního krytu hrají významnou roli antropogenní složky.

Urbánní krajina

Krajina, jejíž struktura a obraz jsou ovládnuty dominancí antropogenních složek urbánní struktury.

ÚSES

Součástí územního systému ekologické stability (ÚSES) na regionální úrovni (NRBC, RBC) mají z krajinářského hlediska několik významů. Skutečnost, že některé segmenty krajiny jsou vymezeny jako NRBC nebo RBC indikuje cennost této krajiny z hlediska přítomnosti přírodních hodnot, minimálně však vysoké ekologické stability. Zejména vegetační složka těchto krajin (např. lesní, lužní nebo jiné porosty) se v obraze krajiny výrazně projevuje a spoluvytváří její charakter. Dalším hlediskem je význam takových území jakožto území s možností existence a rozvinutí přírodních a biologických procesů, území vymezených a chráněných proti realizaci záměrů snižujících přírodní hodnoty.

Území se základními krajinnými hodnotami

Je vymezeno zvláště pro hodnoty přírodní, kulturně-historické, civilizační a vizuální. Takové území soustřeďuje jevy v krajině, které byly kategorizovány nejvýše jako jevy 0. kategorie. Základní (běžná) hodnota (0. kategorie) je přisouzena takovým indiferentně vnímaným jevům, které se výrazněji vizuálně neprojevují v charakteru krajiny, resp. nevytvářejí její pozoruhodnost (viz Kap.1.3). Často se jedná o zachovalou kulturní krajinu se zemědělským nebo leso-zemědělským charakterem, s dochovanou a funkční sídlení strukturou.

Vegetační kryt

Pokryv terénu vegetací travních, travobylinných, keřových či stromových porostů. Vegetační kryt zahrnuje i hospodářské lesy, porosty kulturních zemědělských plodin či parkovou zeleň a parkové úpravy veřejných prostranství.

Vizuální charakteristika krajiny

Souhrn znaků a hodnot krajiny, projevujících se v krajinné scéně a v dílčích scénériích.

Vizuální otevřenost krajiny

Je chápána jako poměr mezi vizuálně otevřenými plochami ku plochám tvořící vizuální překážku. Za vizuálně otevřené byly chápány následující kategorie Land Use: *Paseka; Otevřená plocha, zemědělská plocha; Lom, výsypka, písek; Vodní plocha, tok*. Ostatní kategorie byly analogicky považovány za vizuálně uzavřené. Následně byla spočítána plocha těchto kategorií vztáhnutá ke čtverci o straně 500 m a jejich poměr pak určil koeficient otevřenosti krajiny. Je-li koeficient $> 0,5$, tak hovoříme o otevřené krajině a jsou pro ni zkoumány další prostorové charakteristiky.

Znak určité charakteristiky krajiny (krajinného rázu)

Jev, kterým se v krajinné scéně vizuálně projevují prvky a systémy krajinné struktury stejně jako její vlastnosti a kvality.

3. ATRIBUTY OSOBITOSTI KRAJINY

Atribut charakteru krajiny je v této práci chápán jako charakteristická vlastnost krajiny, projevující se v její osobitosti, odlišnosti, svéráznosti či nezaměnitelnosti. Osobitost krajiny je vlastností krajinné struktury (strukturální vlastností) a proto tkví jak v atributech vnitřního uspořádání krajinné struktury, tak i v atributech vizuálního projevu krajinné struktury.

V následujícím textu je uveden přehled atributů odlišnosti, svéráznosti a nezaměnitelnosti krajiny členěný na atributy vnitřního uspořádání a vizuálního projevu krajinné struktury. Je zřejmé, že různé z uvedených atributů jsou použitelné v různých typech území a v různém měřítku území. Jsou zde uvedeny jako atributy převážně regionálního měřítka, tak i atributy lokálního měřítka. Pouze část z uvedených atributů byla využita při krajinářských analýzách Moravskoslezského kraje.

3.1. Atributy vnitřního uspořádání krajinné struktury

Charakteristické vlastnosti (atributy) krajiny jsou definovány jako přítomnost a skladba prvků přírodních a civilizačních (kulturních) složek, jejich vztahy a význam. Přítomnost a skladbu prvků můžeme popsat pomocí znaků.

3.1.1. ZNAKY A HODNOTY PŘÍRODNÍ CHARAKTERISTIKY A JEJICH VZTAHY

- Georeliéf, geologická stavba, petrologicko-pedologické podmínky
- Vodní prvky
- Atmosférické prvky - klimatické podmínky,
- Biotické podmínky – potenciální přirozená vegetace
- Aktuální vegetace
- Území se zvýšenými a významnými přírodními hodnotami (ochrana dle zák. č. 114/1992 Sb.)
- Území významná v systémech ochrany území (mezinárodní sítě cenných území, vyšší systémy ÚSES)
- Podíly ploch přírodě blízkých, agrárních, těžebních, ploch hospodářských lesních monokultur v krajinné struktuře
- Vyrovnanost kulturních a přírodě blízkých segmentů krajiny, monofunkčnost nebo polyfunkčnost krajiny
- Jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních a krajinných složek
- Vlivy péče o krajinu a o jednotlivé plochy, ruderální plochy, péče o stavby a zařízení, zemědělské brownfields

3.1.2. ZNAKY A HODNOTY KULTURNÍ, HISTORICKÉ A CIVILIZAČNÍ CHARAKTERISTIKY A KULTURNÍ IDENTITA

- Historická a tradiční architektura (architektonické objekty), kulturní dominanty, výrazně soustředěné objekty určitého typu, architektonické soubory
- Urbanistické a sídelní struktury, urbanistická struktura sídel, sídelní struktura území
- Podíl prvků a ploch zachovávajících kontinuitu historického krajinného krytu
- Podíl ploch s dochovaným charakterem využití krajiny
- Dochovanost historických krajinných struktur
- Přítomnost komponovaných areálů
- Přítomnost kulturně-historických staveb a areálů
- Místa s příběhy, významy místa a krajiny
- Politický (správní) vývoj území
- Národnostní složení obyvatelstva, etnografické charakteristiky
- Demografické charakteristiky a tendence
- Přítomnost velkých liniových staveb dopravní a technické infrastruktury a jejich vizuální dopad vzhledem k charakteru krajiny

3.2. Atributy vizuálního projevu krajinné struktury

Jedná se o vizuální atributy krajinné struktury, které jsou definovány jako vizuální (vnější) projev znaků přírodní, kulturní, historické a civilizační charakteristiky a vnitřních vztahů krajinné struktury. Vizuální projev hmotných prvků, jejich morfologie a jejich konfigurace a projev vnitřních vztahů, je též označován jako „obraz krajiny“.

3.2.1. CHARAKTER VYMEZENÍ PROSTORU A PROSTOROVÁ SKLADBA

- Způsob vymezení prostorů (terénními horizonty, okraji porostů, okraji zástavby)
- Vymezení prostorů více horizonty
- Skladba a návaznost prostorů – vizuální propojení
- Charakteristické průhledy a přítomnost míst panoramatického vnímání krajiny
- Formy prostorů, rozměry, měřítko, otevřenost a uzavřenost
- Mozaikovitost, prostorová členitost a heterogenita krajinné struktury

3.2.2. KONFIGURACE LINIOVÝCH PRVKŮ KRAJINNÉ SCÉNY

- Zřetelné linie morfologie terénu (horizonty, hrany, hřbetnice atd.)
- Zřetelné linie vegetačních prvků (okraje lesů, aleje, doprovodná zeleň atd.)
- Zřetelné linie zástavby

3.2.3. KONFIGURACE BODOVÝCH PRVKŮ KRAJINNÉ SCÉNY

- Přítomnost zřetelných terénních dominant
- Přítomnost zřetelných architektonických dominant
- Neobvyklý tvar nebo druh dominanty
- Přítomnost vedlejších prostorových akcentů
- Přítomnost čitelných seskupení bodových prvků (kumulace stejnorodých znaků, agregace různorodých znaků)

3.2.4 ROZLIŠITELNOST (NEOPAKOVATELNOST, ZAPAMATOVATELNOST) A PROMĚNLIVOST (PŘECHODNÉ A SEZÓNÍ CHARAKTERISTIKY KRAJINY)

- Výraznost, kultovní význam scenerie
- Výraznost a nezaměnitelnost významu prvků krajiny ve vizuální scéně
- Ikonický či kultovní význam scenerie nebo prvku krajiny
- Výraznost či nezaměnitelnost způsobů hospodářského využití krajiny
- Hodnoty zástavby – urbanistické struktury a charakteru zástavby, specifické rysy regionální architektury
- Kulturní význam místa nebo oblasti, čitelné rysy národopisného regionu
- Krajinné atributy sezónního charakteru (sníh na hřebenech hor, ptáci, zvířata)
- Krajinné atributy ovlivněné počasím (kvetoucí sady, barevné plodiny, vybarvené javory)
- Sezónní proměny vegetace a zemědělské krajiny (též atributy efemérní – pomíjivé)

3.2.5 MALEBNOST KRAJINNÉ SCÉNY A HARMONIE MĚŘÍTKA KRAJINY

- Místa rozhledu a jejich četnost
- Vizuální otevřenost krajiny a její prostorová členitost
- Variace tvarů a rozměrů jednotlivých prvků, kontrast prvků
- Mozaika a geometrizace skladby krajinných prvků
- Neopakovatelnost krajinných forem, výrazné přírodní a přírodě blízké scenerie
- Velký rozsah vodních ploch v panoramatech
- Výrazná četnost historických prvků a struktur
- Zřetelná harmonie měřítka zástavby bez výrazně měřítkově vybočujících staveb
- Zřetelný soulad měřítka prostoru a měřítka jednotlivých prvků
- Dochované tradiční měřítkové vztahy stop hospodářské činnosti a krajiny

3.3. Užití metodických postupů a jejich generalizace

3.3.1. KATEGORIZACE ÚZEMÍ DLE PŘÍRODNÍCH A KRAJINNÝCH HODNOT

Analytické práce směřovaly nejenom k výběru jevů, které jsou relevantní z hlediska jejich uplatnění v krajinné struktuře, ale také k diferenciaci území z hlediska krajinných hodnot. Jedná se samozřejmě o výběr takových jevů a vlastností, jejichž evidence je k dispozici pro celé území MSK a na základě jejichž vyhodnocení je možno dojít k srovnatelným výsledkům v regionálním měřítku. Na základě provedené analýzy přírodních podmínek MSK je bylo jeho území rozděleno do 3. kategorií:

- Území vysokých krajinných hodnot
- Území zvýšených krajinných
- Území základních krajinných hodnot

Ostatní území lze považovat za území bez identifikovaných přírodních a krajinných hodnot. Ráz krajiny je v těchto územích dán především hodnotami civilizačními.

V následujícím textu je uvedena stručná charakteristika vymezených oblastí doplněná o přehled jevů a činností, které mohou potenciálně ohrozit jejich kvality.

Plochy vysokých krajinných hodnot dle kategorizace znaků přírodní charakteristiky

Plochy vysokých krajinných hodnot (zvláště cenné krajiny) korespondují s I.a II. zónou chráněných krajinných oblastí Jeseníky, Beskydy a Poodří. Jedná se o plošně významnější oblasti při západní hranici kraje s krajem Olomouckým (CHKO Jeseníky), centrální část MSK (CHKO Poodří) a jihovýchodní oblast MSK při hranici se Slovenskem (CHKO Beskydy). Plochy velmi významných krajinných hodnot na území CHKO Beskydy a CHKO Jeseníky lze rovněž ztotožnit s oblastmi s vysokou výškovou členitostí a oblastmi v nejvýše položených partiích těchto horských masivů.

- Na území **CHKO Jeseníky** se jedná o oblast vymezenou hlavním hřebenem Jeseníků. Ze zastoupených typů ekosystémů jsou významné zejména zbytky pralesovitých porostů a přírodě blízkých nebo člověkem málo pozměněných lesů, ekosystémy vysokohorského bezlesí a rašeliništní biotopy hlavního hřebene. Ostatní lesní porosty mají přirozenou nebo přírodě blízkou druhovou skladbou. K hlavním přírodním dominantám tohoto území patří nejvyšší vrcholy Jeseníků (Praděd, Malý Děd, Vysoká hora, Pec, Větrný vrch, Kamenná hora). Dalšími přírodními krajinnotvornými činiteli jsou horské bystřinné toky a řeka Moravice.
- Na území **CHKO Poodří** je do této kategorie zařazeno území kopírující meandrující tok řeky Odry, která je hlavním krajinnotvorným činitelem této oblasti. Krajina se vyznačuje pestrou mozaikovitou strukturou. Zastoupeny jsou zde ekosystémy s porosty měkkého luhu, tvrdého luhu se starými rameny a tůňemi, druhově bohaté zaplavované louky, periodické a trvalé tůně a část Jistebnické rybníční soustavy.
- Na území **CHKO Beskydy** není plocha území této kategorie souvislá. Je vymezena v horských oblastech Beskyd, v lokalitách s výskytem přírodních lesních společenstev – květnatých bučin, suťových lesů či přírodních horských smrčín a oblasti s málo pozměněnými lesními porosty, ucelenými extenzivními polopřirozenými loukami a

pastvinami, vodními plochami s vysokou druhovou rozmanitostí. V této kategorii jsou rovněž zastoupeny plochy s typickou rozptýlenou zástavbou s dochovanými prvky původní architektury.

Jako plochy vysokých krajinných hodnot jsou rovněž hodnocena vybraná maloplošná zvláště chráněných území. Jedná se o MZCHÚ, ve kterých se nachází přírodní prvky výrazně se uplatňující v obraze krajiny. Jejich výčet a základní charakteristika je uveden v přílohové části dokumentace.

Obecně lze konstatovat, že oblasti zařazené do kategorie území vysokých krajinných hodnot nejsou antropogenní činností zásadně narušeny. Je to dáno jejich ochranou prostřednictvím zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o oblasti, ve kterých druhová skladba aktuální bioty se přibližuje druhové skladbě potenciální přirozené vegetace. Hospodářské využití krajiny odpovídá využití chráněných území a je v daných územích prioritou. Hustota osídlení těchto území je nízká.

Jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních a krajinných složek:

- ⇒ Zarůstání vysokohorského bezlesí a ztráta biodiverzity – CHKO Jeseníky¹⁹;
- ⇒ Rozšiřování nepůvodních a expanzivních rostlinných druhů – CHKO Jeseníky, CHKO Beskydy, CHKO Poodří;
- ⇒ Rozšiřování ploch nepůvodních dřevin – intenzifikace lesního hospodaření - CHKO Jeseníky, CHKO Beskydy;
- ⇒ Vznik izolované zástavby mimo zastavěná území (zejména na pohledově exponovaných svazích, na pohledových horizontech a v blízkosti kulturních, historických či přírodních dominant – CHKO Jeseníky, CHKO Beskydy;
- ⇒ Intenzifikace rekreace a cestovního ruchu, nevhodné umístování lyžařských areálů, bobových drah a objektů hromadné rekreace na exponovaných svazích - CHKO Jeseníky, CHKO Beskydy.

Plochy zvýšených krajinných hodnot dle kategorizace znaků přírodní charakteristiky

Souvislé plochy významných krajinných hodnot reprezentují III. a IV. zóny chráněných krajinných oblastí Jeseníky, Beskydy a Poodří a plochy přírodních parků vyhlášených na území Moravskoslezského kraje (PPk Sovinecko, PPK Údolí Bystřice, PPK Oderské vrchy, PPK Podbeskydí, PPK Moravice). V porovnání s předešlou kategorií území (Plochy vysokých krajinných hodnot) se v těchto územích více objevují stopy antropogenní činnosti, území jsou intenzivněji hospodářsky využívána a rovněž hustota osídlení je vyšší. Ekosystémy jsou pozměněny antropogenní činností. Druhová skladba porostů je většinou odlišná od druhové skladby potenciálních přirozených porostů. Často se jedná o území intenzivně využívaná pro sportovní a rekreační činnosti. Plochy významných krajinných hodnot se vyznačující pestrou krajinnou strukturou a relativně vysokým zastoupením ploch lesů a rozptýlené krajinné zeleně.

¹⁹ V současné době dochází k výraznému rozšiřování ploch klečových porostů. Výsledkem je vytlačování či dokonce vymizení cenných a unikátních rostlinných společenstev v prostoru arkoalpínské tundry a přímé ohrožení populací některých vzácných druhů. Zvyšování plochy klečových porostů v kotlinách a karech rovněž ovlivňuje přírodní procesy v důsledku omezení přesunu mas sněhu na vrcholech hor. Brání pádu lavin v karech a kotlinách. Tím výrazně ohrožují existenci mnoha pestrých společenstev a biotopů, které jsou na výskytu sněhových lavin přímo závislé.

- Na území chráněných krajinných oblastí **Beskydy a Jeseníky** se jedná o horská a podhorská území s lesními porosty s většinou pozměněnou druhovou skladbou (lesy jsou často hospodářsky využívané), podhorské zemědělské oblasti s vysokým zastoupením trvalých travních porostů. Nachází se zde i zemědělské půdy využívané pro intenzivní zemědělskou výrobu. Plochy této kategorie vymezené na území **CHKO Poodří** představují většinou zemědělské půdy intenzivně obhospodařované, trvalé travní porosty, rybníky a lužní lesy.
- Oblast **PPk Sovinecko** v Nížkém Jeseníku lze charakterizovat jako členité území, kde se z přírodních a krajnotvorných činitelů významně projevují zejména výrazná údolí, neupravené vodní toky bystřinného a podhorského charakteru. Unikátní hodnotou tohoto území jsou Rešovské vodopády.
- Přírodní park **Údolí Bystřice** se rozkládá v jihozápadním okraji Domašovské vrchoviny v okolí údolí řeky Bystřice, která zde vytvořila hluboké skalnaté údolí s kaňony, skalními ostrohy, sutěmi a kamennými moři. Významnou přírodní hodnotou území jsou rovněž zbytky rašelinných luk a kvalitní lesní porosty.
- Osu přírodního parku **Moravice** v podhůří Jeseníku utváří údolí řeky Moravice. Místy řeka vytvořila kaňon se stěnami vysokými až 120 metrů. Mezi přírodně hodnotná území patří údolí potoků s bohatými lesními společenstvy a vyšším podílem horských druhů dřevin a bylin.
- Přírodní park **Oderské vrchy** se nachází na rozhraní mezi Nížkým Jeseníkem a Moravskou bránou. Charakteristické jsou pro tuto oblast plošiny a hluboce zaříznutá údolí vodních toků. Lesní porosty Oderských vrchů jsou smíšené lesy smrků a buků.
- Přírodní park **Podbeskydí** se rozkládá ve Štramberské vrchovině. Krajina přírodního parku má mírně zvlněný charakter s roztroušenými květnatými lesíky. Na utváření rázu krajiny se významně podílí rovněž četné pastviny a louky, Významnou přírodní dominantou území je vrch Kotouč s jeskyní Šipka.

Jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních a krajinných složek:

- ⇒ Degradace zemědělské půdy (opouštění zemědělské půdy a její následná ruderalizace)- podhorské oblasti Jeseníků a Moravskoslezských Beskyd, PPK Moravice, PPK Sovinecko;
- ⇒ Poškození přírodě blízkých ekosystémů - podhorské oblasti Jeseníků a Beskyd;
- ⇒ Odstraňování rozptýlené zeleně;
- ⇒ Poškození nebo velkoplošné odstranění lesa (Beskydy);
- ⇒ Vznik nových charakterově odlišných dominant, např. průmyslová zařízení, velkoobjemové nebo vertikální stavby (území CHKO Jeseníky a Beskydy a území přírodních parků);
- ⇒ Vznik izolované zástavby mimo zastavěná území (zejména na pohledově exponovaných svazích, na pohledových horizontech a v blízkosti kulturních, historických či přírodních dominant;
- ⇒ Intenzifikace rekreace a cestovního ruchu;
- ⇒ Intenzivní rozvoj dopravní a technické infrastruktury, průmyslových zón, logistických center apod. ve volné krajině, unifikace krajiny;
- ⇒ Těžba nerostných surovin – CHKO Beskydy;
- ⇒ Prohlubování procesu fragmentace krajiny.

Plochy základních krajinných hodnot dle kategorizace znaků přírodní charakteristiky

Plochy základních krajinných hodnot (krajiny nevynikající mimořádnými cennostmi, krajiny všedního dne) jsou zastoupeny ostrůvkovitě po celém území kraje a lze konstatovat, že jejich vymezení korespondují s plochami lesních porostů. Druhovú skladba lesních porostů většinou neodpovídá původní druhové skladbě lesních porostů (potenciální přirozené vegetace). Tato území jsou často hospodářsky intenzivně využívána, v krajinné struktuře převládají středně velké až velké plochy. Často se v těchto oblastech vyskytují území s vysokou mírou osídlení. Plošně významné oblasti této kategorie byly vymezeny při severovýchodní a východní hranici kraje v lesnatém podhůří Slezských Beskyd a v území Jablunkovské vrchoviny, Dále se krajiny této kategorie nachází jihovýchodně od Opavy v místě lesního komplexu při říčce Ohrozině a oblasti mezi přírodními parky Moravice a Oderské vrchy. Plošně významné lesní porosty se nachází rovněž v oblasti Bruntálska a Krnovska a v okolí vodních nádrží Kružberk a Slezská Harta.

Jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních a krajinných složek:

- ⇒ Degradace zemědělské půdy (opouštění zemědělské půdy a její následná ruderalizace);
- ⇒ Odstraňování rozptýlené zeleně;
- ⇒ Poškození nebo velkoplošné odstranění lesa;
- ⇒ Vznik nových charakterově odlišných dominant, např. průmyslová zařízení, velkoobjemové nebo vertikální stavby;
- ⇒ Vznik izolované zástavby mimo zastavěná území (zejména na pohledově exponovaných svazích, na pohledových horizontech a v blízkosti kulturních, historických či přírodních dominant);
- ⇒ Výrazné rozšiřování suburbánních zón;
- ⇒ Intenzifikace rekreace a cestovního ruchu (okolí vodní nádrže Slezská Harta);
- ⇒ Intenzivní rozvoj dopravní a technické infrastruktury, průmyslových zón, logistických center apod. ve volné krajině, unifikace krajiny;
- ⇒ Prohlubování procesu fragmentace krajiny.

Plochy bez identifikace přírodních a krajinných hodnot dle kategorizace znaků přírodní charakteristiky

Území, ve kterých nebyly identifikovány v měřítku zpracování dokumentace žádné přírodních a krajinné hodnoty lze charakterizovat jako území, ve kterých není zastoupena krajinná zeleň, území, která jsou intenzivně hospodářsky a zemědělsky využívána a území přeměněná antropogenní činností. Je však třeba počítat s tím, že v podrobnějším měřítku členění krajiny mohou být i v těchto krajinách přítomny přírodní hodnoty, které mohou být v lokálním měřítku nezanedbatelné, ale neprojeví se v měřítku kraje.

Jako plošně nejvýznamnější území bez krajinných regionálně významných hodnot lze označit oblast Ostravsko-Karvinska, Třinecka, Bohumínska, Frýdecko-Místecka Opavska a Osoblažska, Každá z uvedených oblastí se vyznačuje specifickými vlastnostmi. Ostravsko-karvinská oblast, Třinecká, Bohumínská a Frýdecko-místecká jsou oblasti s vysokou koncentrací průmyslové a těžební výroby, území s vysokým podílem zastavěných ploch bez plošně významného zastoupení ploch zeleně, zemědělské a lesní půdy. Opavsko lze charakterizovat jako zemědělské území bez významného zastoupení lesních porostů. Na utváření charakteru území se významně podílí vodní toky (Opava, Moravice a Velká).

Rovněž Osoblažsko je územím rovinatým s převažujícím zastoupením zemědělských ploch a nízkou koncentrací osídlení. V těchto oblastech se nachází krajinné hodnoty pouze lokálně, výjimečně a nejsou vzájemně provázané.

Jevy a činnosti ohrožující kvalitu přírodních a krajinných složek:

- ⇒ Záběr zemědělského půdního fondu a pozemků určených k plnění funkcí lesa;
- ⇒ Odstraňování rozptýlené zeleně;
- ⇒ Omezení ploch městské a příměstské zeleně;
- ⇒ Intenzivní rozvoj dopravní a technické infrastruktury, průmyslových zón, logistických center apod. ve volné krajině, unifikace krajiny;
- ⇒ Prohlubování procesu fragmentace krajiny.

3.3.2. KULTURNÍ A HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA V METODICKÉM POSTUPU, KATEGORIZACE ÚZEMÍ Z HLEDISKA DOCHOVANOSTI HISTORICKÝCH KRAJINNÝCH STRUKTUR

Kulturní a historická charakteristika krajiny a její výstupy jsou pro vymezení cílových charakteristik krajiny na území Moravskoslezského kraje nezbytné, neboť v naší krajině, která je krajinou bezpochyby kulturní, jsou dodnes patrné výsledky jejího staletého vědomého a cíleného organizování. Na základě předchozí analytické etapy jsou v metodickém postupu shrnuty jevy, které mohou (ale nemusí) hrát při vymezení cílových charakteristik krajiny roli, přičemž ne všechny jsou (a budou) využitelné pro specifickou krajinu Moravskoslezského kraje. Jednotlivé jevy jsou řazeny systematicky od jednotlivých historických objektů, přes soubory staveb až po rozsáhlé krajinné struktury.

A. Historická a tradiční architektura (architektonické objekty)

Jednotlivé architektonické objekty tvoří nejrozsáhlejší část našeho nemovitého památkového fondu, a to od staveb tzv. vysoké architektury (zámky, hrady, kláštery, kostely), přes architekturu lidovou, industriální, měšťanskou, další specifické druhy staveb až po drobné objekty. Z hlediska vymezení charakteristických krajin a stanovení cílových charakteristik krajiny hrají tyto jednotlivé objekty obvykle malou roli. Z velkého množství historických objektů, památkově chráněných i památkově nechráněných, jsou nejcennější z nich indikovány přítomností některého z institutů ochrany dle Památkového zákona (kulturní památky, národní kulturní památky), které ovšem neindikují význam objektu v charakteru krajiny. Seznam památkově chráněných objektů (vedený NPÚ) je tedy pouze především informativní (viz první etapa). Z jevů, které se v krajině výrazněji projevují je potřeba řešit především otázku kulturních dominant (kulturní dominanty je nakonec zmiňovaná v zákoně o ochraně přírody a krajiny, stavební dominanty v zákoně stavebním), otázku soustředění podobných typů staveb v rámci jednotlivých krajin (zatím se stále jedná o jednotlivé objekty, nikoli jejich struktury) a otázku rozsáhlejších architektonických souborů.

Určitý větší význam, jak bylo uvedeno, mají **kulturní dominanty (A.1)**, které ovládají rozsáhlejší krajinné celky a vytvářejí dokonce určité regiony vztažené k takto výrazným stavbám často podpořeným terénem. Na území MSK se jedná např. o dominanty typu Mariánské Pole u Krnova, Uhlířský vrch u Bruntálu, Štramberk – hrad Tůba atp. Dílčí kulturní dominanty (kostelní věže, hradní zříceniny, hrady, zámky) hrají obvykle lokální roli, a ačkoli

se jejich význam pravděpodobně projeví v rámci stanovení cílových charakteristik krajiny, nebudou hrát významnější roli při vlastním vymezení charakteristických krajín na území kraje.

Dále je třeba zohlednit, zda se na území nacházejí krajiny s **výrazně soustředěnými objekty určitého typu (A.2)**, přičemž se může jednat o objekty industriální (těžební věže, sušárny chmele...), sakrální (soustředění sakrálních staveb typu broumovské skupiny kostelů) až po, a to především, o určitý typ objektů lidové architektury (hovoří se o určitých regionech lidové architektury). Na území Moravskoslezského kraje se jedná o regiony jesenického, opavského, či těšínsko-slezského domu (nížinný a karpatský typ). Přítomnost určitého typu lidové architektury však musí být pro vymezení charakteristických krajín dosud zřetelná a nezaměnitelná (nikoli jednotlivé objekty či izolovaná jednotlivá sídla). V této fázi analýz se ukazuje, že není pravděpodobné, aby se lidová architektura (region lidové architektury) stala významnějším atributem jednotlivých krajinných oblastí. Na území Moravskoslezského kraje lze tedy říci, že vymezení regionů lidové architektury není zásadním znakem, který by výrazně vedl k vymezení charakteristických krajín, patří však k jejich charakteristice a případně se může projevit v definování cílových charakteristik krajiny.

Větší dopad na charakter krajiny než jednotlivé objekty mohou mít rozsáhlejší **architektonické soubory (A.3)** (např. zámek se systémem zahrad), přičemž se v některých případech již jedná o jev na pomezí problematiky architektonických objektů a problematiky krajinařských úprav a bude řešen – pokud ne jako architektonický objekt – v rámci tématu krajinařských úprav.

B. Urbanistické struktury a sídelní struktury

Výrazněji než jednotlivé objekty (kromě výjimek výše uvedených) se v krajině uplatňují **urbanistické (B.1) a sídelní struktury (B.2)**, které mohou být pro jednotlivé regiony typické a nezaměnitelné. Charakter převažující urbanistické struktury sídel může hrát určitou roli při identifikaci krajinných oblastí a stanovení cílových charakteristik krajiny.

Na území Moravskoslezského kraje se jedná o jev poměrně výrazný (více v první etapě). Zatímco na Osoblažsku, Opavsku a Hlučínsku se objevují jak vsi návesní, tak sídla nelokační, většina kraje náleží ke krajině středověké kolonizace s převahou lánové lineární vsi, Jablunkovsko, Beskydy, části Frýdecko-Místecka, Těšínska, Třinecka a další enklávy patří ke krajině novověké kolonizace s převahou parcelační a rozptýlené vsi. Na území Moravskoslezského kraje je rozdíl mezi slezskou rozptýlenou zástavbou (Třinecko, Karvinsko, Jablunkovsko), dlouhými lineárními vesnicemi i uzavřenějšími formami moravských vesnic o to zřetelnější (podmíněný mj. historicky, politicky a národnostně).

Nejcennější urbanistické soubory (města, vesnice) jsou opět indikovány přítomností některého z institutů ochrany dle Památkového zákona (památkové zóny, památkové rezervace). Platí pro ně totéž co pro památkově chráněné objekty, tj. zóny a rezervace obecně neindikují (mohou, ale nemusí) význam urbanistického souboru v charakteru krajiny. Seznam památkově chráněných území (vedený NPÚ) je tedy pouze především také informativní (viz první etapa).

C. Krajinné struktury

Kulturní charakteristiku krajiny zdaleka nevytvářejí jen objekty, jejich soubory a dochované urbanistické celky. Sama krajina obsahuje velké množství dochovaných struktur, od dochované cestní sítě přes historické hospodářské úpravy, významné artefakty technické činnosti člověka a exploatace krajiny, dochovanou strukturu plužiny různých typů, humna, stopy tradičních a regionálně podmíněných způsobů hospodaření až po základní členění jednotlivých funkčních ploch krajiny (případně krajinářské kompozice, které však na území Moravskoslezského kraje nejsou ve zřetelné podobě přítomny). Zdá se, že pro vymezení charakteristických krajin a stanovení cílových charakteristik je posouzení **dochovanosti** (ovšem nejen dochovanosti, ale i specifického charakteru) **historické krajinné struktury (C.1)** nejvýznamnějším vstupem, neboť se v krajině uplatňuje téměř vždy a obvykle výrazně (charakteristicky).

Dochovanost historických struktur je nejvýhodnější zkoumat porovnáváním archivních a současných map (případně ortofotomap). Pro hodnocení na úrovni kraje, kde není možné řešit jednotlivé ojedinělé prvky a struktury (singularity), nýbrž převažující charakter (matrici), i když se v ní objevují výjimečné jednotlivosti (řešené ovšem v bodech A a B), je její dostatečným měřítko druhého vojenského mapování z první poloviny 19. století (v problematických případech podpořené mapami císařských otisků Stablního katastru z téže doby) a současné ortofotomapy (podpořené dochovaným leteckým snímkováním z 50. let 20. století).

Na základě analýz může být vymezena krajina se zřetelně dochovanými historickými strukturami (členění plužiny, struktura sídel, na území kraje například podhůří Jeseníků, Krnovsko, Vítkovsko, Novojičínsko, ale i části Třinecka, Karvinska či Jablunkovska s charakteristickou strukturou slezské zástavby) až po krajinu zcela přetvořenou, se setřenou historických strukturou (velkoplošná urbanizace, industrializace, těžba, velká vodní díla – na území kraje Ostravsko, Karvinsko, Třinecko, Frýdecko-Místeko, Jablunkovský průsmyk, v. n. Slezská Harta, Kružberk, Žermanice, Těrlicko ad.) či krajinu specificky historicky ovlivněnou (historická zemědělská krajina pohraničního charakteru na Osoblažsku), přičemž lze obecně vytvořit různě diferencované kategorie (v případě Moravskoslezského kraje byly vytvořeny kategorie A, B., C, C1, D – viz první etapa studie).

D. Další (nehmotné) jevy

V rámci kulturní a historické charakteristiky krajiny je přítomna řada jevů, které lze pojmenovat jako duchovní, nehmotná hodnota krajiny, paměť krajiny, genius loci či význam místa, dědičné hodnoty území, identita krajiny, duchovní odkaz. Dále v minulosti hrály a dodnes hrají významnou roli i další jevy politické (správní), národnostní či sociální. Ne všechny se dají využít při vymezení charakteristických krajin (rodiště či působiště významných osobností, bojiště ad.), ač se mohou (ale nemusí) projevit při stanovení cílových charakteristik krajiny. Z jevů, které mají dopad i do současného charakteru Moravskoslezského kraje, mají význam především politické (správní) a národnostní otázky. Svěbytnými stavbami, které souvisí s budováním identity území, vztahu obyvatelstva ke krajině atd. mohou případně být rozhledny a místa dalekého rozhledu.

Z hlediska **politického (správního) vývoje (D.1)** je významné a pro vymezení charakteristických krajin neopominutelné (byť není v této fázi jednoznačné, že se nakonec ve

vymezení projeví), že většina území současného kraje náležela k Slezkému vévodství (Rakouské Slezsko), část k Moravskému markrabství, Hlučínsko bylo součástí pruské Provincie Slezsko (Pruské Slezsko). Příslušnost k různým historickým zemím se promítla i do rozvoje a podoby jednotlivých regionů (například jiná legislativa – různé stavební řády spojené s kompaktní zástavbou na Moravě v porovnání s rozvolněnou zástavbou slezského typu). S tím souvisí i **národnostní složení obyvatelstva (D.2)** a etnografická pestrost dnešního kraje v minulosti. V západní části kraje, na Krnovsku, Osoblažsku, Bruntálsku, Rýmařovsku, Vítkovsku, Fulnecku, Odersku, Bílovecku či na velké části Novojičínska převažovalo německé obyvatelstvo, Opavsko, Ostravsko, Frýdecko-Místecko byly regiony s převahou českého obyvatelstva (silný německý vliv v Opavě, Příboru a jinde), východní část kraje, Těšínsko, Třinecko, Jablunkovsko, byla s převahou obyvatelstva polského. Důsledky těchto historických proměn se projevují dodnes a jsou dokumentovány i řadou sociodemografických dat, prezentovaných v první etapě studie (např. odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce, dosídlování regionu ad.).

3.3.3. VIZUÁLNÍ CHARAKTERISTIKA V METODICKÉM POSTUPU A HLEDÁNÍ VIZUÁLNÍCH ATRIBUTŮ KRAJINNÉ STRUKTURY V ANALÝZÁCH PROSTOROVÉ SKLADBY

Krajinná scéna je tvořena množstvím hmotných a vizuálně se projevujících prvků. Tyto prvky mohou mít přírodní či antropogenní povahu. Přítomností prvků a jejich struktur vznikají určité vizuální jevy, které mohou představovat vizuální atributy krajinné struktury. Jedná se o následující prvky a jejich vzájemné vztahy.

Body a bodové struktury

Dojem bodu vytváří v krajinné scéně výrazný prvek terénu nebo vegetace (vrchol, skalní výchoz, soliterní strom nebo skupina stromů atd.), výrazný stavební objekt (soliterní dům, rozhledna, stožár) nebo místo v krajině, zvýrazněné jinými, např. liniovými prvky (křížení cest, křížení alejí, ukončení aleje, ukončení vegetačního doprovodu cesty nebo vodoteče). Vzájemná poloha bodů nebo dokonce jejich rastr (záměrný nebo náhodně vzniklý) vytváří bodovou strukturu, která může být jedním ze znaků rázovitosti krajiny.

Linie a liniové struktury

Liniemi přírodního charakteru mohou být aleje, vegetační doprovody cest (často přímé linie) a vodotečí (křivkové a vlnovkovité linie), okraje lesních porostů, liniemi umělého charakteru pak meze a rozhraní v zemědělské půdě, agrární terasy, polní cesty, silnice, železnice, vzdušná vedení, okraje zástavby atd. Linie a jejich vzájemné uspořádání se velmi výrazně podílí na charakteru krajinné scény a vzniklá liniová struktura může mít statický či dynamický účinek.

Plochy a plošné struktury

Ráz krajiny je silně ovlivněn členěním do jednotlivých ploch. Takové členění souvisí velmi úzce s členěním prostorovým, protože plochy v krajině pokrývají určitý reliéf a samy o sobě mají určitou výšku (porosty). Přesto je právě plošná struktura významným rysem krajinné scény, ve které je možno v pozorování z nadhledu vnímat velikost a střídání ploch

luk, pastvin, orné půdy s různým plodinami, vinic, chmelnic, sadů a lesů. Velikost ploch vytvářejících krajinnou mozaiku se výrazně promítá do prostorového členění a ovlivňuje měřítko krajiny, prostorovou skladbu a bohatost a sílu vizuálních vjemů. Všeobecně bývá maloplošná struktura krajiny považovaná za rys, vyvolávající pozitivní estetické působení. Je to proto, že taková krajina vyvolává též pocit obytnosti, pocit bezpečí a zvládnutelného měřítka. Krajina s velkoplošnou strukturou takový pocit obytnosti a bezpečí nevyvolává, přesto může působit krásou scenérií, neobyčejnou působivostí velkých dimenzí apod.

Texturní a barevné struktury

Jednotlivé plochy viditelné v krajinné scéně mají různou texturu – výrazný může být rastr linií ovocných sadů nebo vinic, v určitém období bude zřetelný i rastr zoraného pole. Určitou texturu má i vesnická zástavba v zeleni zahrad a rozdílně bude působit lužní les nebo porosty smrkové monokultury. Textura plochy (v tomto smyslu zrnitost) je zpravidla doplněna i barevností (zemědělské plodiny, zoraná půda, materiál střech vesnických stavení). Vzájemná skladba ploch s různou nebo podobnou texturou a kontrastní nebo harmonickou barevností vytváří specifický znak rázu krajiny.

Prostory a prostorové struktury

Člověk se při pohybu krajinou neustále podvědomě orientuje. Území, které je schopen rozeznat pomocí prostorových prvků – terénu, horizontu, jehož dimenze a ohraničenost je schopen odhadnout a které je schopen rozeznat od jiných území, je krajinným prostorem. Tento prostor je odlišný od jiných prostorů, které mají jinou skladbu prvků, mají pro pozorovatele jiné rozeznávací znaky a mohou být vzájemně vizuálně odděleny. Zpravidla je krajinným prostorem míněn vizuálně ohraničený segment krajiny – konkávní tvar – jakási „místnost v krajině“. Ve smyslu krajinného rázu však může být prostor i rovinný nebo dokonce konvexní a vyznačuje se přítomností specifických prvků, jejichž struktura vytváří specifické znaky krajinného rázu. Velikost, tvar a vzájemná poloha prostorů (oddělenost, vizuální spojitost) vytváří prostorovou strukturu. Jedná se o základní znak krajinného rázu, od kterého se odvozují další znaky a to proto, že prostorová skladba vytváří rámeček a základní podmínky pro uplatnění dalších prvků krajinné scény.

Způsob a čitelnost vymezení prostoru

Zřetelnost v odlišení jednoho prostoru od druhého – např. odlišnost charakteru nebo výraznost terénních horizontů – je důležitým znakem krajinného rázu. Pozitivně působí jasně a srozumitelně vymezené prostory s výraznými horizonty nebo prostory otevřené průhledy do širší krajiny, ve které je zřetelný členitý a výrazný horizont nebo pohledová pointa – dominanta. Význačnost prostorů může být dána neobvyklou, resp. neopakovatelnou formou prostoru, jedinečnou konfigurací hmot – reliéfu, zeleně a staveb, neopakovatelnými širšími prostorovými a vizuálními vazbami (průhledy), kulturně-historickým či přírodovědným významem. Rozlišitelnost prostorů a míst v krajině, možnost zapamatování si určitých charakteristických rysů a souvislostí, to jsou důležité podmínky pro orientaci a porozumění, pro identifikaci návštěvníka – pozorovatele s prostorem.

Formy prostorů, rozměry, otevřenost a uzavřenost, měřítko

Formy prostorů, jejich velikost, proporce rozměrů volných ploch a výšek hmot, které vymezují prostor, patří k těm rysům prostorového uspořádání, které jednoznačně ovlivňují

pocity pozorovatelů. Je zřejmý efekt rozlehlého hlubokého říčního údolí oproti zaříznutému kaňonu nebo mělkému úvalu s meandrujícím potokem. Rovněž rozměry prostoru ovlivňují pocity pozorovatele při jeho vnímání. Je to dáno m.j. i schopnostmi obsáhnout prostor pohledem a pocitem dosažitelnosti. Výsledné pocity z vnímaného prostoru jsou velmi silně ovlivněny proporcemi hloubky volných otevřených ploch a výškami hmot, vymežujících prostor (nejčastěji terénu, porostů nebo zástavby). Měřítko krajiny jako estetická kategorie může obecně vyjadřovat poměr dimenzí (např. hloubka prostoru, výška horizontu, výška prvku prostorové scény) a vzájemné proporční poměry jednotlivých částí (např. velikost stavby ku rozměru prostoru) s ohledem na konkrétní modul - velikost člověka. Pojem harmonického měřítka, se kterým se pracuje v hodnocení krajinného rázu, vyjadřuje harmonický soulad měřítka prostorové skladby krajiny (celku) s měřítka staveb, zařízení a hospodářské činnosti (prvků). Pojem harmonických vztahů pak vyjadřuje nejenom výraznou harmonii krajinné scény bez vybočujících a rušivých prvků, ale také soulad (harmonii) stop činností člověka v krajině. Takové činnosti, které nenarušují přírodní procesy v krajině spoluvytvářejí harmonické vztahy v krajině.

Vazby prostorů – vizuální propojení, řazení horizontů

Vzájemné vizuální vazby mezi krajinnými prostory jsou pro vnímání charakteru krajiny velmi důležité, protože do krajinné scény jednoho prostoru vnáší prvky krajinné scény jiného (nebo jiných) prostorů. Uvolňují prostor a zvětšují dojemově jeho dimenze. Průhledy a výhledy jsou proto považovány za pozitivní znak přispívající ke vzniku estetických hodnot. Rovněž výraznost horizontů nebo řazení horizontů (náležejících jiným krajinným prostorům) do různých prostorových plánů je velmi pozitivním znakem.

Konfigurace prvků krajinné scény

Krajinná scéna se vyznačuje určitými, tzv. scénickými hodnotami, které jsou závislé na prostorové konfiguraci (vzájemném uspořádání) hmotných složek krajiny. Při pohledu z určitého místa může uspořádání (konfigurace) hmot (terénu, zeleně, staveb atd.) navozovat pocit fádnosti nebo dramatickosti pozorované scény, harmonie, kontrastu, dynamičnosti nebo statického výrazu, výraznosti nebo nevýraznosti, jedinečnosti nebo neurčitosti. Prostorově konformativní vztahy popisujeme v krajinářských analýzách nalezením (identifikací) důležitých znaků vizuální scény kterými jsou výše popisované body, linie, plochy a jejich struktury. Z bodových, liniových a plošných prvků se v krajinné scéně povětšinou nejvíce uplatňují prvky morfologie terénu - terénní dominanty, terénní horizonty, zřetelné terénní hrany a v vymežující prostor, prvky vegetace - porosty na vizuálních horizontech a na hranách, členitá skladba rozptýlené strukturní zeleně, souvislé lesní porosty, výrazná liniová zeleň, geometrizované zemědělské plochy (vinice, chmelnice, sady) a prvky osídlení a hospodářského využití krajiny - architektonické dominanty, zástavba na vizuálních horizontech. Určité uspořádání některých prvků – např. terénního horizontu a architektonické dominanty – může být typickým znakem krajinných panoramat a může výrazně spoluvytvářet identitu krajiny.

Podstatné atributy vizuální scény se projevují v rámci celého MSK v provedených **analýzách prostorové struktury krajiny**. Je třeba přistupovat k analýzám tak, že nejsou hledány typické vlastnosti krajiny, nýbrž superpozicí různých analytických hledisek naopak její individuální vlastnosti. Z provedených analýz je možno provést rámcové zobecnění

výsledků, přičemž podrobnější interpretace těchto analýz a posouzení jejich vypovídací schopnosti bude předmětem II. etapy a přispěje k upřesnění metodických přístupů. Interpretace analýz v jednotlivých vymezených specifických krajinách přispěje ke zdůvodnění cílových charakteristik krajiny.

Vizuální otevřenost krajiny (zobrazená v kartogramech prostorových analýz šedou barvou) ukazuje základní charakterový rys krajiny – její vizuální otevřenost. Ve vizuálně otevřených krajinách vystupují další jevy a kvality krajiny, které nejsou ve vizuálně uzavřených krajinách rozpoznatelné.

Vizuálně uzavřené krajiny, tedy krajiny, které mají podíl otevřených přehledných ploch menší než 0,5, jsou krajiny se souvislým zalesněním nebo krajiny s většími lesními celky. Jsou to rovněž krajiny se souvislým zastavěním nebo s většími sídelními celky. Existují zde tudíž krajiny se specifickým obrazem – na jedné straně krajiny městské, urbanizované, industriální, postindustriální apod., vyznačující se výrazností civilizačních složek a uplatněním stavebních struktur a technických infrastruktur v krajinné scéně, na straně druhé lesní, resp. lesnaté krajiny hornatin a vrchovin, vyznačující se cenností lesních interiérů, náhodnými průhledy a výhledy z lesních porostů v dynamickém terénu.

Mozaikovitost krajiny se týká vizuálně otevřené krajiny - je vyjádřena počtem plošek všech typů krajinného pokryvu na jednotku plochu a vyjadřuje živost skladby a rozmanitost krajinných prvků a struktur.

Vyšší a vysoká mozaikovitost krajiny se projevuje v charakterově velmi rozdílných krajinných segmentech. Jedná se o krajiny podhorských oblastí a hornatin, ve kterých se nachází vesnická zástavba rozptýlených nebo liniových forem, provázená typickými prvky nelesní zeleně (liniové struktury stop členění historické plužiny) – okraje Hrubého Jeseníku a Nízký Jeseník. I v hrubém měřítku kartogramu můžeme rozeznat např. jedinečné kulturní krajiny Heřmanovic ve Zlatohorské vrchovině nebo Roudna v Bruntálské vrchovině. Výrazná je též mozaikovitost krajiny se slezským osídlením Těšínska, Třinecka v Podbeskydské pahorkatině a v Jablunkovské brázdě. Vysoká mozaikovitost území se však projevuje také v urbanizovaných a industriálních krajinách vnitřních i vnějších částí Ostravské aglomerace, kde četnost prvků tvoří přírodní prvky, ale prvky osídlení a další prvky a struktury technogenní povahy. Jedná se jak o okraje Třinecka a Těšínska, tak i o Třinecko a o prostor Frenštátské brázdy. Jsou patrné i linie provázející osídlení při východním úpatí Nízkého Jeseníku vůči Oderské bráně a při severním úpatí Nízkého Jeseníku vůči Poopavské nížině.

Heterogenita krajiny je různorodost krajinných prvků a ploch. Je možno ji vyjádřit počtem různých typů plošek na jednotku plochy. Heterogenita je určitým znakem krajinné struktury, která může odlišovat různé segmenty krajin.

Vyšší a vysoká heterogenita zachycuje na území Moravskoslezského kraje především krajiny s prvky a strukturami osídlení. Právě různorodost prvků přírodních a antropogenních je heterogenitou do určité míry podchycena. Je patrné, že více homogenní krajiny – krajiny s nižší heterogenitou jsou jak krajiny s kompaktními lesními porosty (horské masivy Moravskoslezských Beskyd a Hrubého Jeseníku), krajiny Nízkého Jeseníku, tak i krajiny se scelenými bloky orné půdy (okraje Slezské nížiny). Schéma krajinné heterogenity velmi dobře vyznačuje území aglomerace a to až k jejím nejbližším okrajům.

Heterogenitu však nemůžeme zaměnit za subjektivní hodnotu krajiny, jakou je diverzita prvků krajinné scény, projevující se harmonickými vizuálními vztahy v krajině. V tomto případě se jedná o jev krajinné mikrostruktury, který není přenosný do krajinné makrostruktury, analyzované na úrovni území kraje.

Prostorová členitost je hodnocena ve vizuálně otevřené krajině. Analýza ukazuje kontrast krajin, které mají kompaktnější strukturu – krajiny s velkým podílem lesních porostů nebo naopak krajin s velkým podílem velkých zemědělských ploch (krajiny se souvislým zalesněním jakožto krajiny vizuálně uzavřené jsou z této analýzy vyloučeny) s krajinami slezské zástavby nebo rozptýlené podohorské zástavby Podbeskydí, naopak malá členitost je patrná na Opavsku a na terénních hřbetech Bruntálska, stejně tak v oblasti Moravské brány. Tyto jevy korespondují dobře s prostorovou generalizací land use, zobrazené v příslušném kartogramu.

Index skutečné plochy přináší zajímavý, i když ne všude použitelný pohled na kvalitu krajiny. Prostorová bohatost a rozčlenění krajiny na drobnější prostory, které index do určité míry vyjadřuje, se zobrazuje nejenom v Hrubém Jeseníku, ale též ve Zlatohorské vrchovině a v Krasovské vrchovině západně od Krnova, v dynamické členité krajině Sovinecka, v Přírodním parku Moravice a v krajině Oderských vrchů. V jihovýchodní části je vysoký index patrný v okrajích Moravskoslezských Beskyd, Slezských Beskyd, Ondřejníku a Palkovských Hůrek.

Bez důkladnější analýzy indexu skutečných ploch nelze výsledky generalizovat, přesto se jeví určité partie krajiny jako objektivně bohaté z hlediska prostorového členění. To je významné pro vizuální atraktivitu území. V územích pahorkatiny sníženin ztrácí tento parametr vypovídací schopnost a je pro diferenciaci krajiny nevyužitelný.

Souhrn jednotlivých prostorových analýz, provedený pro území aglomerace přináší zajímavý vícevrstevný pohled. Analýza vizuální otevřenosti krajiny Ostravska a Karvinska ukazuje, že především přítomnost souvislejší zástavby (sídelní či průmyslová funkce) představuje znepřehlednění krajiny. Zmenšení přehlednosti a přítomnost mnoha vizuálních bariér však také zmenšuje měřítko krajiny. Tento poznatek je však relativní, protože v prostoru těžebních a posttěžebních území i v průmyslových částech Ostravy vnáší velké dimenze staveb a technologických zařízení do krajiny velké měřítko. Přehledné části území, se vyznačují značnou mozaikovitostí a heterogenitou. Vysoká prostorová členitost (korespondující s typem rozptýlené slezské zástavby v přehledné krajině) se objevuje v neobyčejně rozdrobené zástavbě mezi Bohumínem, Rychvaldem, Orlovou a Dolní Lutyní a jihozápadně od Havířova a do koridoru toku Lučiny. Analýza terénní členitosti nepřináší v ploché krajině Ostravské pánve použitelné výsledky.

Vizuální uzavřenost krajiny Těšínského Slezska vyjádřená podílem vizuálních bariér v jednotce plochy je v zásadě vysoká tam, kde je vysoký podíl vegetačních ploch a prvků (zejména v lesních porostech a koridorech nelesní zeleně) a tam, kde je vysoký podíl staveb (zejména v souvislé zástavbě). Těšínsko a Třinecko představuje převážně krajinou vizuálně otevřenou s pásem uzavřenosti v sídelním pásu od Karviné a Havířova přes Těšín, Třinec až k Jablunkovu. Je evidentní, že zemědělská krajina s rozptýlenou strukturou dvorů a usedlostí slezské zástavby představuje krajinu, ve které se budou vnímatelná krajinná panoramata. Mozaikovitost této krajiny je však značná a je zcela odlišná od krajiny moravského Podbeskydí. Zajímavým atributem krajiny je její prostorová členitost, která spočívá v počtu

prvků, či plošek, tvořících vizuální bariery v jednotce plochy. Zde se projevuje specifický rys neobyčejně členité rozptýlené zástavby, provázené drobnými prvky lesní i nelesní zeleně. Stejně jako v dalších územích aglomerace, nesoucích vlivy urbanizace je heterogenita krajiny vysoká. Analýza terénní členitosti potvrzuje důležitý rys obrazu krajiny – výrazné vymezení Třínecka hornatinami Moravskoslezských a Slezských Beskyd.

Analýza vizuální otevřenosti krajiny Podbeskydí ukazuje silný kontrast mezi lesnatými okraji Beskyd a lesnatými vrchovinnými masivy Ondřejníku a Palkovických hůrek a dalších lesnatých segmentů krajiny a otevřenou krajinou Frenštátské Brázdy a vnitřních, zemědělsky využívaných poloh Štramberské vrchoviny. Rozdrobení z hlediska vizuální otevřenosti je patrné v Příborské pahorkatině s množstvím menších lesních celků a velkými vesnickými sídly. Mozaikovitost krajiny Frenštátské brázdy je velká a svědčí o velmi intenzivní rozptýlené podhorské zástavbě. Tomu odpovídá i vysoká prostorová členitost, která se vytrácí směrem severozápadním v zemědělsky orientované struktuře Příborské pahorkatiny. Poměrně vysoká heterogenita krajinné struktury vyjadřuje charakter hospodářsky využívané a hustě osídlené krajiny vnější části aglomerace.

Analýza vizuální otevřenosti Pootavské nížiny ukazuje na charakter, který je poměrně odlišný od ostatních krajín aglomerace. Jedná se zde o převážně otevřenou krajinu, kde vizuálně uzavřenými částmi jsou nejčastěji zastavěná území sídel. Zemědělská krajina a krajina Opavské nivy jsou v zásadě přehlednými krajinami umožňujícími vnímání panoramat okrajů Nízkého Jeseníku i mírného lesnatého horizontu Hlučínské pahorkatiny. Rovněž mozaikovitost je převážně malá, vyšší je v sídelním pásu mezi Hlučínem a Opavou - podél koridoru řeky Opavy. Podobný charakter krajiny vyjadřuje i analýza prostorové členitosti, zde se však objevuje vyšší prostorová členitost i v zemědělské krajině Hlučínské pahorkatiny.

Analýza krajinné heterogenity ukazuje zajímavou skutečnost – zatímco okolí významného centra osídlení – Opavy – má díky intenzivnímu zemědělskému využití malou heterogenitu, drobně osídlené plochy Hlučínska v blízkosti Ostravy se vyznačují vyšší heterogenitou, což signalizuje vyšší míru urbanizace a přítomnosti souvisejících jevů. Analýza terénní členitosti je v krajině Slezské nížiny bez vypovídací schopnosti.

4. KVALITATIVNÍ A KVANTITATIVNÍ KRITÉRIA PRO VYMEZENÍ SPECIFICKÝCH KRAJIN A JEJICH ODŮVODNĚNÍ

Osobitost, odlišnost, svéráznost či nezaměnitelnost krajin tkví v přítomnosti určitých jevů, které označujeme za atributy charakteru krajiny. Pokud takové jevy v určité krajině nejsou přítomny, lež vyzorovat, že krajina není výrazněji osobitá, svérázná či nezaměnitelná. Naopak přítomnost určitých jevů zpravidla spoluvytváří výrazný charakter a osobitost krajiny. Určité **jevy proto můžeme považovat za kritéria osobitosti a výrazného charakteru krajiny**, tedy za kritéria pro vymezení specifických krajin a pro jejich odůvodnění. Jedná se o kritéria přírodní, kulturní a historické civilizační a vizuální charakteristiky.

Přítomnost určitých jevů vyjadřuje specifickou **kvalitu krajiny**. Jsou to specifické jevy - jevy, vyznačující se zvláštností a neobvyklostí. Takové jevy spoluvytvářejí osobitost a jedinečnost krajiny, což je jsou základní kvality tzv. specifických krajin. Považujeme je za tzv. **kvalitativní kritéria**. Přítomnost jevů, zahrnutých mezi kvalitativní kritéria napomáhá vymezení hranic specifických krajin a zejména je významná pro stanovení cílových charakteristik krajiny.

Soustředění jevů spoluvytvářejících cennost krajiny z hlediska přírodního, kulturně-historického či z hlediska estetických kvalit, význam určitých jevů v obrazu (rázu) krajiny a prostorové uspořádání prvků v krajině zpravidla vytváří specifický a charakter - rysy osobitosti a jedinečnosti. Může též v krajině vytvářet viditelná rozhraní krajin s různými rysy osobitosti²⁰ krajiny. Jedná se o **kvantitativní kritéria** sloužící k vymezení hranic specifických krajin a v některých případech i o kritéria významná pro stanovení cílových charakteristik krajiny²¹.

Z výše uvedeného vyplývá, že některé jevy krajinné struktury mohou mít povahu kvalitativních i kvantitativních kritérií a mohou být využity jako kritéria delimitační k vymezení (delimitaci) specifických krajin, ale také k zhodnocení (evaluaci) cennosti krajinné struktury a stanovení cílů k zachování a rozvinutí krajinných hodnot (podstata cílových charakteristik krajiny)²².

²⁰ Takovým rozhraním je např. rozhraní geomorfologických jednotek, kde charakteristické vlastnosti geologické a geomorfologické se v krajině viditelně mění. Podobně viditelným rozhraním je hranice biogeografických regionů či hranice regionu lidové architektury, kde struktura osídlení, urbanistická struktura jednotlivých sídel a rázovitost lidové architektury vytváří specifické rysy krajiny

²¹ např. soustředění zvláště cenných jevů, vytvářejících znaky jedinečnosti a nezaměnitelnosti

²² Např. přítomnost přírodního parku svědčí o tom, že v krajině byly identifikovány soustředěné přírodní a estetické hodnoty a přítomnost přírodního parku dokládá cennost krajinného rázu v určitém segmentu krajiny. Soustředěnost cenných hodnot v hranicích přírodního parku je kritériem kvantitativním a bude využito jako delimitační kritérium k vymezení hranic specifické krajiny. Soustředěnost, povaha a možnosti ohrožení cenných hodnot bude představovat také kritérium kvalitativní, které slouží jako evaluační kritérium pro zhodnocení možností zachování a rozvinutí hodnot krajiny prostřednictvím cílových charakteristik krajiny.

4.1. Kritéria přírodní charakteristiky

Př01	Přítomnost CHKO (hranice CHKO)			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Specifické rysy a osobitost krajiny podpořená přítomností rozsáhlých území s hodnotami definovanými odst. (1) §25 zákona vyvinutým reliéfem			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 25 - 26 zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x		
Př02	Přítomnost I. a II. zóny CHKO)			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Cennost a specifický vizuální projev území s nejvýznamnějším podílem přirozených ekosystémů e dalších cenných přírodních a přírodě blízkých lokalit			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 26 - 27 Zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
Př03	Přítomnost III. A IV. zóny CHKO			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Specifické rysy a osobitost krajiny podpořená přítomností rozsáhlých území s hodnotami definovanými odst. (1) §25 zákona vyvinutým reliéfem			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 26 - 27 Zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
				x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
				x
Př04	Přítomnost Evropsky významných lokalit)			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Území významná z hlediska udržení nebo obnovy příznivého stavu typu evropských stanovišť nebo druhu, z hlediska udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti mají z hlediska krajinářského význam v cennosti a zpravidla i v harmonických vztazích v krajině			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ písm. o, p § 3, , § 45a – 45d Zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x

VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Př05	Přítomnost ptačích oblastí			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Cenná území vhodná pro ochranu z hlediska výskytu stavu a početnosti populací ptáků, která mají z krajinářského význam v cennosti a zpravidla i v harmonických vztazích v krajině			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	písm. o, p § 3, , § 45e – 45h Zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	
Př06	Přítomnost přírodního parku			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Cennost a harmonie krajiny s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 12 Zák. č. 114/1992 Sb.			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x			
Př07	Přítomnost mokřadů (lokality Ramsarské úmluvy)			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Rašeliniště a slatiniště, rybníky, soustavy rybníků, lužní lesy, nivy řek, mrtvá ramena, tůně, zaplavované nebo mokré louky, rákosiny, ostřicové louky, prameny, prameniště, toky a jejich úseky, jiné vodní a bažinné biotopy, údolní nádrže, zatopené lomy, šterkovny, pískovny, horská jezera, slaniska – jejich větší plochy (např. ve vazbě na říční nivy) se uplatňují významně v krajině a mají i jedinečný význam sezónních proměn charakteru krajiny (jarní záplavy)			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Písm. b, § 3 Zák. č. 114/1992 Sb., Ramsarská úmluva			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x (výjimečně)	x (méně často)	x (častěji)	x (častěji)
Př08	Přítomnost lokalit zvláště chráněných druhů			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Lokality ohrožených, vzácných, vědecky či kulturně významných se mohou projevovat v dílčích scénériích krajiny a doplňovat její osobnost nebo dokonce unikátnost (přítomnost jedinečných rostlin, živočichů atd.)			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Písm. n § 3, § 48 - 50 Zák. č. 114/1992 Sb.,			

DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x (výjimečně)	x
Př09	Přítomnost regionálního nebo nadregionálního biocentra			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Přítomnost území s přírodě blízkými ekosystémy mají z hlediska krajinářského význam v cennosti a zpravidla i v harmonických vztazích v krajině			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Písm. a, § 3 Zák. č. 114/1992 Sb.,			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	X	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x (méně často)	x (častěji)	
Př10	Segmenty krajiny s vysokými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se soustředěnými hodnotami vysoko kategorizovanými z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z analýzy přírodní charakteristiky agregací kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Př11	Segmenty krajiny s vysokými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se soustředěnými zvýšenými hodnotami z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z analýzy přírodní charakteristiky agregací kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	x

4.2. Kritéria kulturní a historické charakteristiky

KH01	Přítomnost kulturních dominant historické a tradiční architektury			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Architektonické objekty, které se dominantním způsobem projevují v obrazu krajiny (v krajinných panoramatech nebo v dílčích scénériích) – zámek, hrad, zřícenina, tvrz, kostel, kaple ve významné krajinné poloze, křížová cesta, rozhledna (architektonický objekt), těžní věž jakožto technická památka či krajinný znak zachovalého využití krajiny			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Oborové podklady, ÚAP			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	X	X		
KH02	Výrazné soustředění architektonických objektů určitého typu historické a tradiční architektury			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Urbanisticky hodnotné soubory a soubory dochovaných objektů lidové architektury projevující se jak ve struktuře krajiny, tak i v krajinných panoramatech a scénériích			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Odborné analýzy, UAP, oborové dokumenty, odborná literatura			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	x
KH03	Přítomnost významných architektonických souborů			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	V krajině se vizuálně uplatňující soubory budov a architektonické komplexy (kláštery, velkostatky, lázeňské soubory atd.)			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Odborné analýzy, UAP, oborové dokumenty, odborná literatura			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
				x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	x
KH04	Architektonické objekty, stavební a technické památky doplňující krajinnou scénu a vyjadřující cennost určité krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Drobnější objekty, které dotvářejí scénérie míst v krajině a spoluvytvářejí osobitost a identitu krajiny - kaple, boží muka, fara, bývalé fojtství, sýpka, stodola, statek, větrný nebo vodní mlýn, objekt pohraničního opevnění, linie opevnění			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Odborné analýzy, UAP, oborové dokumenty, odborná literatura, ÚAP			

DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	x
KH05	Specifická dochovaná (úplně či částečně) sídelní struktura území			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Území s dochovaným rozložením sídel a dochovanou cestní sítí			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Analýza dochovanosti krajinné struktury			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
KH06	Specifická dochovaná (úplně či částečně) urbanistická struktura sídel			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Sídla vesnického charakteru se zřetelně dochovanou urbanistickou strukturou nebo jejími částmi, přičemž tato struktura se podivuje zapojením sídla do krajinného rámce			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Analýza dochovanosti krajinné struktury			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	x
KH07	Dochovanost historických krajinných struktur			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Zřetelně dochované stopy historického členění plužiny a dochované další historické stopy zemědělského využívání krajiny, spoluvytvářející obraz krajiny a její kulturní identitu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Oborové podklady, ÚAP, analýza dochovanosti krajinné struktur			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x (výjimečně)	x (častěji)		x (častěji)
KH08	Přítomnost míst a území se specifickým kulturně – historickým významem			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Místa dotvářející identitu kulturní krajiny			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Oborové podklady, ÚAP			

DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x (výjimečně)	x
KH09	Přítomnost národních kulturních památek			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Přítomnost významných objektů, často se projevujících v krajinné scéně a svým významem vyjadřujících unikátnost místa a osobitost krajiny.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 4 Zák. č. 20/1987 v platném znění			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x (méně často)	x (častěji)	
KH10	Přítomnost památkových rezervací			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Městské či vesnické památkové rezervace se projevují duchovností struktury sídel a jejich architektury a projevují se často v krajinných panoramatech a mají význam pro cennost (unikátnost) krajiny.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 5 Zák. č. 20/1987 v platném znění			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x (méně často)	x (častěji)
KH11	Přítomnost památkových zón			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Městské či vesnické (krajinné nejsou na území MSK přítomny) památkové zóny se projevují duchovností struktury sídel a jejich architektury a projevují se často v krajinných panoramatech a mají význam pro cennost (unikátnost) krajiny.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 6 Zák. č. 20/1987 v platném znění			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		X	x (méně často)	x (častěji)
KH12	Přítomnost archeologických rezervací, přítomnost, území s prokázanými archeologickými nálezy			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Lokality s významným kulturně-historickým významem podporují kulturní identitu jako specifický rys krajiny			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	§ 5 Zák. č. 20/1987 v platném znění			

DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
				x

4.3. Kritéria civilizační charakteristiky

Ci01	Významné prvky osídlení			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Soustředění ploch obytných a smíšených, areálů občanské vybavenosti, výrobních, skladových a technických areálů, sportovně rekreačních areálů			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	ÚAP, ZÚR			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Ci02	Významné linie a plochy dopravní infrastruktury			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Dálnice, silnic, železniční tratě, letiště ovlivňující velká zemí a vtiskující krajinně urbanizovaný charakter			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	ÚAP, ZÚR			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Ci03	Významné linie a plochy technické infrastruktury			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Energetika, skládky, spalovny, zařízení a stavby ovlivňující velká zemí a vtiskující krajinně urbanizovaný charakter			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	ÚAP, ZÚR			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Ci04	Odvaly, odkaliště			

VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Území se zařízeními a stopami aktivní či ukončené těžby – specifická těžební či posttěžební krajina			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	ÚAP, ZÚR			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Ci05	Území ovlivněné důlní činností			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Území se zařízeními a stopami aktivní či ukončené těžby – specifická těžební či posttěžební krajina			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	ÚAP, ZÚR			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		

4.4. Kritéria vizuální charakteristiky

Vi01	Positivní vizuální vliv krajinných dominant			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Ovlivnění krajinné scény výraznými bodovými prvky horizontů spoluvytvářejícími rysy nezaměnitelnosti a osobitosti krajiny			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýzy			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Vi02	Positivní vizuální vliv pohledového horizontu			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Ovlivnění krajinné scény výraznými liniovými prvky horizontů spoluvytvářejících rysy nezaměnitelnosti a osobitosti krajiny			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýzy			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x		x

VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Vi04	Přítomnost a vysoká hustota historických krajinných struktur			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Struktura liniových prvků historického významu představuje jak rysy kulturní identity, tak rysy estetické atraktivnosti			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Odborné analýzy, UAP			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi05	Přítomnost pozitivních kulturně-historických znaků krajinné scény			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Přítomnost dominantních a spoluurčujících kulturních památek – architektonických objektů a technických památek			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Odborné analýzy, UAP, oborové dokumenty			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
			x	x
Vi06	Přítomnost rušivých prvků krajinné scény			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Vybrané prvky dopravní a technické infrastruktury – dálnice, rychlostní komunikace a čtyřpruhové silnice, rozvodny a vzdušná vedení VVN, odvaly, odkaliště a území ovlivněná důlní činností			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Analýza dochovanosti krajinné struktury			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
		x		x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi07	Rysy prostorové struktury – prostorová otevřenost krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Vizuální otevřenost krajiny je chápána jako poměr mezi vizuálně otevřenými plochami ku plochám tvořící vizuální překážku.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýza			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x

VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi08	Rysy prostorové struktury – mozaikovitost krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Analýza mozaikovosti krajiny spočívá v určení počtu všech plošek kategorií Land Use ve sledovaném čtverci o straně 500m.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýza			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi09	Rysy prostorové struktury – heterogenita krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Analýza heterogenity vychází z principu, že pro popsání krajiny je určující i počet jedinečných druhů plošek (v našem případě kategorií Land Use) ve sledovaném čtverci o straně 500m.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýza			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi10	Rysy prostorové struktury – prostorová členitost krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Analýza prostorové členitosti krajiny spočívá v určení počtu bariérových plošek kategorií Land Use ve sledovaném čtverci o straně 500m.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýza			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	x	
Vi11	Rysy prostorové struktury – terénní členitost krajiny			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Analýza terénní členitosti krajiny spočívá v určení poměru skutečné plochy krajiny ku planimetrické ploše v daném čtverci. Hovoříme o tzv. indexu skutečné plochy, který prakticky nabývá hodnot od 1 do 1,3. Z vyššího indexu ukazuje na prostorově dynamičtější krajinu.			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Vlastní analýza			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x

VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
		x	X	

4.5. Diferenciace krajiny dle kategorizovaných hodnot

Identifikovaným jevům v krajině je v analýze přiřazena určitá hodnota – **jevy jsou kategorizovány**. Jedná se o paušální vyjádření tzv. krajinářské hodnoty (význam určitého jevu ve vnitřním uspořádání krajinné struktury nebo ve vizuálním projevu krajinné struktury - v obrazu krajiny) pro určité typy jevů. Paušální kategorizace je upravena expertním soudem vyplývajícím ze znalosti území. Součtem, resp. sloučením hodnot (agregací) a generalizací výsledků jsou vymezeny segmenty krajiny s různě vysokými hodnotami. Jejich hranice slouží jako delimitační kritérium pro vymezení hranic specifických krajiny a jejich cennost (vysoké hodnoty, zvýšené hodnoty atd.) slouží posléze jako evaluační kritérium při definování cílových charakteristik, resp. při zvažování potřeb a možností zachování a rozvinutí krajinných hodnot.

Dif01	Segmenty krajiny s vysokými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se soustředěnými hodnotami vysoko kategorizovanými z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif02	Segmenty krajiny se zvýšenými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se soustředěnými zvýšenými hodnotami z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif03	Segmenty krajiny s mírně zvýšenými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se soustředěnými hodnotami vysoko kategorizovanými z hlediska krajinářského významu			

ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSDNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif04	Segmenty krajiny se základními krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se základními hodnotami z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSDNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif05	Segmenty krajiny smírně sníženými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se mírně sníženými hodnotami vysoko kategorizovanými z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSDNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif06	Segmenty krajiny se sníženými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se sníženými hodnotami z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz součtem kategorizovaných hodnot			
DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSDNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		
Dif07	Segmenty krajiny s výrazně sníženými krajinnými hodnotami			
VÝZNAM PRO SPECIFICKÉ RYSY (CENNOST A OSOBITOST) KRAJINY	Krajiny vyznačující se výrazně sníženými hodnotami kategorizovanými z hlediska krajinářského významu			
ZÁKONNÁ OPORA NEBO JINÉ ZDROJE	Agregační kritérium vzniklé z jednotlivých analýz superpozicí a součtem kategorizovaných hodnot			

DRUH KRITÉRIA	KVANTITATIVNÍ	KVALITATIVNÍ	DELIMITAČNÍ	EVALUAČNÍ
	x	x	x	x
VÝZNAM KRITÉRIA PRO CHARAKTER KRAJINY	ZÁSADNÍ	PODSTATNÝ	DOPLŇUJÍCÍ	PODRUŽNÝ
	x	x		

5. TECHNICKÝ POPIS GEOGRAFICKÝCH ANALÝZ

5.1. Použitý hardware, software, vstupní data

HARDWARE

K práci na této studii byl použit převážně čtyř procesorový osobní počítač HP s rozhraním ACPI, procesorem Intel® Core™2 Quad CPU 2,66 GHz, 4 GB RAM a operačním systémem Windows 7 Professional SP1 64-bit.

SOFTWARE

Veškeré mapové výstupy, analýzy i pracovní podklady byly tvořeny především v softwaru ArcGIS 10.1 for Desktop v licenci Standard (ArcEditor) s použitím nástaveb 3D Analyst a Spatial Analyst (zkušební licence). Pro sestavení většiny analýz bylo použito geoprocessingových modelů integrované aplikace ModelBuilder nebo vlastních skriptů v jazyce Python. V omezené míře byl pak použit i volně šiřitelný GIS software Quantum GIS (QGIS) 1.7.0 „Wroclaw“ včetně zásuvného modulu GIS GRASS.

VSTUPNÍ DATA

Rastrová data

- ZM ČR 1: 10 000, ZM ČR 1: 50 000
- Císařské otisky stabilního katastru Moravy a Slezska (1824-1843)
- Ortofotomapa MSK 1955
- Ortofotomapa MSK 2003, 2006, 2009, 2010
- Digitální model povrchu Moravskoslezského kraje
- Digitální model terénu Moravskoslezského kraje

Vektorová data

- Správní členění kraje
- Vyhodnocení migrační propustnosti krajiny pro velké savce a návrh
- Typy venkovského osídlení na území Moravskoslezského kraje
- Kulturní hodnoty v území mající vliv na krajinný ráz
- Využití krajiny (land use) na území Moravskoslezského kraje - r. 2003 a 2009
- ZÚR MSK 2010
- ÚAP MSK 2011

DATOVÝ MODEL

Většina obdržených dat je skladována v datovém modelu ÚAP MSK verze 3.0. Specifická oborová a nově vytvořená data jsou pak vedena, z důvodu nekonzistence s DM ÚAP, ve zvláštní databázi se zachováním původní struktury vstupních vrstev.

5.2. Analýzy prostorového uspořádání krajiny (I. etapa)

K vymezení znaků prostorového uspořádání krajiny, které jsou významné z hlediska rozlišitelnosti a jedinečnosti krajiny, byla použita data tématické databáze využití krajiny (dále land use) z roku 2009. Jedná se o bezešvé mapové dílo využití krajiny vytvořené metodou ruční vektorizace nad digitálními podkladovými daty ortofotomapy Moravskoslezského kraje z roku 2009, které poskytl Krajský úřad Moravskoslezského kraje.

Pro prostorové analýzy byla použita pouze polygonová vrstva landuse_MSK_2009.shp. Kategorizaci dat land use ukazuje následující tabulka.

Kategorizace dat land use

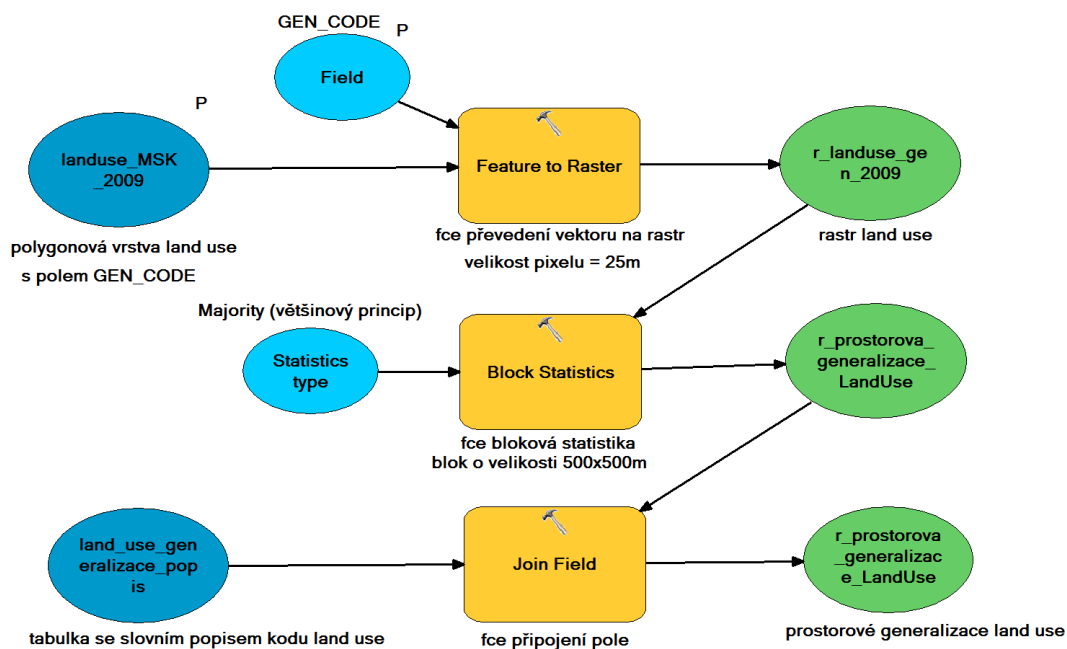
TÉMATICKÁ KATEGORIE	POPIS OBSAHU TÉMATICKÉ KATEGORIE
Jehličnatý les	jehličnatý les
Listnatý les	listnatý les, smíšený les
Paseka	paseky vzniklé po odtěžených plochách lesa
Řídký les, křoviny, park	přechod mezi lesem a otevřenou plochou, roztroušená vegetace, křoviny, městské parky
Liniové stromové porosty	remízky, aleje, větrolamy
Otevřená plocha, zemědělská plocha	zemědělská půda, neobhospodařovaná půda, pastviny, louky, otevřené propustné plochy ve městech, všechny plochy, co nebyly zařazeny do ostatních kategorií
Sad	sady, větší plochy určené pouze k pěstování ovoce, netýká se zahrad s ovocnými stromy
Zahrádkářská kolonie	zahrádkářské kolonie, většinou na okrajích měst, zahrádky se zahradními domky, chatová kolonie
Vesnická zástavba	domy do 2 podlaží s přílehlou zahradou, vesnická a vilová zástavba
Městská zástavba	bloky budov do 6 pater se dvory a vegetací uvnitř i na ulicích
Hustá městská zástavba	historická centra měst, budovy do 6 pater
Velmi hustá městská zástavba	historická jádra měst bez vegetace
Panelové sídliště	plochy panelových sídlišť s velkými otevřenými plochami a vegetací mezi nimi
Velká budova	velké budovy, především průmyslové (min. délka jedné strany budovy 30 metrů), nákupní centra, sklady, školy
Průmyslový areál	průmyslové budovy a přílehlé plochy
Nepropustný povrch	parkoviště, náměstí, kolejiště nádraží, odkládací zpevněné plochy
Most	velké mosty s délkou větší jak 60 metrů
Lom, výsypka, písek	povrchové lomy, výsypky, písčité povrchy bez vegetace
Skála	holé skály
Vodní plocha, tok	vodní plochy (rybníky, nádrže, hasičské a požární nádrže) a velké vodní toky od šířky 15 metrů (všechny vodní toky budou také znázorněny linií, kterou bude tvořit osa vodního toku)

Pro účely studie byly kategorie převážně zastavěného území (*Vesnická zástavba, Městská zástavba, Hustá městská zástavba, Velmi hustá městská zástavba, Panelové sídliště, Velká budova, Průmyslový areál, Nepropustný povrch, Most*) prostorově i atributově sloučeny do kategorie generalizace zastavěných a zpevněných ploch, z důvodu uměle potlačení vysoké heterogenity zastavěného území především velkých měst.

PROSTOROVÁ GENERALIZACE DAT LAND USE

Pro potřeby studie bylo potřeba získat základní představu o prostorovém uspořádání využití krajiny v generalizovaném měřítku, tak aby byla potlačena detailnost vstupních dat, ale zároveň zůstala vypovídající schopnost nedotčena. Za tímto účelem byla provedena tzv. prostorová generalizace v síti čtverců (gridu, strana čtverce 500 m), která proběhla většinovým principem nad rastrovým ekvivalentem vektorové podoby dat o velikosti pixelu 25 m. Do daného čtverce se tedy promítla ta kategorie land use, která byla zastoupena největším podílem na ploše daného čtverce.

Schéma analýzy prostorové generalizace dat land use

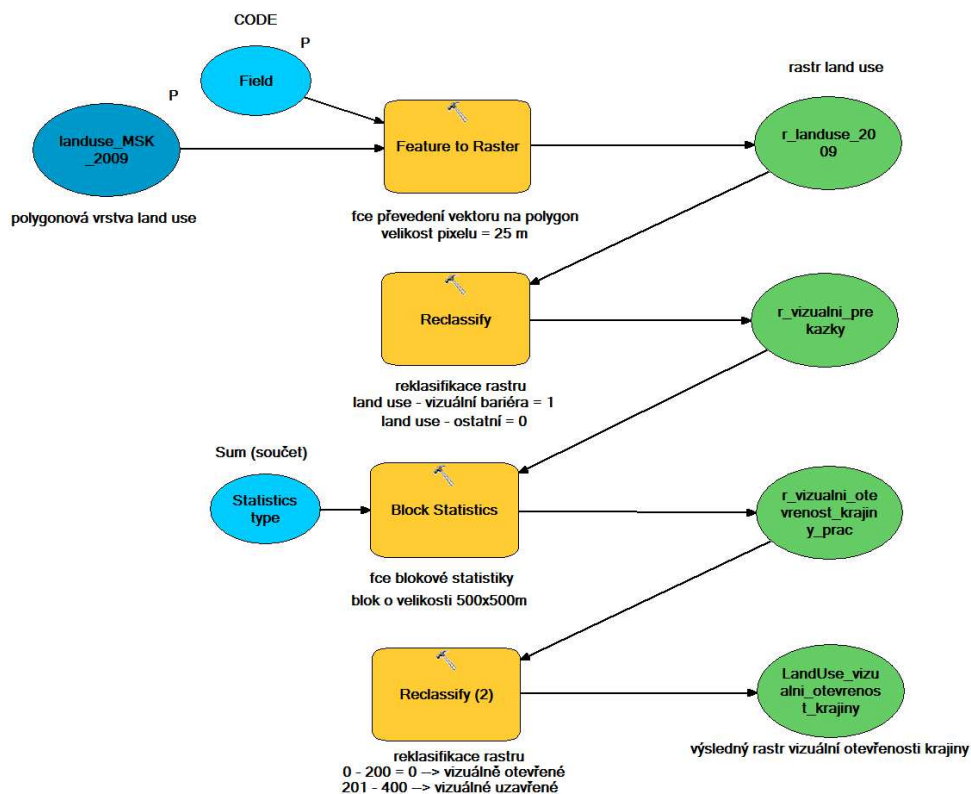
Vstupní vektorová polygonová vrstva land use je nástrojem (funkcí) *Feature to Raster* převedena na rastr o velikosti pixelu 25 m. Buňkám rastru je přiřazena hodnota pole GEN_CODE, které udává číselné označení různých typů land use včetně generalizace zastavěných a zpevněných ploch. Vlastní prostorová generalizace dat land use je provedena nástrojem *Block Statistics* s nastavením tzv. pohyblivého okna na čtverec o straně 500 m a statistickým výpočtem *Majority* – výsledná hodnota buňky je dána hodnotou buněk s nejčastějším zastoupením (v rámci čtverce o straně 500m). Posledním krokem je pak přiřazení slovního popisu na základě kódového označení kategorií land use funkcí *Join Field*.

ANALÝZA VIZUÁLNÍ OTEVŘENOSTI KRAJINY

Určité charakterové vlastnosti krajiny, vyplývající z prostorových vztahů, uspořádání a charakteru hmotných prvků v krajině, je možno na regionální úrovni sledovat v přítomnosti či nepřítomnosti prostorových atributů krajinné scény. Tyto atributy je možno odhalit pomocí určitých generalizovaných kritérií. Nepřesnost vyplývající z generalizace má za důsledek omezenou věrohodnost vypovídací schopnosti prostorových analýz, která nemůže vyjádřit detailní vlastnosti krajiny, může však vyjádřit hlavní rysy specifičnosti a osobitosti jednotlivých segmentů krajiny, vyplývající z prostorových vztahů a charakteru obrazu krajiny. Jedná se především o to, že obraz krajiny je vnímatelný a hodnotitelný tam, kde při pozorování vizuální scény nebrání výhledu vizuální překážky, resp. kde pozorujeme krajinnou scénu z otevřené plochy. Pokud výhledu nebrání překážky nebo brání jenom částečně, můžeme krajinu označit za otevřenou a můžeme vnímat další její vlastnosti. Vizuálními překážkami (barierami) jsou porosty, liniové prvky nelesní stromové zeleně, zástavba a další hmotné prvky, které brání výhledu.

Vizuální otevřenost krajiny je chápána jako poměr mezi vizuálně otevřenými plochami ku plochám tvořící vizuální překážku. Za vizuálně otevřené byly chápány následující kategorie land use: *Paseka; Otevřená plocha, zemědělská plocha; Lom, výsypka, písek; Vodní plocha, tok*. Ostatní kategorie byly analogicky považovány za vizuálně uzavřené. Následně byla spočítána plocha těchto kategorií vztáhnutá ke čtverci o straně 500m a jejich poměr pak určil koeficient otevřenosti krajiny. Je-li koeficient > 0,5, tak hovoříme o otevřené krajině a jsou pro ni zkoumány další prostorové charakteristiky.

Schéma analýzy vizuální otevřenosti krajiny

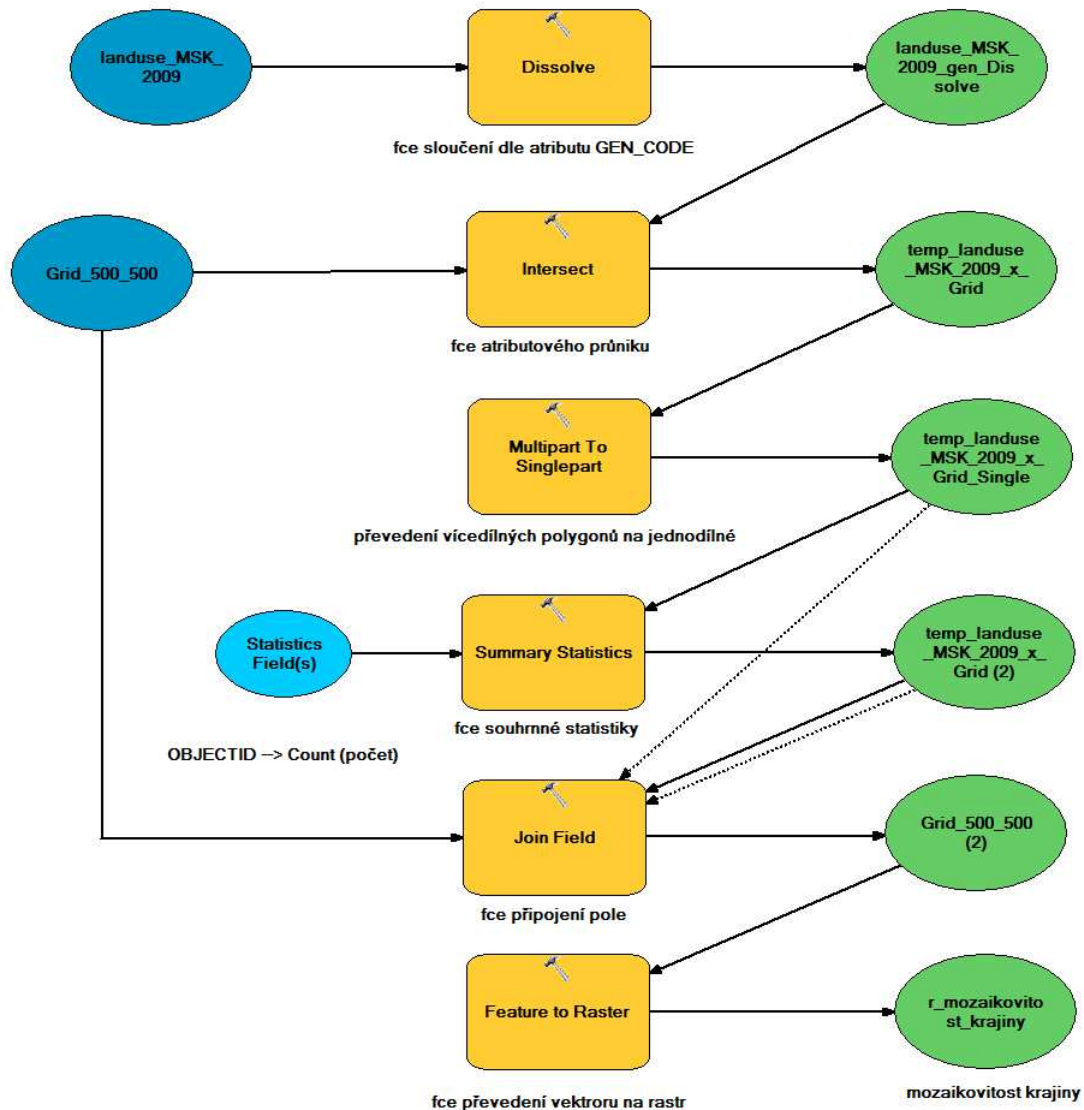
Vstupní vektorová polygonová vrstva land use je nástrojem (funkcí) *Feature to Raster* převedena na rastr o velikosti pixelu 25 m. Buňkám rastru je přiřazena hodnota pole CODE, které udává číselné označení různých typů land use. Následně jsou různé hodnoty rastru, které udávají kategorii land use, reklasifikovány nástrojem *Reclassify* do nového rastru s hodnotami 0 (kategorii land use, které netvoří vizuální překážku) a hodnoty 1 (kategorie land use, které vytvářejí vizuální překážku). Tento reklasifikovaný rastr je použit jako vstupní parametr do nástroje *Block Statistic* s nastavením tzv. pohyblivého okna na čtverec o straně 500 m a statistickým výpočtem *Sum (součet)* – výsledná hodnota buňky je dána součtem buněk v rámci čtverce o straně 500m. Hodnot buněk je tedy v intervalu od 0 (žádné vizuální překážky) do 400 (pouze vizuální překážky). Poslední operací je opět reklasifikace nástrojem *Reclassify* do nového rastru s hodnotami 0 (vizuálně otevřené krajiny; hodnoty 0 - 200) a hodnoty 1 (vizuálně uzavřené krajiny; hodnota 201 - 400).

MOZAIKOVITOST KRAJINY

Důležitou vlastností prostorového uspořádání krajiny, která má výrazný vliv na charakter a osobitost krajiny, je její mozaikovitost. Jedná se o to, jestli můžeme strukturu krajiny považovat za velkoplošnou či maloplošnou. V krajinářské i urbanistické kompozici je maloplošné členění krajiny vnímáno jako vyšší estetická kvalita. Mozaikovitost je však relevantní vlastností především pro venkovskou krajinu s převahou zemědělských ploch, lesů, vodních ploch a s menšími sídly.

Analýza mozaikovosti krajiny spočívá v určení počtu všech plošek kategorií land use ve sledovaném čtverci o straně 500m. Praktické provedení spočívalo v „rozseknutí“ dat land use čtvercovou sítí a následným výpočtem počtu plošek (polygonů) v daném čtverci. Mozaikovitost krajiny byla zjišťována pouze pro krajiny otevřené.

Schéma analýzy mozaikovitosti krajiny

Vstupní vektorová polygonová vrstva land use byl pomocí nástroje *Dissolve* prostorově sloučena na základě atributů v poli GEN_CODE (generalizace zastavěných a zpevněných ploch) do nové pracovní vrstvy, která byla spolu s vygenerovanou sítí čtverců o straně 500 m (pokrývající celé území MSK) vstupem do funkce *Intersect*. Po eliminaci vícedílných polygonů nástrojem *Multipart To Singlepart* byl proveden nástrojem *Summary Statistic* (nastavení parametru na *Count* – počet) výpočet počtu polygonů v každém čtverci o straně 500 m. Výsledná tabulka pak byla funkcí *Join Field* připojena k síti čtverců a tato vrstva převedena na rastr (*Feature to Raster*).

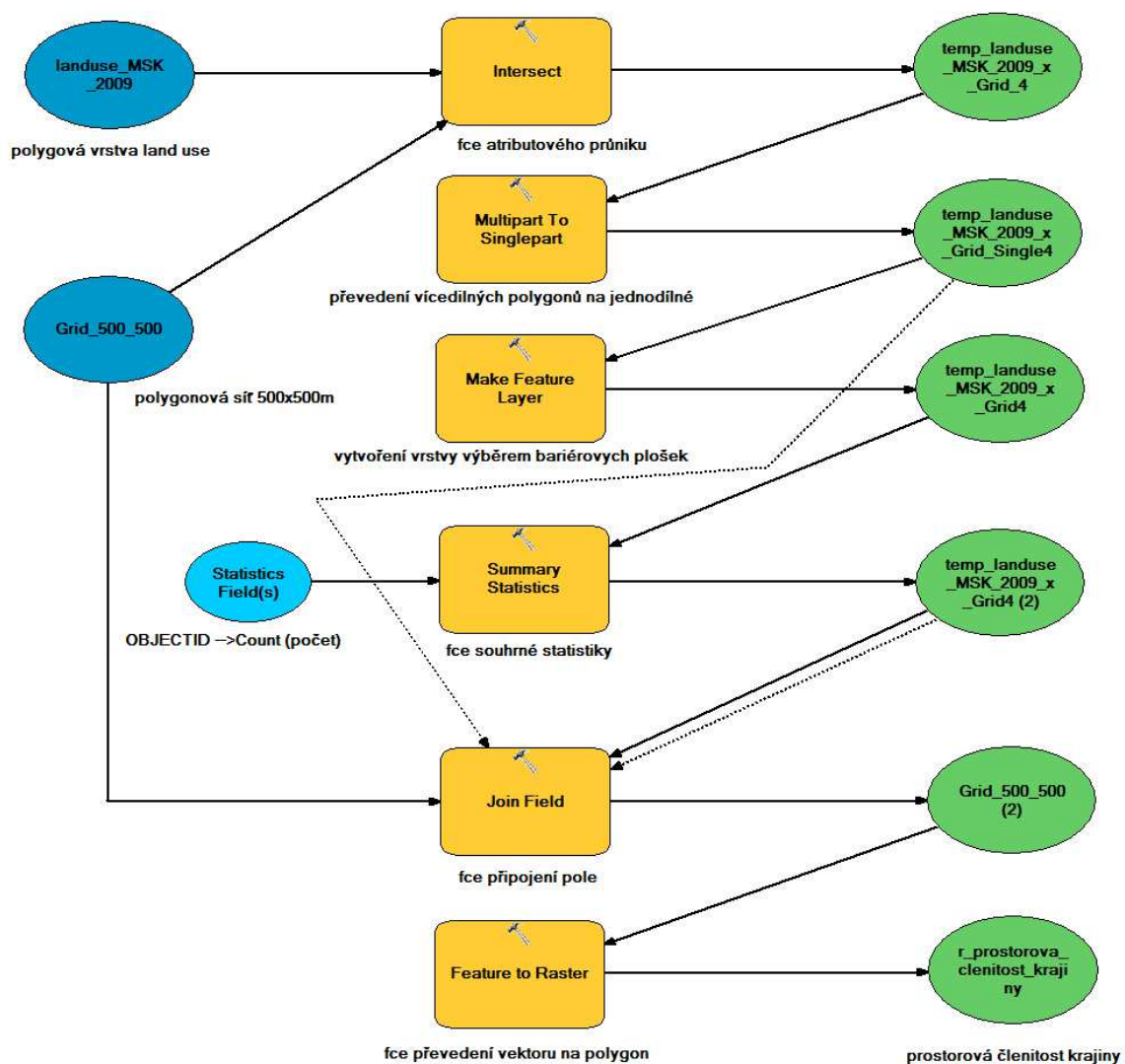
PROSTOROVÁ ČLENITOST KRAJINY

Prostorová členitost je velmi důležitou vlastností krajiny, která má vazbu na otevřenost krajiny a na její mozaikovitost. Stejně jako u mozaikovitosti je za pozitivní jev z hlediska estetické kvality a harmonického měřítka považováno členění krajiny na skladbu menších prostorů, odpovídajících měřítku člověka (schopnost chůzí rychle překonat otevřený prostor,

schopnost rozeznat pohledem objekt na opačné straně prostoru, pocit jasného a srozumitelného ohraničení prostoru atd.). Funkčně stejnorodý prostor (např. pastviny členěné stromovou a keřovou zelení a remízy) je považován za prostor s vysokými estetickými kvalitami spíše tehdy, jestliže je členěn zelení na menší prostory nežli tehdy, kdy se jedná o velký otevřený prostor ohraničený stromovou zelení). Nahuštění vizuálních překážek vyjadřuje proto pozitivní vlastnost určitých segmentů krajiny.

Analýza prostorové členitosti krajiny spočívá v určení počtu bariérových plošek kategorií land use ve sledovaném čtverci o straně 500m. Praktické provedení spočívalo v „rozseknutí“ dat land use čtvercovou sítí a následným výpočtem počtu bariérových plošek (polygonů) v daném čtverci. Prostorová členitost krajiny byla zjišťována pouze pro krajiny otevřené.

Schéma analýzy prostorové členitosti krajiny

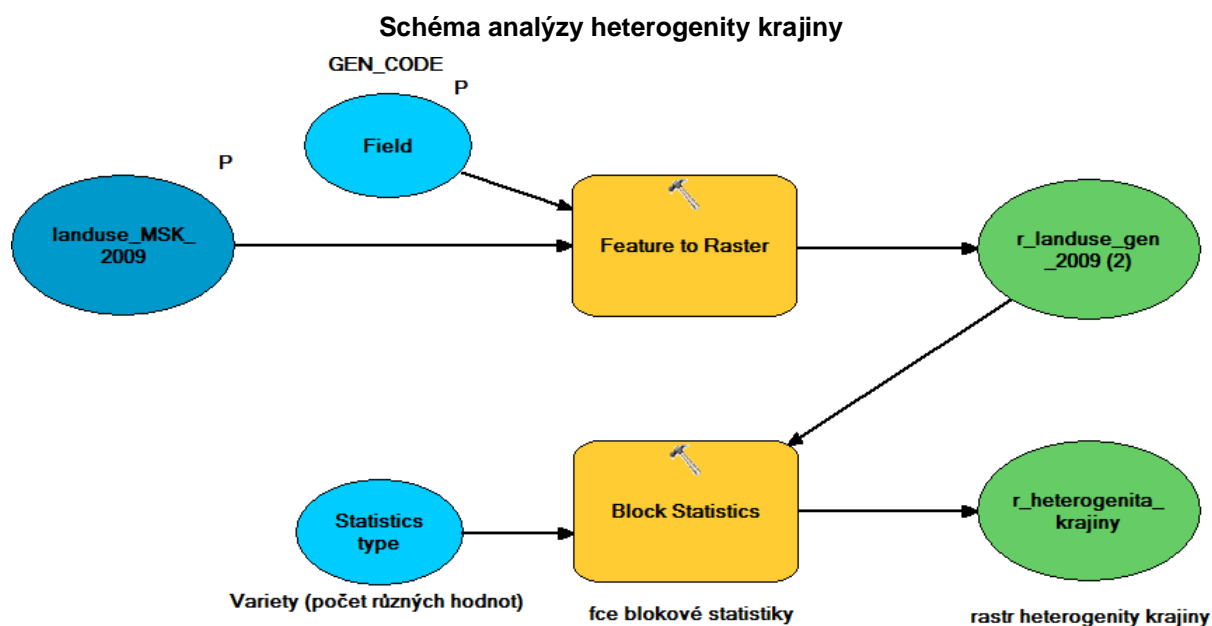
Vstupní vektorová polygonová vrstva land use je společně s vygenerovanou sítí čtverců o straně 500 m (pokrývající celé území Moravskoslezského kraje) vstupem do funkce *Intersect*. Po eliminaci vícedílných polygonů nástrojem *Multipart To Singlepart* byla vytvořena nástrojem *Make Feature Layer* vrstva obsahující pouze bariérové plošky (polygony), která byla vstupem do funkce *Summary Statistic* (nastavení parametru na *Count* – počet). Po

tomto výpočtu počtu bariérových plošek (polygonů) v každém čtverci o straně 500 m byla výsledná tabulka funkcí *Join Field* připojena k síti čtverců a tato vrstva převedena na rastr (*Feature To Raster*).

HETEROGENITA KRAJINY

Prostorové analýzy doplňuje tzv. heterogenita krajiny. Jedná se zde o to, že velké množství různých druhů plocha prvků přírodního či civilizačního charakteru se projevuje výrazně neklidným, dynamickým charakterem, typickým pro urbanizované a industrializované krajiny. Silně urbanizované krajiny jsou v zásadě vždy polyfunkční a jsou z hlediska land use proto vysoce heterogenní krajinou. Nelze však jednoznačně pouze z heterogenity usuzovat na estetickou kvalitu krajiny, protože krajiny lesní (které jsou sice vizuálně uzavřené, avšak v kombinaci s georeliéfem hornatin jsou velmi působivé) mají nízkou heterogenitu (jsou spíše homogenní) stejně jako zemědělské krajiny s velkým měřítkem členění polí (krajiny s nižší estetickou kvalitou).

Analýza heterogenity vychází z principu, že pro popsání krajiny je určující i počet jedinečných druhů plošek (v našem případě kategorii land use) ve sledovaném čtverci o straně 500 m. Praktické provedení spočívalo v „rozseknutí“ dat land use čtvercovou sítí a následným výpočtem počtu unikátních plošek (polygonů) land use v daném čtverci.

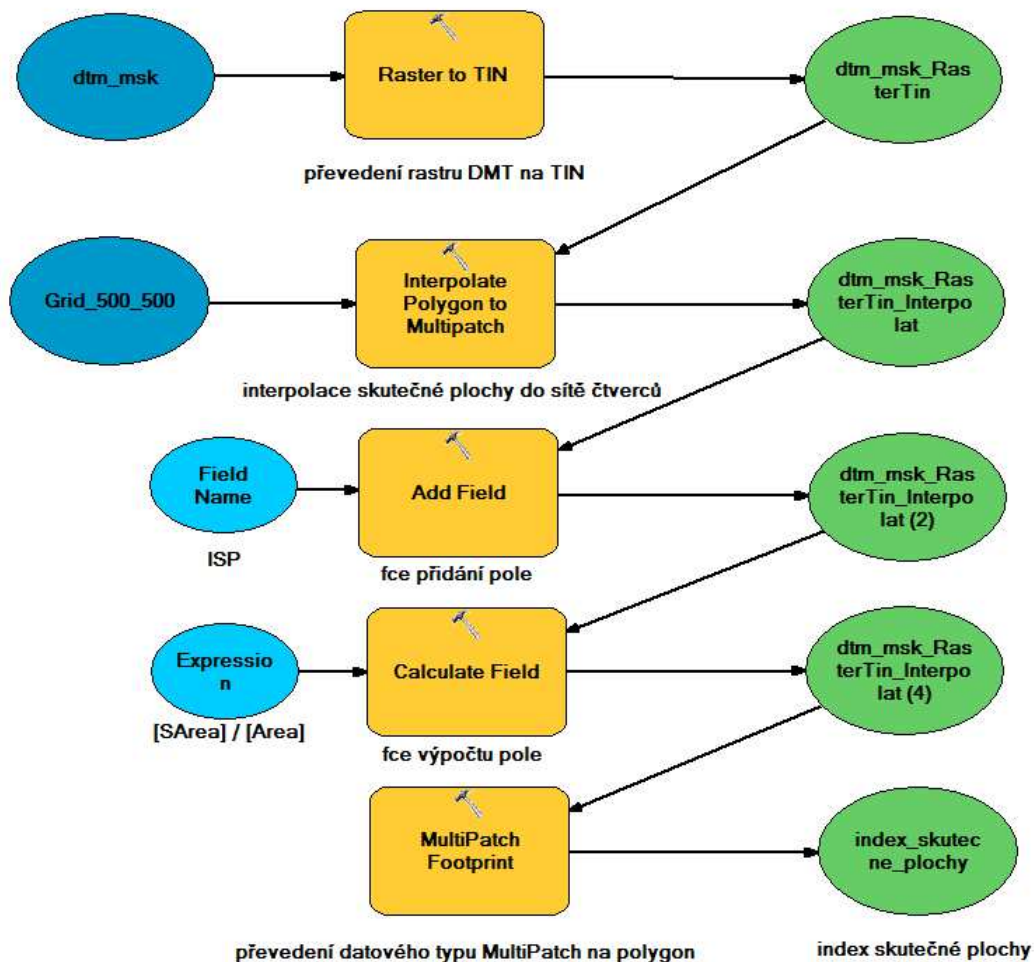
Vstupní vektorová polygonová vrstva land use je nástrojem (funkcí) *Feature to Raster* převedena na rastr o velikosti pixelu 25 m. Buňkám rastru je přiřazena hodnota pole CODE, které udává číselné označení různých typů land use. Tento rastr je použit jako vstupní parametr do nástroje *Block Statistic* s nastavením tzv. pohyblivého okna na čtverec o straně 500 mm a statistickým výpočtem *Variety (počet různých hodnot)* – výsledná hodnota buňky je dána počtem unikátních hodnot buněk v rámci čtverce o straně 500 m.

ANALÝZA TERÉNNÍ ČLENITOSTI

Z hlediska výraznosti a nezaměnitelnosti obrazu krajiny je velmi důležitý georeliéf. Členitost krajiny, její živost, výraznost horizontů a prostorové rozčlenění konvexními a konkávními tvary terénu - to jsou důležité znaky osobitosti krajiny. Totéž se týká i terénu s velkou dynamikou – s velkým převýšením elevací a hlubokými údolími nebo zářezy. Krajiny s vyšším indexem terénní členitosti lze řadit ke krajinám, které v určitých situacích mohou představovat segmenty s výraznou odlišností a osobitostí.

Analýza terénní členitosti krajiny spočívá v určení poměru skutečné plochy krajiny ku planimetrické ploše v daném čtverci. Hovoříme o tzv. indexu skutečné plochy, který prakticky nabývá hodnot od 1 do 1,3. Z vyššího indexu ukazuje na prostorově dynamičtější krajinu. Praktický výpočet probíhal nad digitálním modelem terénu, který byl převeden na TIN (Triangular Irregular Networks, nepravidelná trojúhelníková síť) – TIN umožňuje vypočítat skutečnou plochu krajiny. Vztažnou jednotkou byl opět čtverec o ploše 500 m.

Schéma analýzy terénní členitosti

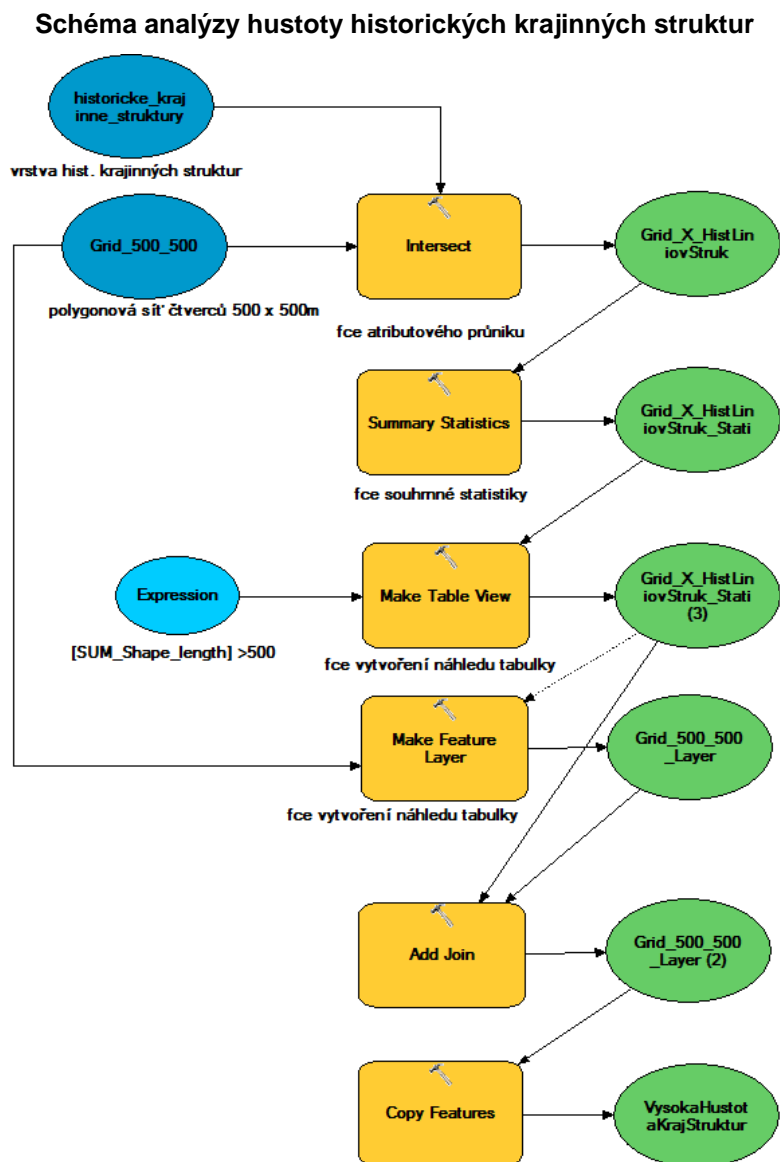
Digitální model terénu je nástrojem *Raster to TIN* převeden na nepravidelnou trojúhelníkovou síť (TIN, Triangular Irregular Networks), která je použita společně se čtvercovou sítí jako vstupní parametr nástroje *Interpolate Polygon to Multipatch*. Výsledkem této funkce je speciální vektorový formát (Multipatch), který si ve své atributové tabulce

uchovává planimetrickou (pole Area) i skutečnou plochu (pole SArea), vypočtenou na základě vstupní trojúhelníkové sítě. Do této atributové tabulky je funkcí *Add Field* přidáno pole ISP (Index Skutečné Plochy) a nástrojem *Calculate Field* proveden jeho výpočet (podíl skutečné plochy na planimetrické ploše daného čtverce). Poslední operací je pak převedení datového formátu MultiPatch na polygonovou vrstvu nástrojem *MultiPatch Footprint* (výsledkem je opět čtvercová síť).

DÍLČÍ ANALÝZY POUŽITÉ V TÉMATICKÝCH VÝKRESECH

Analýza hustoty historických krajinných struktur

Ve výkresech IV.A (IV.B) vizuální charakteristiky krajiny jsou zakresleny plochy s vysokým podílem historických krajinných struktur. Plocha s vysokým zastoupením historických krajinných struktur je charakterizována jako čtverec o straně 500 m ve kterém je celková délka historických liniových struktur větší než 500 m.

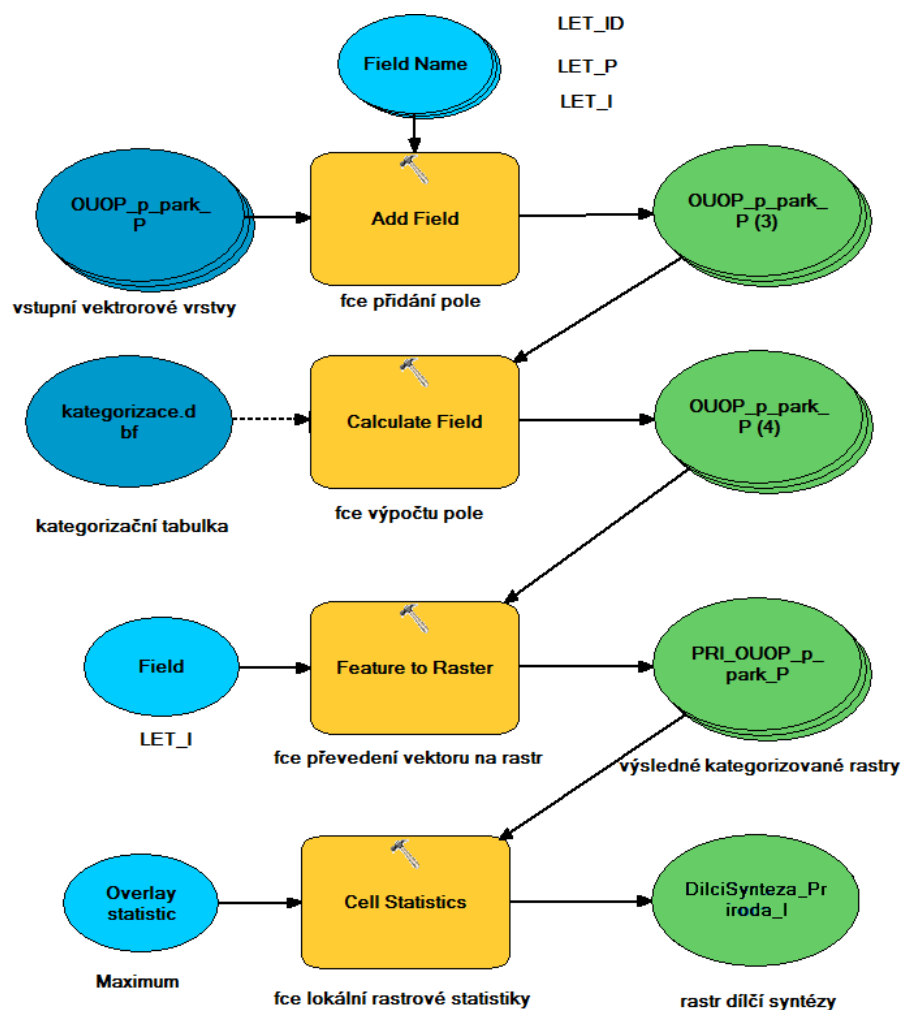

Vstupní vektorová liniová vrstva historických krajinných struktur je společně s vygenerovanou sítí čtverců o straně 500 m (pokrývající celé území Moravskoslezského kraje) vstupem do funkce *Intersect* jejíž výsledek je vstupním parametrem nástroje *Summary Statistic*. Výsledkem je tabulka, udávající délku krajinných struktur pro každý čtverec sítě (gridu), ze které jsou následně funkcí *Make Table View* vybrány pouze čtverce s délkou krajinných struktur větší než 500 m a tento mezivýsledek je nástrojem *Add Join* připojen k vektorové vrstvě čtverců. Posledním krokem je vytvoření vlastní vrstvy oblastí s vysokou hustotou krajinných struktur nástrojem *Copy Features*.

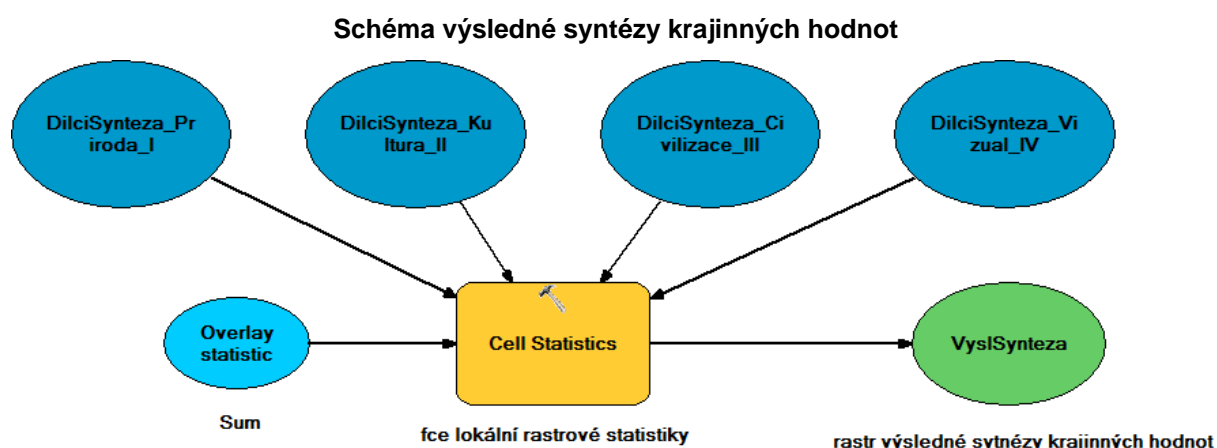
KATEGORIZACE JEVŮ DLE KRAJINNÝCH HODNOT A VÝSLEDNÁ SYNTÉZA

Metodický postup 1. etapy je založen na rozčlenění (kategorizaci) sledovaných jevů, vlastností a charakteristik z výše uvedených výkresů I.A – IV.A na jasně definované kategorie, které reprezentují pozitivní nebo negativní hodnotu konkrétního prvku (jevu, charakteristiky) z hlediska utváření krajiny. Byla použita stupnice od -3 do +3, kde záporné hodnoty ukazují na negativní a kladné na pozitivní význam prvku z pohledu krajinného rázu v kontextu celého území MSK. Hodnota „0“ (základní) označuje, že daný prvek, je z hlediska utváření krajiny hodnotově neutrální.

Schéma dílčí syntézy krajinných hodnot

Základem provedení syntézy dle krajinných hodnot je přiřazení hodnot z kategorizační tabulky vlastním prvkům tématických vektorových vrstev. To se děje pomocí nástroje *Add Field* (přidání specifických polí) a jejich výpočtem funkcí *Calculate Field* na základě údajů z výše zmiňované kategorizační tabulky. Tyto vektorové vrstvy jsou následně převedeny nástrojem *Feature to Raster* na tzv. kategorizační rastr, jehož buňky si nesou hodnotu (- 3 - 0 - +3) dle kategorizační tabulky. Takto připravené rastry jsou vstupem do funkce *Cell Statistics* (s nastavením parametru *Overlay statistics na Maximum*); ve výsledném rastru se pak v daném místě (pixelu) projeví ta nejvyšší hodnota ze vstupních rastrů. Tato syntéza je provedena pro každý tématický výkres zvlášť a výsledkem jsou tedy čtyři dílčí syntetické rastry, které jsou vstupem pro výpočet výsledné syntézy krajinných hodnot.

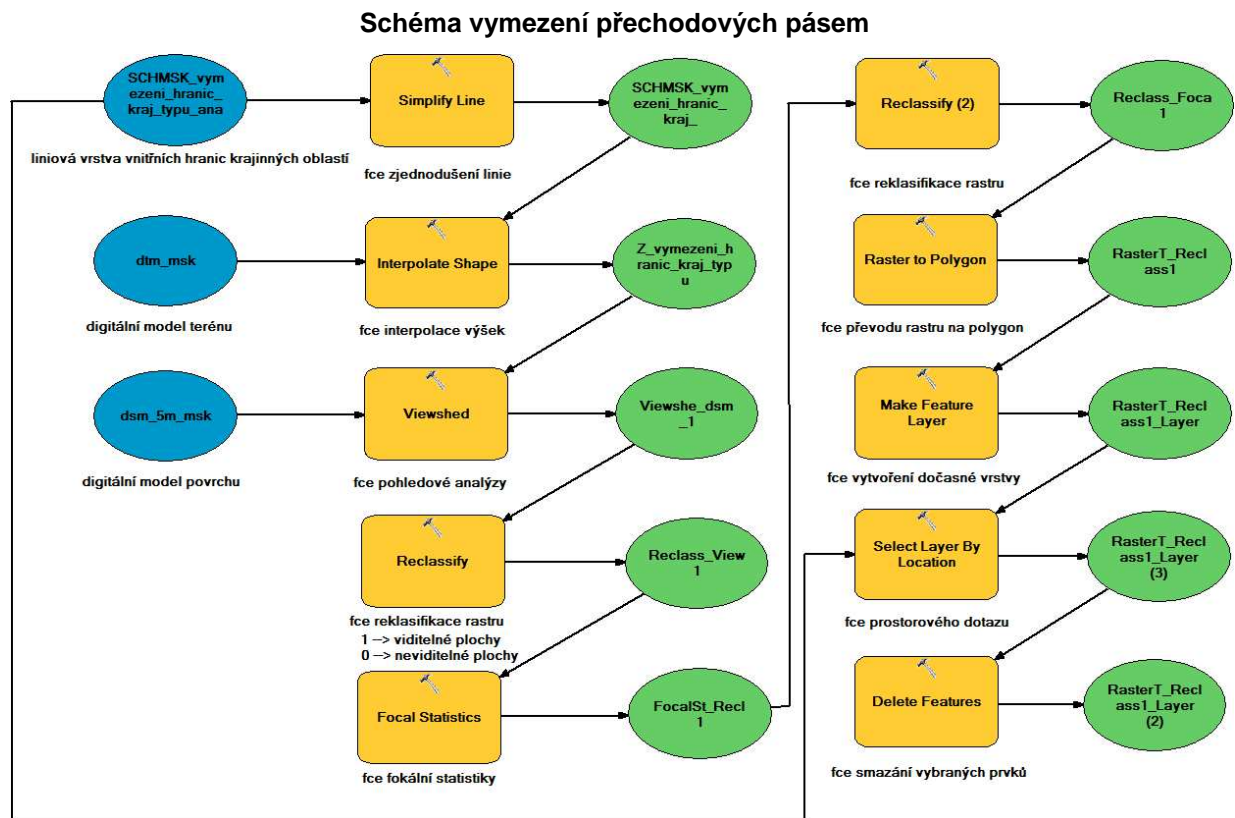

Pro stanovení výsledné syntézy krajinných hodnot je použita funkce *Cell Statistics* s nastavením parametru *Overlay statistic* na *Sum* (součet). Hodnota syntézy v daném místě (pixelu) je tedy dána součtem hodnot ze čtyř dílčích rastrů a nabývá hodnot od -7 do +9.

5.3. Vymezení přechodových pásem mezi specifickými krajinami (III. etapa)

Přechodová pásma (PPá) společné platnosti cílových charakteristik byla vymezena jako viditelné oblasti ve tří kilometrové vzdálenosti od hranic sousedících specifických krajin. Výpočet probíhal nad generalizovaným digitálním modelem povrchu (velikost pixelu upravena na 15m) tak, že jednotlivé hraniční linie specifických krajin byly geometricky zjednodušeny (snížen počet nekritických lomových bodů) a těmito liniím byla přiřazena výška z digitálního modelu terénu v intervalu 100m. Pro tyto body proběhl společný výpočet viditelnosti (výška pozorovatele byla nastavena na 1,8 m, dohled na 3 km) a následně byl aplikován tzv. majority filter s nastavením pohyblivého čtvercového okna na 1x1km. Tím došlo k vyhlazení výsledku a potlačení minoritních viditelných ploch. Následně byl rastr převeden na vektor a došlo k odstranění polygonů, které se nedotýkají či neleží v blízkém sousedství (50 m) vnitřních hranic krajinných oblastí. Pro stanovení vnitřních hranic přechodových pásem byl použit obdobný výpočet s tím rozdílem, že do výpočtu nevstupovaly celé části hraničních linií, ale pouze části ležící ve tří kilometrové vzdálenosti

od styku hranic tří a více specifických krajín. Tento podklad byl vizuálně konfrontován s přechodovými pásmy a na základě toho byla některá přechodová pásma v těchto místech manuálně rozdělena na více částí. Vnitřní hranice přechodových pásem tedy respektují (až na výjimky) morfologii terénu. Každému přechodovému pásmu byl nakonec přiřazen unikátní identifikátor.

Pro vymezení přechodových pásem specifických krajín je použit relativně náročný výpočet s mnoha mezikroky včetně závěrečné ruční editace výsledků. Na začátku jsou vnitřní liniové hranice zjednodušeny funkcí *Simplify Line* a následně je těmto zjednodušeným liniím přiřazena výška z digitálního modelu terénu nástrojem *Interpolate Shape*. Tato vrstva je pak společně s digitálním modelem terénu vstupním parametrem funkce *Viewshed* (díličí parametry viditelnosti jsou počítány na vstupní výšku pozorovatele 1,8 m a dohled 3000 m) jejíž výstupem je tzv. rastr viditelnosti. Tento rastr je po reklasifikaci nástrojem *Reclassify* podroben tzv. fokální statistice (nastavení statistického parametru na *Majority* a tzv. pohyblivého okna na 1000 x 1000 m.), která zajistí vhodnou generalizaci dat. Výsledný rastr je opět reklasifikován (buňky s hodnotou 0 jsou převedeny na hodnotu NoData) a funkcí *Raster to Polygon* převeden na vektorovou polygonovou vrstvu ze které jsou vybrány (nástroj *Select Layer By Location*) polygony které se nedotýkají či neleží blízkém sousedství (50 m) vnitřních hranic krajinných oblastí a následně smazány (nástroj *Delete Feature*).

5.4. Ostatní pracovní podklady

Pracovním mapovým podkladem se v rámci této studie rozumí soubor mapových děl (většinou pouze v elektronické podobě) ve specifickém kladů mapových listů, vytvořený za účelem poskytnutí efektivní podpory oborovým specialistům při analýze zájmového území. Tyto mapy jsou zpracovány ve větším měřítku (obvykle v rozmezí 1:5 000 až 1:50 000) než výsledné mapové výstupy (1:100 000) na různých referenčních podkladech (ortofotomapa, ZM 10, ZM 50 ...) a bývají doplněny základními údaji o zkoumaných jevech.

ANALYTICKÁ ČÁST – I. ETAPA

Katalog maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) Moravskoslezského kraje

Tento soubor mapových podkladů vznikl za účelem zhodnocení možného projevu MZCHÚ v krajině. Pro každé MZCHÚ (celkem 154) byl vygenerován soubor formátu PDF, který obsahuje jeho zakres nad ZM 10 a aktuální ortofotomapou doplněné o orientační polohu v rámci Moravskoslezského kraje. Zároveň jsou zobrazeny základní informace o chráněném území a předmět ochrany (důvod vyhlášení). Pro usnadnění orientace jsou mapové rámce doplněny o referenční mřížku v kroku 500 m a grafické měřítko. Celek je uživatelsky zpřístupněn v podobě tabulky formátu MS Excel, ve které jsou mimo základních údajů i aktivní odkazy (hyperlinky) na Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP) a vytvořené katalogové listy. Do této tabulky bylo vlastní hodnocení, probíhající ve stupnici *významně se projevující v obraze krajiny/ostatní* zapisováno. Výsledek hodnocení je použit ve výkresech I.A (I.B) Přírodní charakteristiky území.

Ukázka z katalogu zvláště chráněných území MSK

PR Bartošovický luh

Základní informace

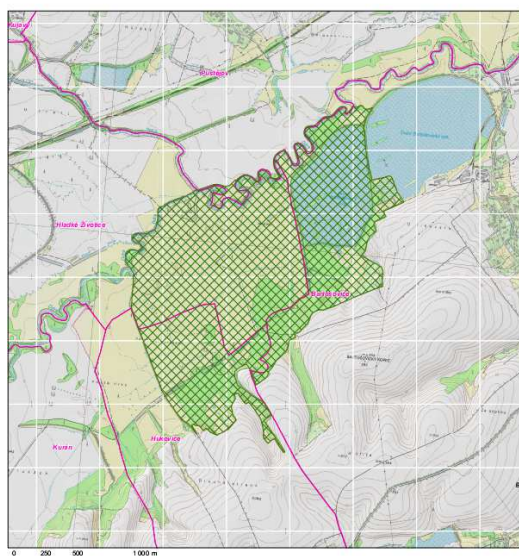
název	Bartošovický luh
kód ÚSOP	2237
kategorie	PR
rozloha (± 0,1)	298,33 ha
výškový ohrazení (± 0,1)	Zmax= 273,0 m n.m. Zmin= 238,0 m n.m. Zprům= 266,0 m n.m.

Předmět ochrany

Předmět ochrany: sál řeky Čolky, ekosystém Horního Bartošovickeho výhledu s květinami pozostávajícími z přírodních drobných vodních rostlin, meščíků a slámorem, skupiny sál dřevnatých sál se zastřešenými přilepami a sál slámorem rozdílné rozmanitosti sál, zalesnění sál teras a sál teras sál teras, historický ovocný sad v terasách a tradiční se zachovalým mezinám přilepových povrchových rovin. Čolky a sál soustředěným výhledem zalesnění chráněných sálův území a sál. Historický sál dřevnatých povrchových rovin. Čolky a sál sál dřevnatých meščíků meščíků významu v rámci území o meščíků, meščíků meščíků význam předmět jako biotopy vodního ptactva (řamanská území).

Poznámky

Mapa - RZM 10
Výroba - ortofoto 2009
Orientační měřítko v křivku 500 x 500 m.

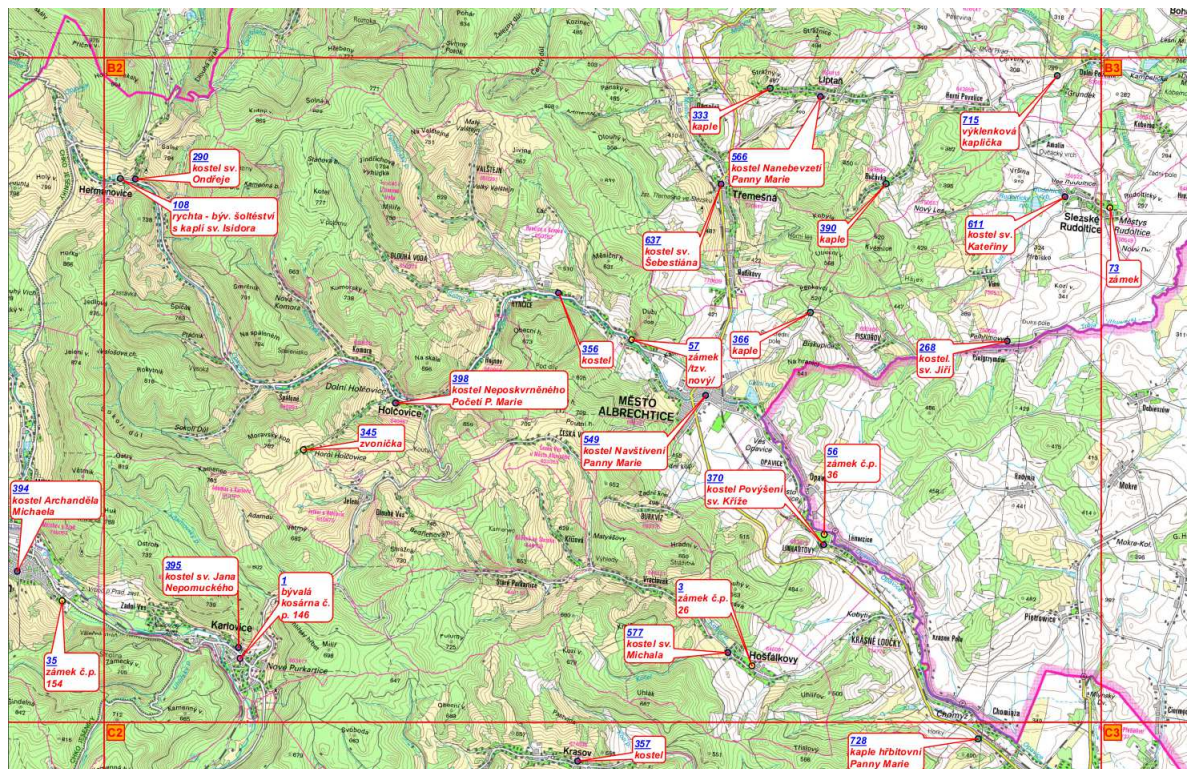
Náhled na uživatelskou tabulku katalogu MZCHÚ

NAZEV	KA	vyj.	PLOCHA H	LINK	PDF	PŘEDMĚT OCHRAN
09 Hněvošický háj	PR	A	70,62	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=109	Hněvošický háj_10000.pdf	Ochrana karpatských svého rozšíření.
15 Hořina	PR	B	89,03	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=115	Hořina_10000.pdf	Bohatá lokalita šafranů
53 Kaluža	NPR	B	58,26	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=153	Kaluža_5000.pdf	Ochrana ojedinělých
63 Karlovice - sever	PR	B	43,02	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=163	Karlovice - sever_5000.pdf	Ochrana unikátního za modřinem.
72 Klíny	PR	A	57,39	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=172	Klíny_5000.pdf	Ochrana přirozených stupni karpatské obl. Jiné místo, kde je hradištského souvrst. rozsahem, tak příst. Ochrana zachovalé jstebnické rybníční sí.
85 Koryto řeky Ostravice	PP	A	0,31	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=185	Koryto řeky Ostravice_5000.pdf	Ochrana celého soust. Ochrana bludného severní Moravy.
90 Kobčice	PR	A	61,62	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=190	Kobčice_5000.pdf	Ochrana Cardamine
07 Landek	NPP	B	85,69	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=207	Landek_10000.pdf	Fragmenty ekosyste smrkobukového lesní. živočišných druhů Moravskoslezských
15 Liptáňský bludný balvan	PP	A	0,66	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=215	Liptáňský bludný balvan_5000.pdf	
17 Lišková	PP	B	2,35	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=217	Lišková_5000.pdf	
37 Mazácký čuník			5,16	http://dnusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchnu/brow.php?SHOW_ONE=1&ID=37	Mazácký čuník_5000.pdf	

Podklad pro vyhodnocení kulturních památek z hlediska projevu v krajině

Tento soubor celkem 32 mapových listů (ve formátu PDF) vznikl za účelem zhodnocení možného projevu kulturních památek v krajině. Obsahem je zobrazení (na podkladu ZM 50) všech kulturních památek včetně identifikačního čísla a stručného popisu. Součástí podkladu je i tabulka ve formátu MS Excel, obsahující doplňující informace, do které bylo vlastní hodnocení, probíhající ve stupnici *vliv na krajinu dominantní/spoluurčující/ostatní*, zapisováno. Výsledek hodnocení je použit ve výkresech II.A (II.B) Kulturně historické charakteristiky území.

Ukázka mapového listu pro zhodnocení kulturních památek z hlediska projevu v krajině

Podklady pro vymezení dochovanosti krajinné struktury

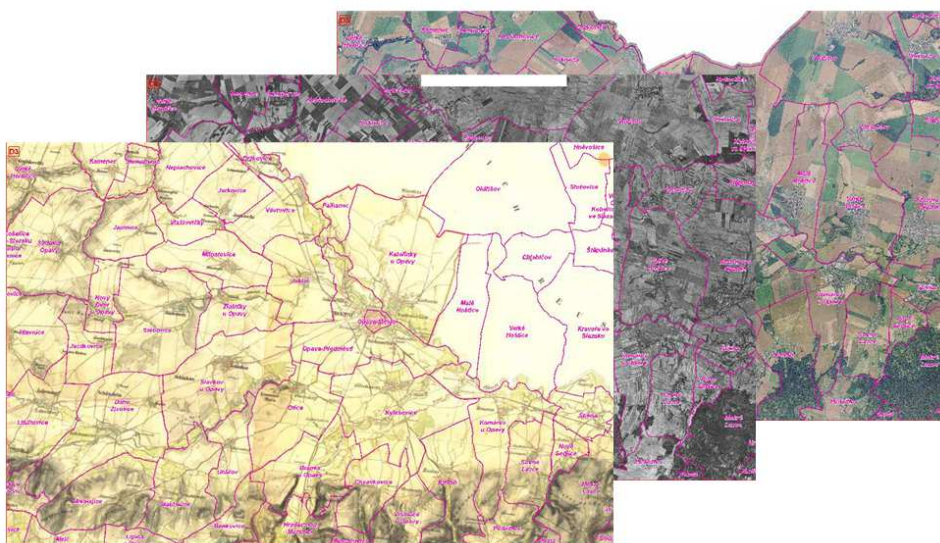
Pro potřeby stanovení dochovanosti krajinných struktur byly vytvořeny dva typy mapových podkladů – 3 sady po 32 mapových listech (ve formátu georeferencovaného PNG) a celkem 615 (dle počtu katastrálních území MSK) tzv. retrospektivních karet katastrů ve formátu PDF. Jako referenční podklad byla použita aktuální ortofotomapa, ortofotomapa z 50. let a historická map II. vojenského mapování. V případě karet katastrů je v případě dostupnosti použit císařský otisk map stabilního katastru. Tento podklad byl předán odbornému garantovi v digitální podobě za účelem přesného zakreslení vymezení dochovanosti krajinné struktury.

Na základě těchto mapových podkladů bylo na území Moravskoslezského kraje vymezeno pět typů území v závislosti na posouzení dochovanosti krajinné struktury. Tato specifická území nepokrývají celoplošně celé území kraje, neboť se neřešily rozsáhlé plochy lesů (Jeseníky, Beskydy) a dále určité krajinné segmenty, které jsou z hlediska hodnocení indiferent-ní, těžko zařaditelné (nevynikají žádnými charakteristickými strukturami). Hodnocení probíhalo v měřítku (optikou) celého kraje, tudíž se při vymezení specifických území neuplatnily pouze ojedinělé prvky a torza struktur, které při celkovém pohledu nehrají v dané krajině významnější roli ani struktury, které jsou dochovány uvnitř sídel či uvnitř lesních celků.

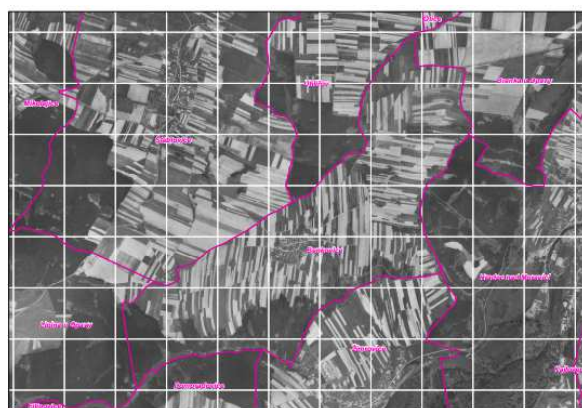
Pro identifikaci krajinných oblastí na území Moravskoslezského kraje a stanovení cílových charakteristik krajiny byly do mapové kompozice *Kulturně historické charakteristiky území* (výkresy II.A, II.B) v měřítku 1:100.000 jsou tedy zaznamenány vrstvy:

- ⇒ Krajina se zřetelně dochovanou krajinnou strukturou (A)
- ⇒ Krajina s částečně dochovanou krajinnou strukturou (B)
- ⇒ Historická zemědělská krajina bez výraznějších dochovaných struktur (C)
- ⇒ Historická zemědělská krajina pohraničního charakteru (C1)
- ⇒ Krajina s výrazně přeměněnou krajinnou strukturou (D)

Ukázka mapových listů podkladu pro vymezení dochovanosti krajinné struktury

Ukázka retrospektivní karty katastrů s průmětem platné hranice k.ú.

Benkovice

Základní informace

název KÚ	Benkovice
kód KÚ	602591
obec	Hradec nad Moravicí
rozloha (léčeno)	431,52 ha

Informace z ÚHDP

orná půda	vinice	zahrady	ovocné sady	travní travní porosty	lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy	soubat
233,24 ha	-	8,78 ha	-	89,88 ha	100,16 ha	1,75 ha	5,04 ha	13,95 ha	433,37 ha
53,82 %	-	2,02 %	-	16,12 %	23,11 %	0,4 %	1,2 %	3,22 %	

počet parcel	počet parcel ZE	budovy a CP	budovy s č.ev.	budovy bez č. ev.	vodní díla
1783	-	80	51	38	-

Pozemkový
Výrok nabytý - ortofoto 1955
Výrok ovlá - ortofoto 2009
Výprava doba - IS, veřejná mapování D
stabilní katastr - je k dispozici
Orientační měřítka v kroku 500 x 500 m.

Nahoře:

Ortofotomapa MSK 1955 (© CENIA 2010 a GEODIS Brno, spol. s.r.o., podkladové snímky © MO ČR 2019)

Dole:

Ortofotomapa MSK 2010 (©GEODIS Brno, spol. s.r.o.)

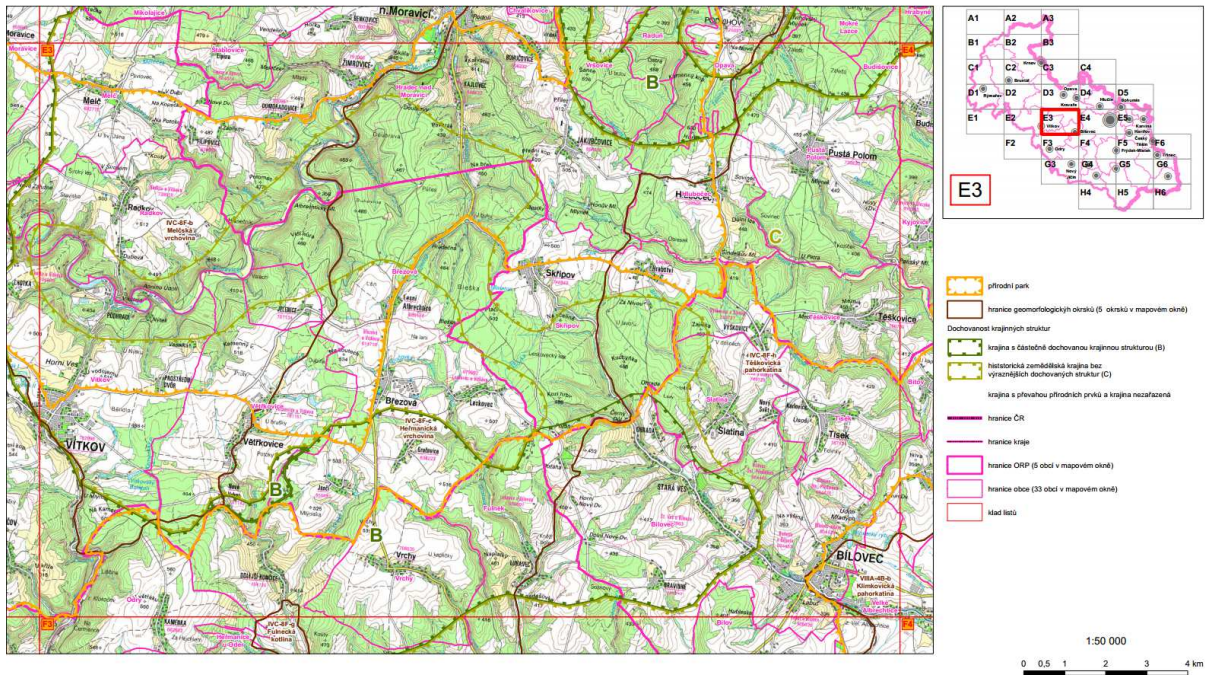
Císařský otisk stabilního katastru Moravy a Slezska (1824-1843)

NÁVRHOVÁ ČÁST – III. ETAPA

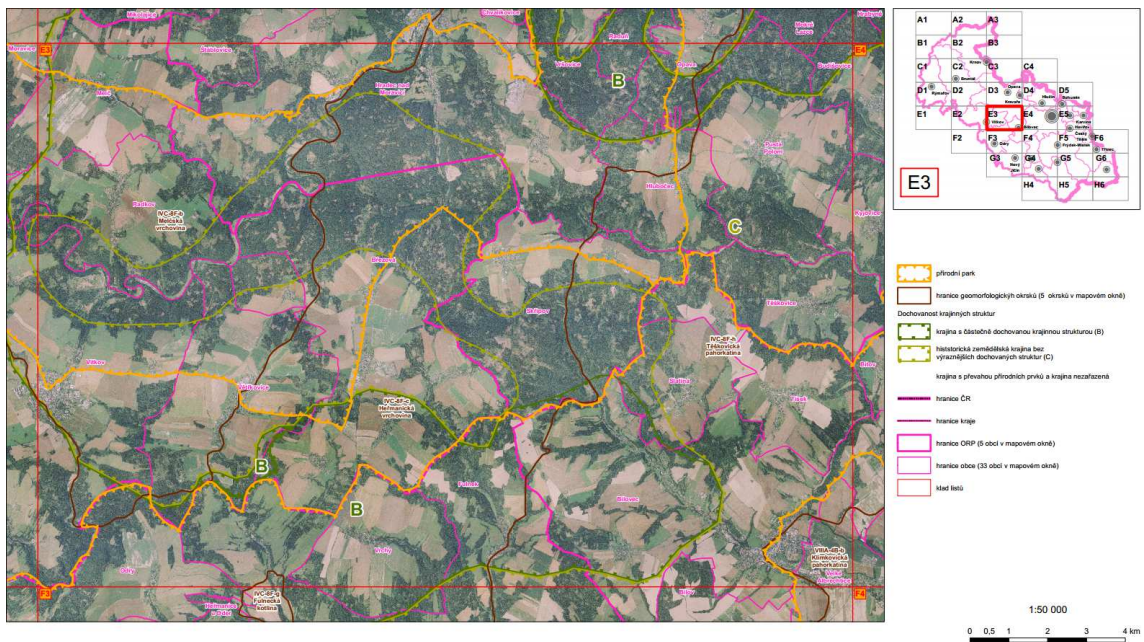
Podklad pro vymezení specifických krajín

Tento pracovní podklad, sestávající se ze tří sad po 32 mapových listech, byl vytvořen z důvodu účinné podpory při vymezení a následném zakreslení krajinných oblastí. Jako referenčního podkladu bylo použito ZM 50, ortofotomapy a výsledné syntézy krajinných hodnot z analytické části. Obsahem výkresů je zejména administrativní členění, dochovanost krajinných struktur, hranice geomorfologických okrsků a vymezení chráněných krajinných oblastí a přírodních parků. Tento podklad byl předán odbornému garantovi i v digitální (AutoCAD DWG) podobě za účelem přesného zakreslení vymezení specifických krajín.

Ukázka mapového listu podkladu pro vymezení krajinných oblastí (ZM 50)

Ukázka mapového listu podkladu pro vymezení krajinných oblastí (ortofotomapa)

Ukázka mapového listu podkladu pro vymezení krajinných oblastí (syntéza krajinných hodnot)

